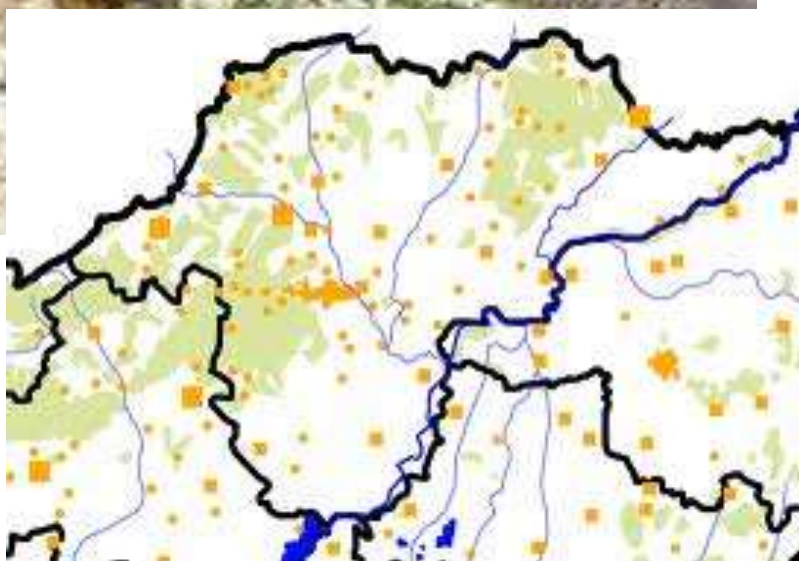

**Szociális helyzetkép Borsod – Abaúj –
Zemplén megyéről**

Készült a HUSK/1101/1.6.1/0131 - számú projekt részeként

2013.

KÉSZÍTETTÉK:

Szabó-Tóth Kinga

Lovász Brigitta

Magyarország-Szlovákia
Határon Átnyúló Együttműködési
Program 2007-2013

Európai Unió
Európai Regionális Fejlesztési Alap

TARTALOM

I. Szocio-demográfiai helyzet	3
I. 1. A népesség száma, a népességváltozás jellemzői	3
I. 2. A népesség kormegoszlása	7
I. 3. A népesség családi állapot szerinti összetétele, a gyermekvállalás tendenciái	9
I. 4. A lakosság iskolai végzettségi mutatói	12
I. 5. A lakosság nemzetiségi szerinti megoszlása	15
I. 6. A lakosság vallási, felekezeti hovatartozás szerinti jellemzése	18
I. 7. A lakásállomány jellemzői	20
II. Az egészségi állapot mutatói	21
II. 1. Csecsemőhalandóság a megyében	21
II. 2. Halálloki statisztika	23
II. 3. A fogyatékkal élők száma, összetétele	26
II. 4. Egészségügyi infrastruktúra a megyében	27
II. 5. A lakosság egészségi állapotának jellemzése	28
III. A megye gazdasági helyzete	30
III. 1. Alapvető gazdasági folyamatok, a GDP és vállalkozások száma	30
III. 2. Foglalkoztatás és munkanélküliség a megyében	36
III. 3. A lakosság megélhetése, jövedelmi viszonyai	45
IV. Szociális- és gyermekvédelmi körkép	47
IV. 1. A szociális ellátásokat igénybe vevők és a szociális ellátórendszer jellemzése	47
IV. 2. A gyermekvédelemi ellátottak és a gyermekvédelmi ellátórendszer jellemzése	51
IV. 3. A szociális és gyermekvédelmi ellátórendszer jellemzése a Szociális Mappa alapján	55
V. Empirikus kutatás a hátrányos helyzet feltérképezésére a megyében	57
V. I. Bevezetés	57
V. 2. A kutatásban részt vevők bemutatása a főbb szocio-demográfiai adatok mentén	58
V. 3. Lakás, lakókörnyezet	62
V. 4. Anyagi, szociális helyzet	66
V. 5. Egészségi állapot	69
Felhasznált anyagok	72

I. Szocio-demográfiai helyzet

I. 1. A népesség száma, a népességváltozás jellemzői

Borsod-Abaúj-Zemplén megye az Észak-magyarországi régió egyik megyéje, Magyarország északkeleti részén helyezkedik el. Mind területe, mind népessége alapján az ország második legnagyobb megyéje. A megye északon Szlovákiával határos, földrajzi és természeti adottságai alapján az ország egyik legváltozatosabb megyéje.

1. ÁBRA. BORSOD – ABAÚJ – ZEMPLEN MEGYE ÉS MISKOLC TÉRKÉPE

Forrás: Megye-térkép

A megye 358 településének lakónépessége 2012. elején 686 266 fő – ez 7,8%-os csökkenést jelent az ezredfordulóhoz képest (messze meghaladja az országos átlagos csökkenés mértékét, amely ez idő alatt 2,5%-os volt).

Az első táblázat szemléletesen mutatja a népesség-változás okait és irányait 1980 és 2011 között. Ennek alapján látható, hogy az utóbbi tíz évben jelentős a természetes fogyás (3,7%-os) és a vándorlási különbözet is magas (-4,1%). A megye lakónépességének 24%-a a megyeszékhelyen, Miskolcon lakik.

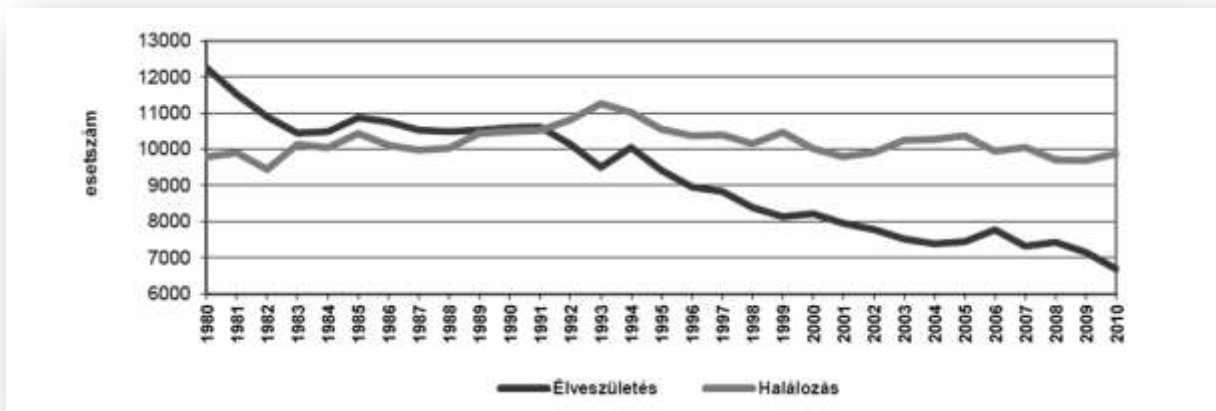
1. TÁBLÁZAT. A NÉPESSÉGVÁLTOZÁS TÉNYEZŐI A MEGYÉBEN 1980-2011 KÖZÖTT

Időszak	Élve születés	Halálozás	Természetes szaporodás, ill. fogyás (-)	Vándorlási különbözet	Tényleges szaporodás, ill. fogyás (-)	Lakónépesség az időszak végén
1980–1989	108 724	100 250	8 474	-55 979	-47 505	761 963
1990–2001	103 463	116 858	-13 395	-4 164	-17 559	744 404
2001–2011	78 715	106 133	-27 418	-30 720	-58 138	686 266
Változás az időszak eleji népesség százalékában						
1980–1989	13,4	12,4	1,0	-6,9	-5,9	94,1
1990–2001	13,6	15,3	-1,8	-0,5	-2,3	97,7
2001–2011	10,6	14,3	-3,7	-4,1	-7,8	92,2

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

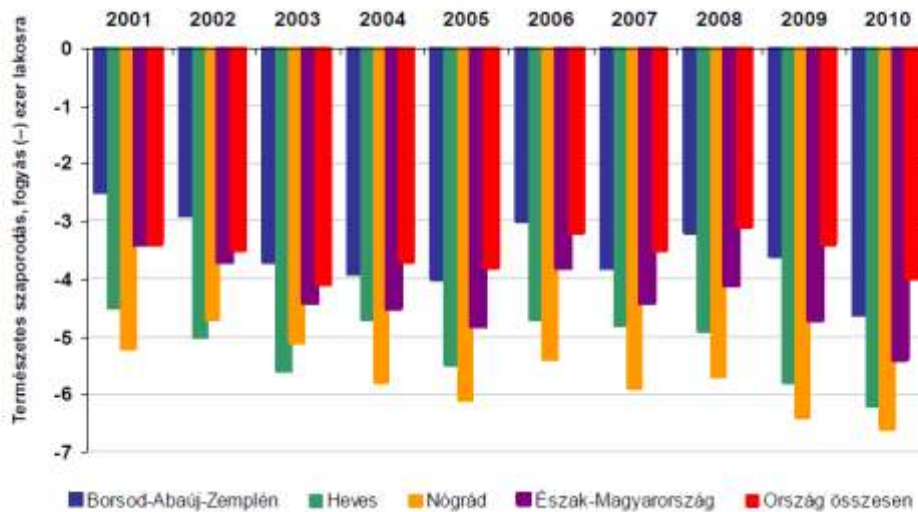
A természetes szaporodás illetve fogyás tendenciáját vizsgálva (lásd 2. ábra) megállapítható, hogy a halálozások éves száma 1991-től haladja meg az élve születések számát megyei szinten. A kettő közötti drasztikus különbség a 2000-es évek elején és a 2000-es évek végén figyelhető meg.

2. ÁBRA. ÉLVE SZÜLETÉS ÉS HALÁLOZÁS A MEGYÉBEN

Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

3. ÁBRA. TERMÉSZETES SZAPORODÁS ILLETVE FOGYÁS 2001 ÉS 2010 KÖZÖTT AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ MEGYÉIBEN, 2001-2010 KÖZÖTT

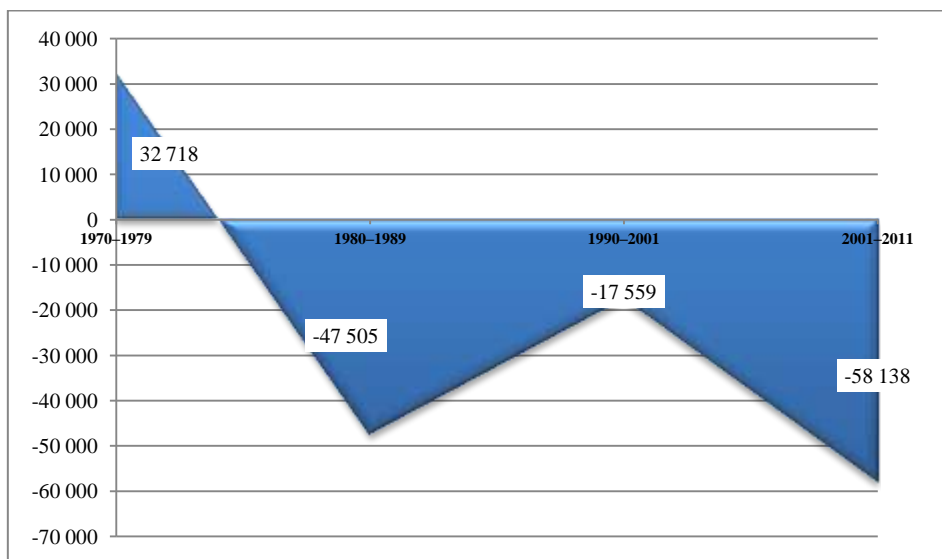

Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

A természetes szaporodás illetve fogyás régióbeli megyékhez illetve az országos trendekhez viszonyított alakulását szemlélteti a fenti grafikon (3. ábra). Ennek alapján látható, hogy 2001-ben, 2002-ben, 2003-ban és 2006-ban alacsonyabb volt a természetes fogyás mértéke a megyében, mint országos szinten. 2010-ben a régió belül B.-A.-Z. megyében volt a legkisebb a fogyás mértéke, mintegy 4,6%.

A tényleges szaporodást és fogyást megvizsgálva 1970 és 2011 között látható (lásd 4. ábra), hogy míg 1970 és 1979 között a lakónépesség növekedéséről, addig 1980 óta általában a csökkenéséről beszélhetünk. A csökkenés üteme nem egyenletes: 1980-1989 között illetve 2001-2011 között volt jelentős mértékű.

4. ÁBRA. TÉNYLEGES SZAPORODÁS ILLETVE FOGYÁS A LAKÓNÉPESSÉGHEZ KÉPEST A MEGYÉBEN, A JELZETT IDŐSZAKOKBAN (FŐ)

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A 2. táblázatból látható, hogy a megyeszékhelyen, Miskolcon is erőteljes a népességsökkenés üteme, különösen az elmúlt tíz évben tapasztalható az előregedő tendencia egy igen magas migrációs értékkel (a tényleges fogyás mértéke 8,9%-os volt).

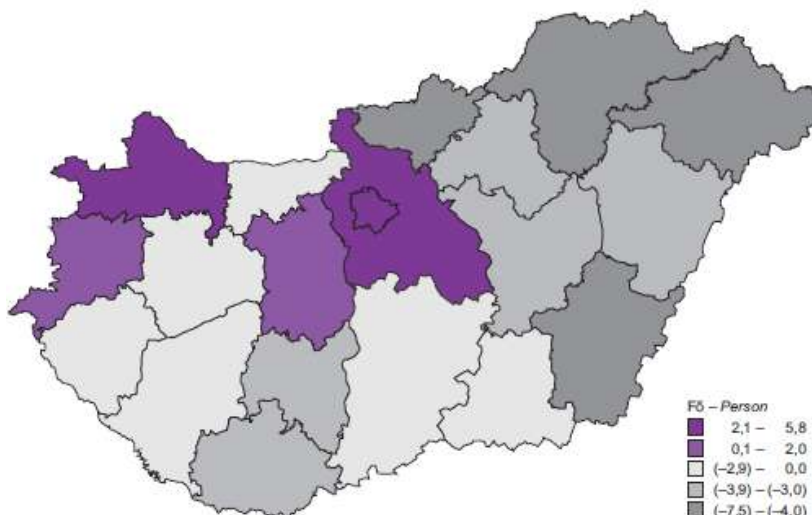
2. TÁBLÁZAT. A MEGYESZÉKHELY (MISKOLC) LAKÓNÉPESSÉGÉNEK ALAKULÁSA 2001 ÉS 2011 KÖZÖTT

	Lakónépesség 2001	Élve születés	Halálozás	Természetes szaporodás, ill. fogyás (-)	Vándorlási különbözet	Lakónépesség 2011
			2001-2011			
Miskolc	184 125	16 760	25 185	-8 425	-7 946	167 754

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

Az 5. ábrán követető a belföldi vándorlási különbözet megyei bontásban. E térkép alapján is kirajzolódik az, hogy a megyéből országos viszonylatban is nagyon magas az elvándorlás.

5. ÁBRA. BELFÖLDI VÁNDORLÁSI KÜLÖNBÖZET EZER LAKOSRA JUTÓ SZÁMÁNAK 2000 – 2011. ÉVI ÁTLAGA MEGYÉNKÉNT

Forrás: Terület Statisztikai Évkönyv, 2011. KSH CD melléklet

Ha a népesség-változás megyei tendenciáját részletesebben megvizsgáljuk az utóbbi 10 évben (lásd 3. táblázat), akkor látható, hogy különösen a 0-14 évesek népességének belüli aránya csökkent 22,4%-kal (az országos adatokhoz képest mintegy 10%-kal nagyobb mértékben) míg a 65 éves és idősebb népesség aránya növekedést mutat (4,5%-kal, az országos adatokhoz képest feleakkora mértékben).

3. TÁBLÁZAT. A MEGYE LAKÓNÉPESSÉGÉNEK ALAKULÁSA 2001-2011 KÖZÖTT

Borsod-Abaúj-Zemplén megye lakónépességének alakulása, 2001 - 2011

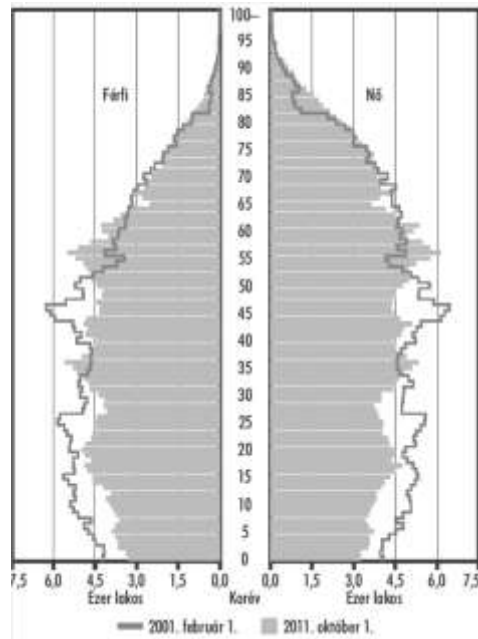
Korcsoportok	A lakónépesség változása								
	2001 - 2011 között		2008-2010		2010 -2011 között				
	B.-A.-Z megye		Magyar-ország		B.-A.-Z megye		Magyar-ország		
	fő	%	fő	%	fő	%			
0-14 éves	-31 972	-22,4	-13,9	-5 680	-4,8	-2,1	-2 885	-2,2	-1,4
15-65 éves	-41 266	-8,2	-1,5	-12 059	-2,5	-0,6	-4 384	-0,8	-0,2
65 éves és idősebb	4 534	4,2	8,2	876	0,8	2,4	-709	0,4	0,8
Összesen	-68 704	-9,1	-2,1	-16 863	-2,4	-0,3	-7 978	-0,9	-0,2

Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

I. 2. A népesség kormegoszlása

A megye korfája (lásd 6. ábra) alapján látható, hogy a 0-14 évesek aránya 16%, a 15-39 éveseké 33%, a 40-59 évesek aránya 28%, míg a 60 éves vagy idősebbek aránya 23%-os. A férfi/női arányt tekintve elmondható, hogy a 40 éves korosztálynál fiatalabbak között férfitöbbség, míg 40 év felett nőtöbbség tapasztalható, a férfiak 53%-a 40 év alatti – a nőknél ez az arány 46%.

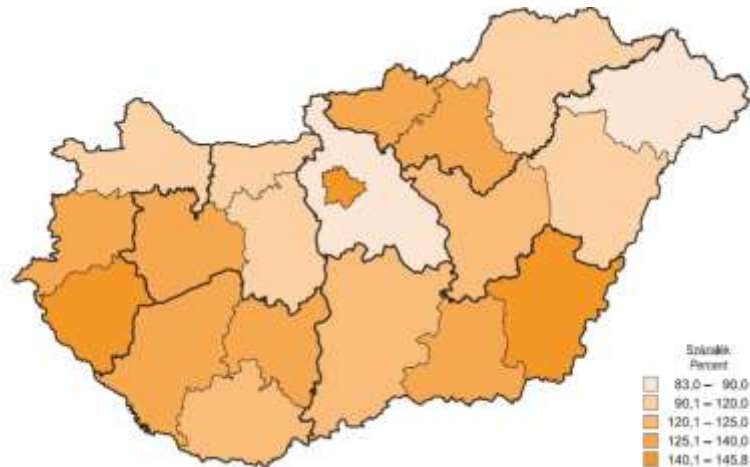
6. ÁBRA. A MEGYE LAKOSSÁGÁNAK KOR ÉS NEM SZERINTI ÖSSZETÉTELE, 2001 ÉS 2011

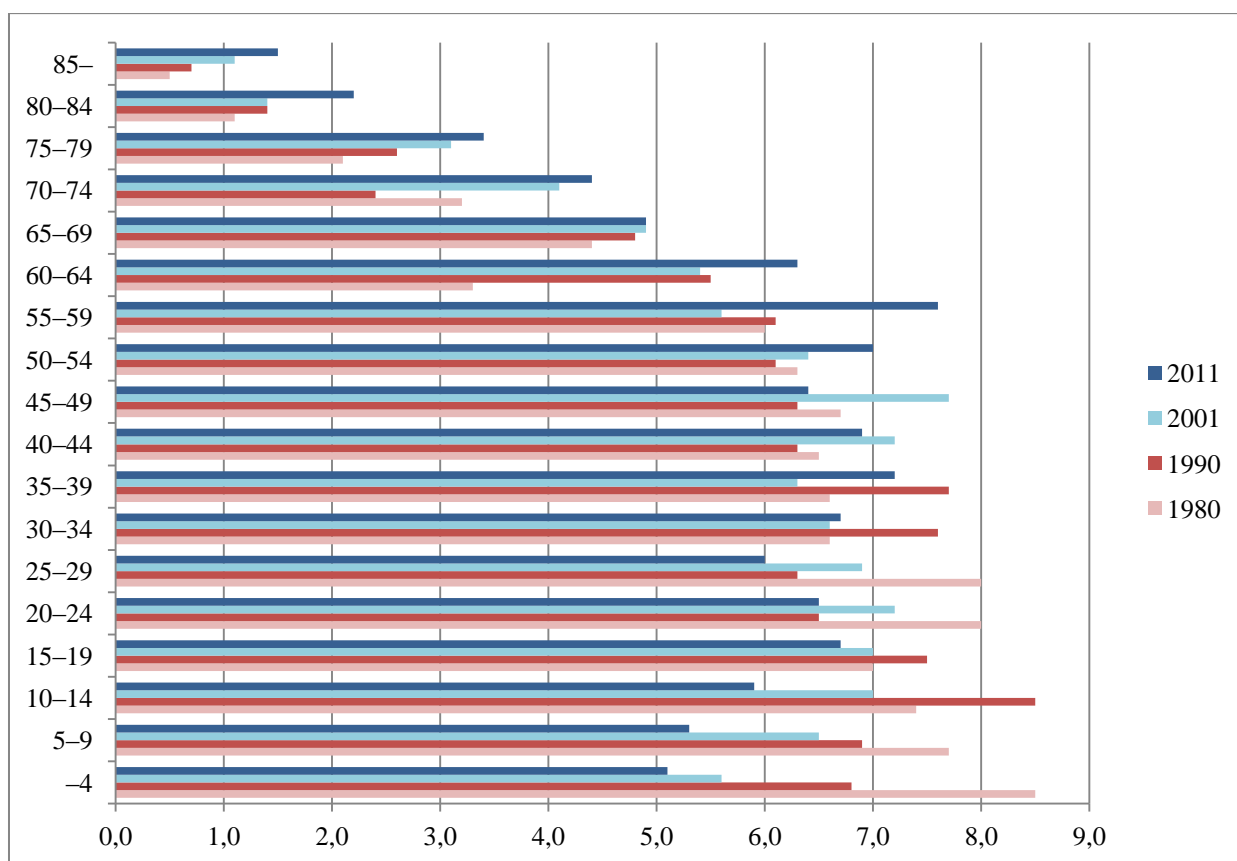
Forrás: 2011. Évi Népszámlálás 3. Területi adatok. 3. 5. Borsod – Abaúj - Zemplén megye, 2013, KSH.

Az öregedési index (100 gyermekkorúra jutó 60 éves és idősebbek száma) országos alakulását mutatja be a következő térkép. Ennek mértéke 2011-ben a megyében 139 volt, ami országos szinten is magasnak mondható. A 2001-es népszámláláshoz képest a 70 éves és idősebb népesség aránya a lakosságon belül 9,6%-kal emelkedett megyei szinten 2011-re.

7. ÁBRA. AZ IDŐS NÉPESÉG A GYERMEK NÉPESÉG SZÁZALÉKÁBAN, 2011. JANUÁR

Forrás: KSH, Statisztikai évkönyv, 2011, CD melléklet

8. ÁBRA. A NÉPESSÉG MEGOSZLÁSA KORCSOPORTONKÉNT, SZÁZALÉKBAN, 1980, 1990, 2001, ÉS 2011

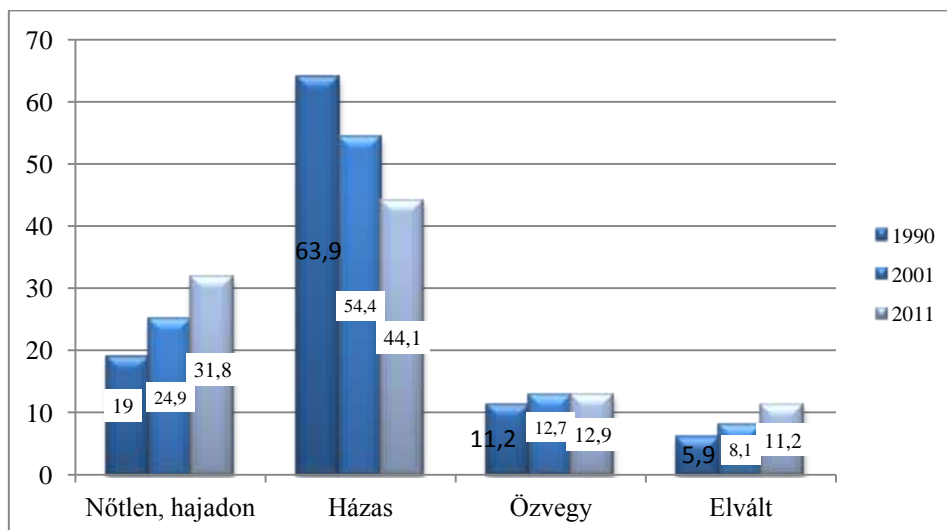
Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A fenti ábrán látható, hogy hogyan változott a megyében a népesség kor szerinti összetétele 1980-2011 között négy időpontban vizsgálva. Ennek alapján is látható, hogy 75 év feletiek aránya drasztikusan megnőtt 1980-hoz képest 2011-re, illetve hogy a legfiatalabb korosztály aránya nagymértékben csökkent ugyanerre az időszakra vonatkoztatva – az utóbbi kicsivel kevesebb, mint a felére. A 2011-es bontásban látható, hogy az 55-59 évesek képezik a legnagyobb arányt, mintegy 7,6%-kal.

I. 3. A népesség családi állapot szerinti összetétele, a gyermekvállalás tendenciái

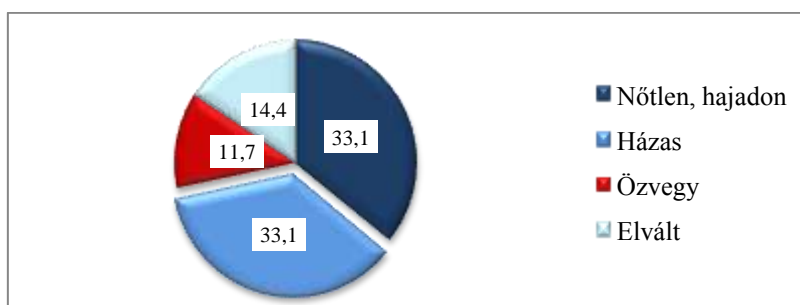
A 15 éves és idősebb népesség családi állapotára való tekintettel elmondhatjuk (lásd 9. ábra), hogy az évtizede óta érvényben lévő tendencia érzékelhető megyei sőt a megyeszékhely (lásd 10. ábra) szintjén is, nevezetesen, hogy egyre csökken a házasságban élők aránya (megyei szinten 2011-ben 44,1%), míg ezzel párhuzamosan növekszik a nőtlenek/hajadonok (a lakosság egyharmada) valamint az özvegyek (12,9%) és az elváltak (11,2%) aránya. A megyeszékhelyen valamivel kisebb az özvegyek aránya, és valamivel nagyobb az elváltak aránya, mint megyei szinten – ez köszönhető a városi életmódnak, a városban élő emberek életkori csoportok szerinti megoszlásának is.

9. ÁBRA. A 15 ÉVES ÉS IDŐSEBB NÉPESSÉG CSALÁDI ÁLLAPOT SZERINT A MEGYÉBEN (SZÁZALÉKOS ADATOK), 1990, 2001, 2011

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

10. ÁBRA. A 15 ÉVES ÉS IDŐSEBB NÉPESSÉG CSALÁDI ÁLLAPOT SZERINT MISKOLCON (SZÁZALÉKOS ADATOK) 2011-BEN

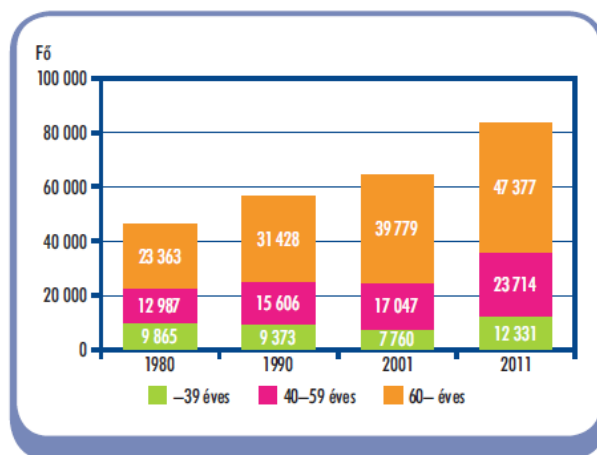

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A két nem között a családi állapotban tapasztalható némi különbség: míg a férfiak körében magasabb a nőtlenek valamint a házások aránya, a nők körében magasabb az elváltak és az özvegyek aránya.

A 11-es ábra az egyedülállókát mutatja korcsoportok szerint négy évben megyei szinten. Ez alapján elmondható, hogy 1980-hoz képest minden vizsgált korcsoportban megnőtt az egyedül állók száma. A legidősebb korosztályban a növekedés 1980 és 2011 között mintegy kétszeres.

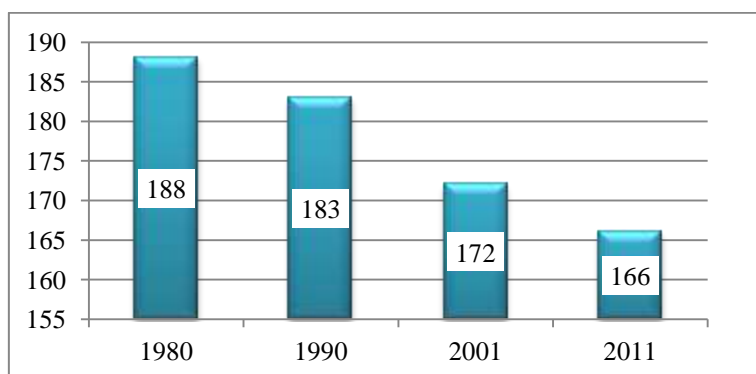
11. ÁBRA. EGYEDÜLÁLLÓK SZÁMA FŐBB KORCSOPORTOK SZERINT, 1980, 1990, 2001 ÉS 2011

Forrás: 2011. Évi Népszámlálás 3. Területi adatok. 3. 5. Borsod – Abaúj - Zemplén megye, 2013, KSH.

A termékenységet a 15 éves és idősebb nőkre jutó élve született gyermekek számában kifejezve látható (lásd 12. ábra), hogy 1980 óta folyamatos csökkenés tapasztalható.

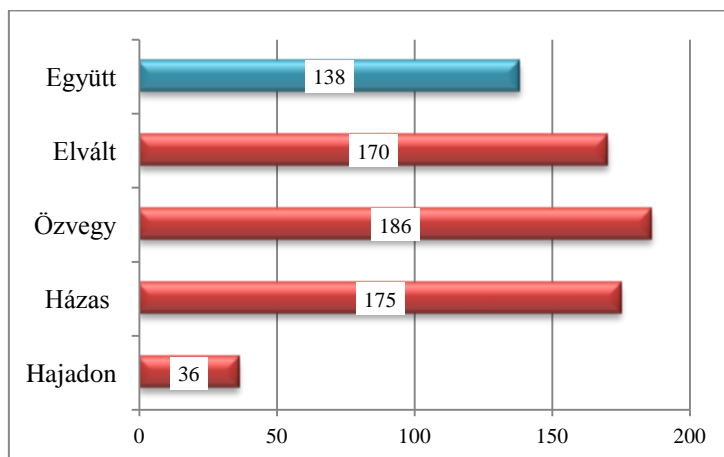
12. ÁBRA. SZÁZ 15 ÉVES ÉS IDŐSEBB NŐRE JUTÓ ÉLVE SZÜLETETT GYERMEK MEGYEI SZINTEN, 1980, 1990, 2001 ÉS 2011

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

Amennyiben a termékenységet az anyák családi állapota felől közelítjük (lásd 13. ábra), azt tapasztaljuk, hogy a gyerekszám az özvegyeknél a legmagasabb – tekintettel arra, hogy néhány évtizede családonként átlagosan 2-3 gyerek született, jelenleg pedig 1,3 országos szinten, azaz azok, akik a 70-es, 80-as években szültek, már az idősebb női generációhoz tartoznak és nagy eséllyel sajnos meg is özvegyültek. A 2011-es népszámlálási adatok alapján azt is tudjuk, hogy 2001-hez képest duplájára nőtt a hajadonok gyerekvállalási kedve, mely tendencia összefüggésbe hozható azzal az általános társadalmi ténnyel, hogy egyre csökken a házasságkötési hajlandóság és egyre több nő vállal gyermeket házasságon kívül (illetve nem mennek férjhez még akkor sem, amikor a nő már várandós, illetve a gyermek megszületett).

13. ÁBRA. SZÁZ 15 ÉVES ÉS IDŐSEBB NŐRE JUTÓ ÉLVE SZÜLETETT GYERMEK MISKOLCON, AZ ANYA CSALÁDI ÁLLAPOTA SZERINT, 2011-BEN

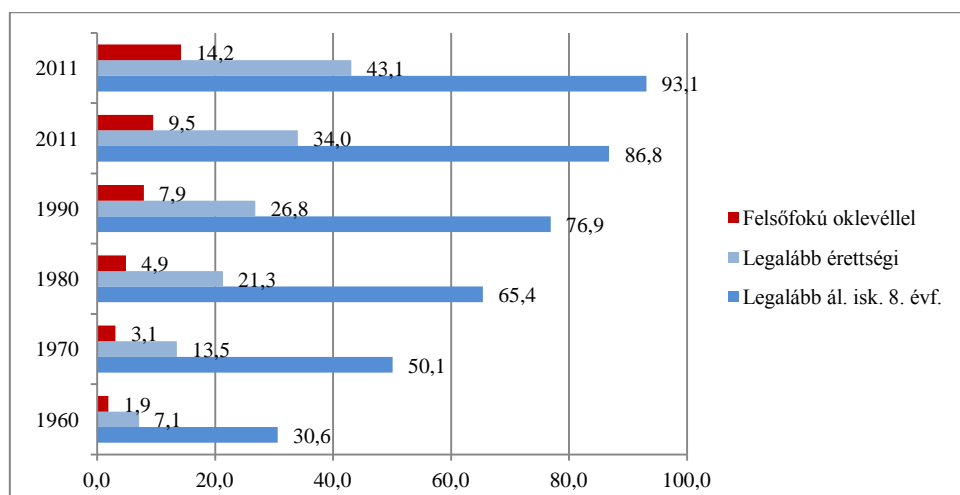

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

I. 4. A lakosság iskolai végzettségi mutatói

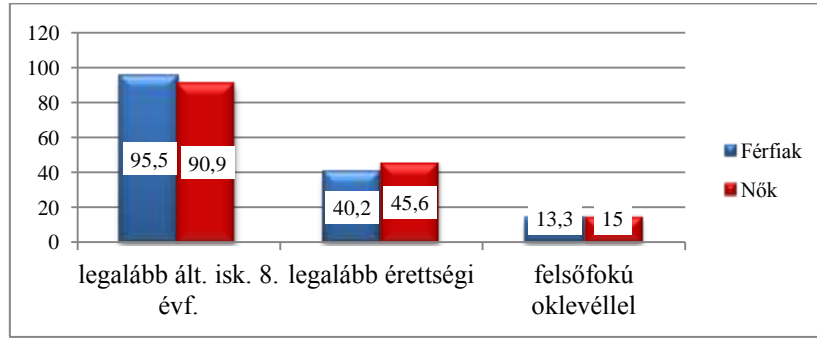
A lakosság iskolai végzettségi mutatóit többféle bontásban közöljük az alábbi ábrák segítségével.

14. ÁBRA. A LAKOSSÁG ISKOLAI VÉGZETTSÉGE ÉVES BONTÁSBAN A MEGFELELŐ KORÚ NÉPESSÉG SZÁZALÉKÁBAN, MEGYEI ADAT

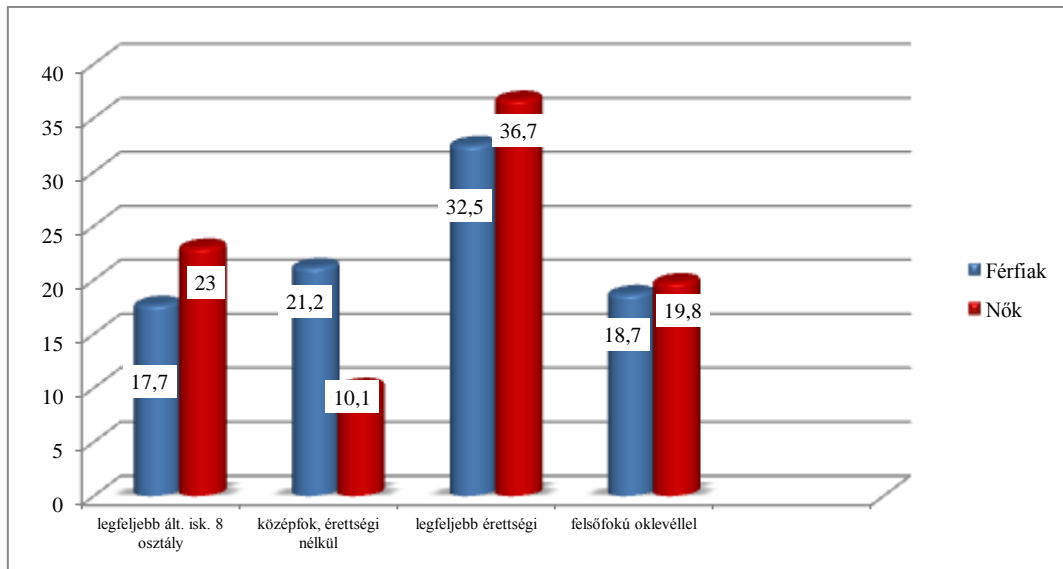
Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

15. ÁBRA. FÉRFIAK ÉS NŐK ISKOLAI VÉGZETTSÉGE 2011-BEN A MEGFELELŐ KORÚ NÉPESSÉG SZÁZALÉKÁBAN, A MEGYÉBEN

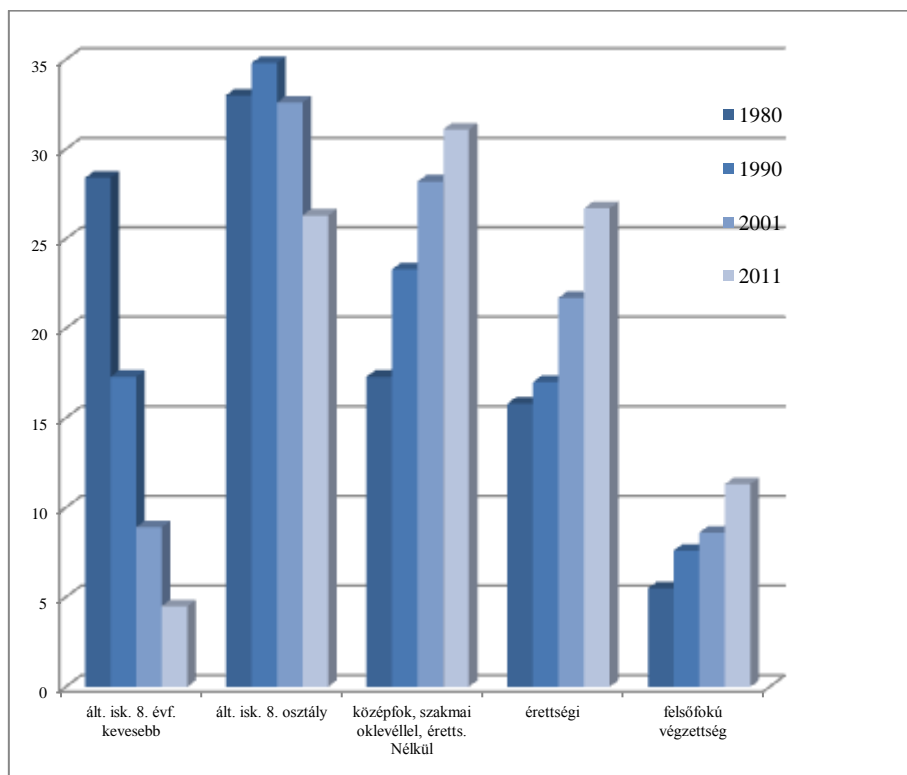
Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

16. ÁBRA. A FÉRFIAK ÉS NŐK LEGMAGASABB BEFEJEZETT ISKOLAI VÉGZETTSÉGE 2011-BEN MISKOLCON

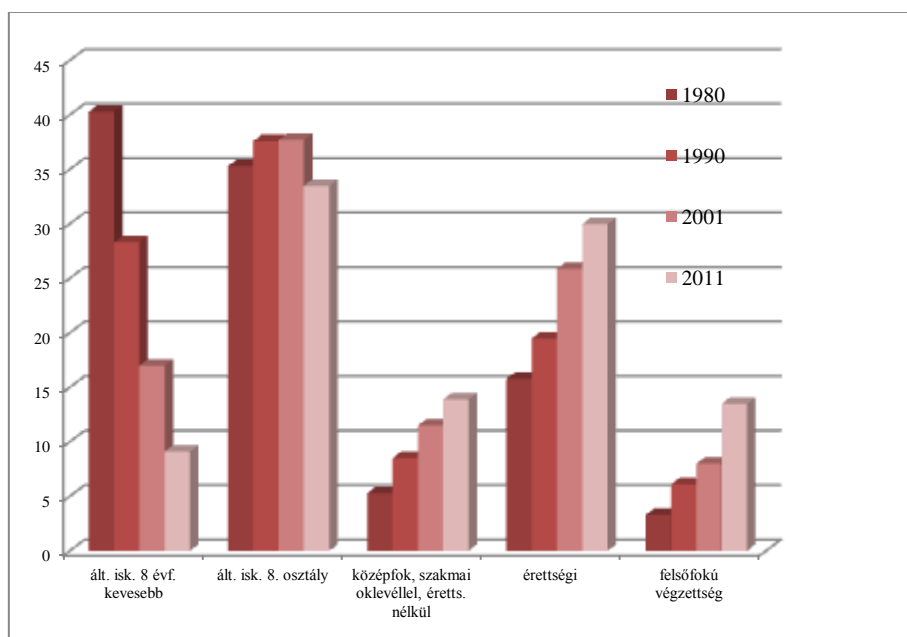
Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

17. ÁBRA. A 15 ÉVES ÉS IDŐSEBB FÉRFI-NÉPESSÉG MEGOSZLÁSA LEGMAGASABB BEFEJEZETT ISKOLAI VÉGZETTSÉG SZERINT 1980-2011 KÖZÖTT

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

18. ÁBRA. A 15 ÉVES ÉS IDŐSEBB NŐI-NÉPESSÉG MEGOSZLÁSA LEGMAGASABB BEFEJEZETT ISKOLAI VÉGZETTSÉG SZERINT, 1980-2011 KÖZÖTT

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

4. TÁBLÁZAT. A LAKOSSÁG ISKOLAI VÉGZETTSÉGE TELEPÜLÉSTÍPUSONKÉNT 2011-BEN

Településtípus	A 15 éves	A 18 éves	A 25 éves
	és idősebb népességből azok aránya, akik		
	legalább az általános iskola 8. évfolyamát elvégezték	legalább érettségivel rendelkeznek	egyetemi, főiskolai oklevéllel rendelkeznek
Megyeszékhely	96,9	61,2	23,7
Többi város	93,9	44,4	14,2
Városok összesen	95,2	51,5	18,2
Községek, nagyközségek	90,0	30,5	8,1
Megye összesen	93,1	43,1	14,2

Forrás: 2011. Évi Népszámlálás 3. Területi adatok. 3. 5. Borsod – Abaúj - Zemplén megye, 2013, KSH.

Ezek alapján is látható, hogy a megyei lakosság iskolai végzettségi mutatói jelentős mértékben javultak az utóbbi években. Egyre nő a közép- illetve felsőfokú végzettségűek aránya, és csökken azon népesség aránya, akik az általános iskola 8 osztályát sem végezték el.

Összességében az is elmondható, hogy a nők iskolai végzettségi mutatói az utóbbi években kedvezőbbek a férfiakénál. Településtípusonként is jelentős eltérések tapasztalhatóak: a városokban általában jobb az iskolázottsági mutatók, mint a kistépeléseken, a megyeszékhely Miskolc mutatói pedig igen kedvezően alakulnak: a 15 éves s idősebb népesség 38%-a érettségivel, 21%-a pedig diplomával rendelkezik.

I. 5. A lakosság nemzetiségi szerinti megoszlása

A következő táblázat (lásd 5. táblázat) a megye népességének nemzetiség szerinti megoszlását mutatja. Ezt elemezve elmondható, hogy a megye lakosságának mintegy 10%-a tartozik valamelyik hazai nemzetiséghez: összességében a 2011-es népszámlálás alapján valamely nemzetiséghez tartozónak vallotta magát 66182 fő. Ez 30%-kal több mint 2001-ben. Ennek 88%-a a cigány nemzetiséghez tartozik. A megye összlakosságából a romák 7,9%-ot képviselnek. Ezek az adatok azt mutatják, hogy a magukat cigányoknak tekintők aránya 25%-kal nőtt 2001-hez képest megyei szinten.

A megyeszékhely adatai alapján megállapítható, hogy Miskolc városban a cigány lakosság aránya 3,2%-os. Megyei szinten a romákkal kapcsolatosan az is elmondható, hogy 37%-uk a 14 éves és fiatalabb generációhoz tartozik.

A hazai nemzetiségek 3,8%-a a német, 3%-a a szlovák és 2,1%-a a ruszin csoportba tartozik a megyében. A hazai nemzeti kisebbségi csoportok mellett a népszámlálási adatok alapján élnek arabok, oroszok, kínaiak és vietnámiak is.

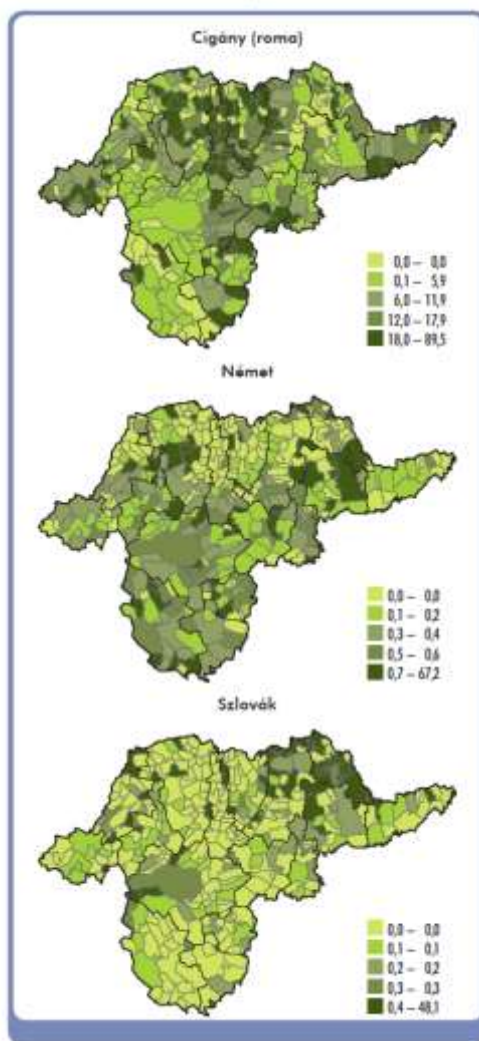
5. TÁBLÁZAT. A NÉPESSÉG MEGOSZLÁSA NEMZETISÉG SZERINT A MEGYÉBEN, 1980 ÉS 2011 KÖZÖTT

	1980	1990	2001	2011	2011 Miskolc adatai
Magyar	807 539	727 630	684 418	576 814	141 951
Hazai nemzetiségek					
Bolgár	55	196	132
Cigány (Romani, Beás)	233	31 882	45 525	58 246 (7,9%)	5441 (3,2%)
Görög	136	176	151
Horvát	9	6	16	38	27
Lengyel	185	609	131
Német	316	587	1 156	2 509	912
Örmény	8	133	36
Román	54	292	137	455	208
Ruszin	168	1 397	165
Szerb	8	6	18	79	56
Szlovák	516	896	1 150	1 991	420
Szlovén	7	13	57	4	4
Ukrán	285	349	122
Hazai nemzetiségek együtt	48 896	66 182	7805
Arab	56	128	91
Kínai	8	87	47
Orosz	41	166	191
Vietnami	3	26	19
Egyéb	786	651	1 210	547	1312
Nem kívánt válaszolni, nincs válasz	–	–	26 708	89 426	16338
Összesen	761 340	733 376	167754

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A három legnagyobb nemzetiség megyei eloszlását mutatják a következő térképek.

19. ÁBRA. A HÁROM LEGNAGYOBB NEMZETISÉG MEGYEI MEGOSZLÁSA

Forrás: 2011. Évi Népszámlálás 3. Területi adatok. 3. 5. Borsod – Abaúj - Zemplén megye, 2013, KSH.

A romák arányára vonatkozóan érdemes bemutatnunk egy neves demográfus, Habcicsek László előrejelzését.

6. TÁBLÁZAT. ELŐREJELZÉS A ROMÁK VÁRHATÓ SZÁMÁRA VONATKOZÓAN

A cigánynak minősített népesség néhány felmért és valószínűsített demográfiai adata (1991–2021)

RÉGIÓ	Aránya az össznépességből (%)				Aránya a 0–14 éves népességből (%)			
	1991	2001	2011	2021	1991	2001	2011	2021
Észak-Magyarország	9,4	11,6	14,7	18,1	16,6	25,1	35,6	40,5
Közép-Magyarország	2,2	3,4	4,7	6,1	3,9	6,9	9,1	10,6
Észak-Alföld	7,4	8,3	9,5	10,8	13,0	17,0	21,3	22,0
Dél-Alföld	2,5	3,0	3,7	4,5	4,5	5,8	7,6	8,6
Közép-Dunántúl	2,1	2,8	3,6	4,6	3,6	5,1	7,0	8,1
Nyugat-Dunántúl	2,2	2,6	3,1	3,5	3,8	5,1	5,6	5,4
Dél-Dunántúl	6,3	7,3	8,4	9,4	9,5	11,7	13,4	13,3
MAGYARORSZÁG	4,3	5,4	6,6	8,0	7,7	11,1	14,4	15,6

11

 Forrás: Hablicsek László: Kísérleti számítások a roma lakosság területi jellemzőinek alakulására és a 2021-ig történő előrebecslésére. Demográfia 2007, 50(1): 7–54.

Az előrejelzés szerint 2021-re az Észak-magyarországi régióban a romák aránya 18,1%-os lesz, a 0-14 éves korosztálybeli arányuk pedig 40,5%-os. Mindeközben az országos adatok rendre 8%-ot illetve 15,6%-ot mutatnak.

I. 6. A lakosság vallási, felekezeti hovatartozás szerinti jellemzése

A vallási, felekezeti hovatartozásra vonatkozóan már a 2001-es népszámlálás kérdőívében is szerepelt kérdés. Akkor a lakosok 8, most pedig 24%-a nem kívánt válaszolni erre a kérdésre.

2001-ben a népesség kicsivel több, mint a fele, 2011-ben 41,2%-a vallotta magát katolikusnak (lásd 7. táblázat). Ha azoknak az arányában nézzük a változásokat, akik válaszoltak erre a kérdésre látható, hogy a csökkenés e vallás tekintetében 5%-os. A reformátusok aránya a népesség körében 2011-re 2001-hez képest nagyjából 6%-kal csökkent, a kérdésre választ adók arányában a csökkenés 2,4%-os. 0,5%-kal nőtt azoknak az aránya a lakosságon belül, akik nem a történelmi egyházakhoz, hanem kisebb egyházakhoz, felekezetekhez, vallási közösségekhez tartoznak. A 2011-es népszámláláskor 5800 fő tartotta magát ateistának, ez a lakosság 0,8%-a.

7. TÁBLÁZAT. A MEGYE LAKOSSÁGA A VALLÁSI HOVATARTOZÁS SZERINT, SZÁZALÉKBAN, 2011-BEN

Vallás, felekezet	2001			2011			
	fő	a népesség	a válaszolók	fő	a népesség	a válaszolók	a 2001. évi
		százalékában			százalékában		
Katolikus	406 016	54,5	59,4	282 904	41,2	54,3	69,7
Ebből: római katolikus	351 286	47,2	51,4	248 033	36,1	47,6	70,6
görög katolikus	54 699	7,3	8,0	34 816	5,1	6,7	63,7
Református	194 494	26,1	28,4	135 677	19,8	26,0	69,8
Evangelikus	5 914	0,8	0,9	3 483	0,5	0,7	58,9
Ortodox keresztény	305	0,0	0,0	242	0,0	0,0	79,3
Izraelita	266	0,0	0,0	143	0,0	0,0	53,8
Más egyház, felekezet	7 227	1,0	1,1	10 115	1,5	1,9	140,0
Egyházhoz, felekezethez nem tartozik ^{a)}	69 719	9,4	10,2	83 033	12,1	15,9	119,1
Ateista ^{b)}	5 821	0,8	1,1	x
Válaszolók együtt	683 941	91,9	100,0	521 418	76,0	100,0	76,2
Nem válaszolt, ismeretlen	60 463	8,1	x	164 848	24,0	x	272,6
Népesség	744 404	100,0	x	686 266	100,0	x	92,2

^{a)} 2001-ben az ateistákkal együtt.

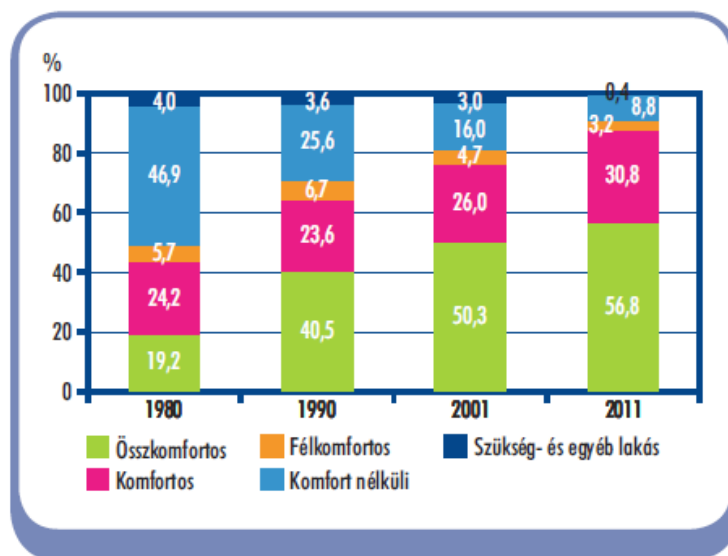
^{b)} 2001-ben az egyházhoz, felekezethez nem tartozókkal együtt.

Forrás: 2011. Évi Népszámlálás 3. Területi adatok. 3. 5. Borsod – Abaúj - Zemplén megye, 2013, KSH.

A korosztályi megoszlások alapján egyértelműen látszik, hogy a fiatalabbak körében a vallás kevesebb szerepet játszik: míg a 60 éves és idősebbek 77%-a tartotta magát valamilyen felekezethez tartozónak, addig a 15 éven aluliaknak csak 55%-a. A megyeszékhelyen összességében minden harmadik ember katolikus és nagyjából minden 7. református.

I. 7. A lakásállomány jellemzői

20. ÁBRA. LAKOTT LAKÁSOK KOMFORTOSSÁG SZERINT

Forrás: 2011. Évi Népszámlálás 3. Területi adatok. 3. 5. Borsod – Abaúj - Zemplén megye, 2013, KSH.

A 2011-es népszámláláskor az összeírt lakások száma (lakott üdülőkkel együtt) 1,7%-kal volt magasabb, mint 2001-ben. A lakott lakások 96%-a magán tulajdonban van. Komfortosságát tekintve (lásd 20. ábra) 2001-hez képest jelentősen nőtt az összkomfortos lakások aránya. Ugyanakkor a lakosság 3,2%-a komfort nélküli, 04%-a pedig szükség- és egyéb lakásban él.

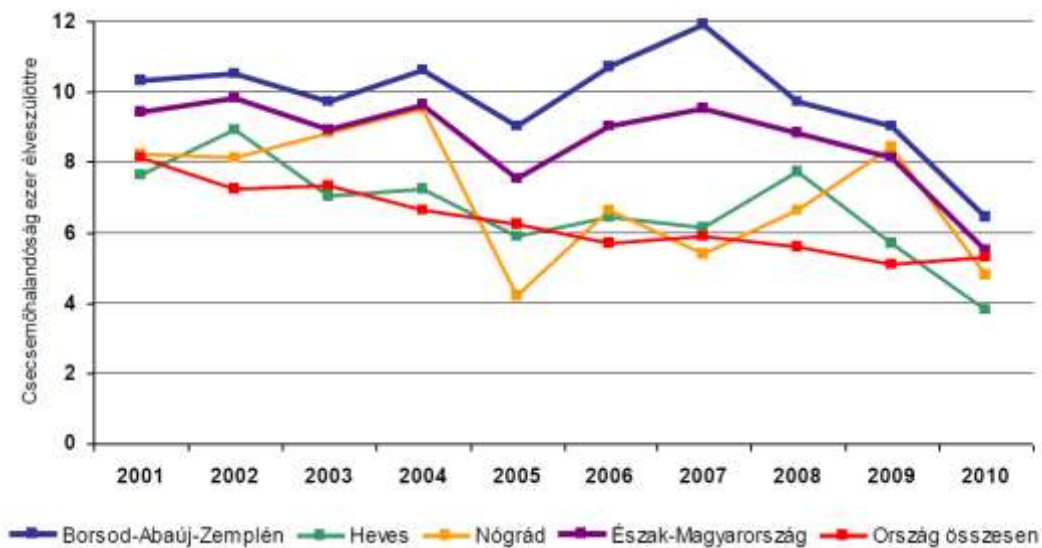
2011-ben készítette el a ME Szociológiai Intézete Miskolc város Szociális Térképét, lakossági kérdőíves felmérésre alapozva. Ez alapján elmondható, hogy a megyeszékhely lakosságának közel fele (46 százalék) lakótelepi lakásban (ez az adat a 2001-es Népszámláláskor 59,4 százalék volt), közel harmada (29 százalék) iker vagy családi házban, és mintegy 6 százalék új építésű társasházban él. A lakások kb. 88 százalékban saját tulajdonban vannak, 7 százaléknak más a tulajdonosa, a többi 5 százalék önkormányzati vagy közületinek számít. Adataink szerint a miskolciak közel 2 százaléka telepi vagy nem lakás céljából épült ingatlanban lakik (ez az adat megegyezik a 2001-es Népszámlálás miskolci felméréseinek adataival) amely arányt, ha kivetítünk az összlakosságra, azt mondhatjuk, hogy mintegy 3000 felnőtt vagy legalább másfélezer család és gyerekei élnek mélyszegénységben. Ezen állításunkat tovább erősítik a lakás alapvető infrastrukturális ellátottságára vonatkozó adatok, amelyekből kiderül, hogy a lakások közel 5 százalékában nincs vízöblítéses WC és szennyvíz csatorna bekötés, mintegy 2-3 százalékában pedig nincs fürdőszoba és folyóvíz sem.

II. Az egészségi állapot mutatói

II. 1. Csecsemőhalandóság a megyében

A lakosság egészségi állapotának, életminőségének egyik fontos indikátora a csecsemőhalandóság, azaz az 1 éves kor előtt meghalt csecsemők száma és aránya. A 21. ábra alapján látható, hogy ez a mutató meghaladja ugyan az országos átlagot a megyében, de 2007 óta kedvező irányba fordult és közelíti az országos átlagot. Kutatási eredmények alapján ugyanakkor az is egyértelmű, hogy a csecsemőhalandósági mutatókat nagyon erősen befolyásolja az anya iskolai végzettsége az életmódon, egészségmagatartáson keresztül és azt is tudjuk, hogy a csecsemőhalandósági mutatók a 8 osztályt vagy alatta végzett anyák esetén drámai módon magasak a mai napig is.

21. ÁBRA. CSECSEMŐHALANDÓSÁG IDŐSOROS ALAKULÁSA, 2001-2010 KÖZÖTT

Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

8. TÁBLÁZAT. CSECSEMÓHALÁLOZÁS ILLETVE KIS SÚLYÚ ÚJSZÜLÖTTEK 2009-BEN

2009	Borsod-Abaúj- Zemplén megye	Heves megye	Nógrád megye	Észak- magyarország	Magyarország
Elveszületések száma	7142	2791	1779	12226	96442
ezen belül 2500g alatti születési súllyal születettek száma	708	304	199	1232	8067
ezen belül a 2500g alatti születési súllyal születettek aránya	9,9%	10,9	11,2	10,1	8,4
1 éven aluli elhunytak száma	64	16	15	107	495
ezen belül 2500g alatti születési súllyal születettek	50	12	11	74	352
ezen belül a 2500g alatti születési súllyal születettek aránya (%)	78,1%	75,0	73,3	69,2	71,1
Ezer élveszülöttre jutó 1 éven aluli meghalt	9,0 *(6,4)	5,7 *(3,8)	8,4 *(4,8)	8,1 *(5,5)	5,1 *(5,3)

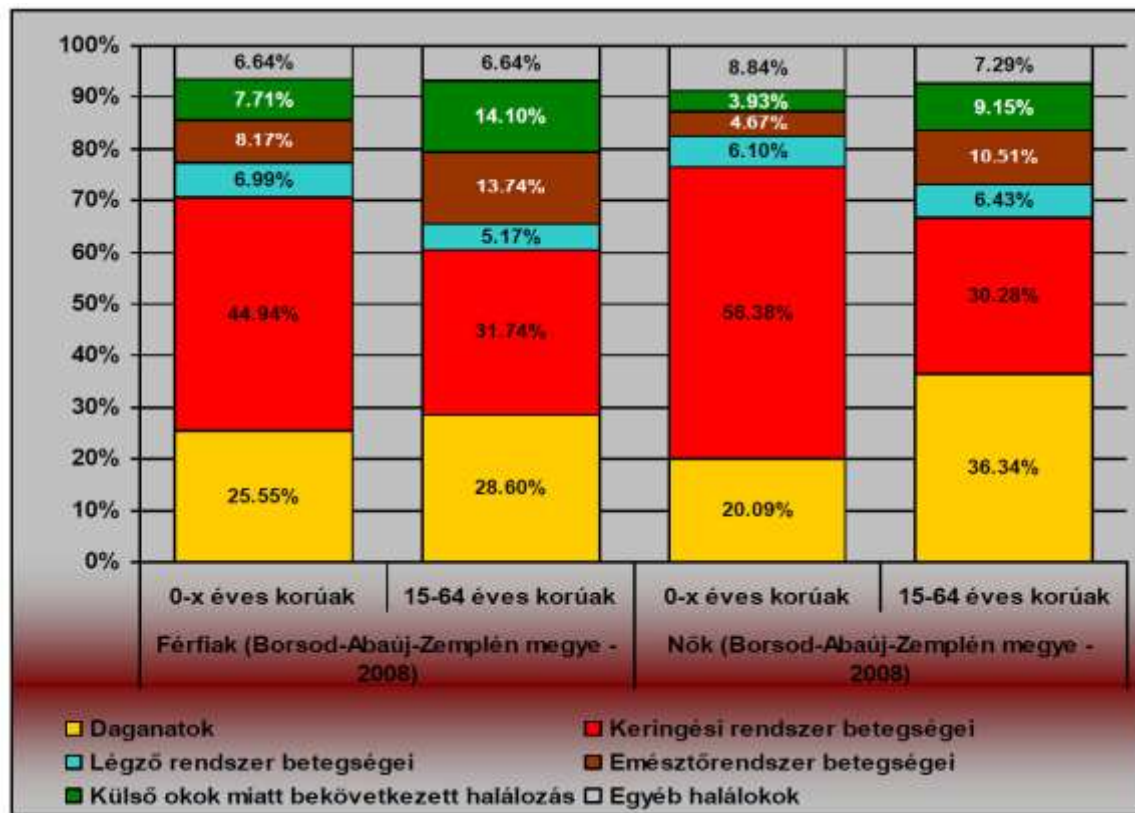
*=2010-es évi adat

Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

A fenti táblázat alapján is megerősítést nyer, hogy a csecsemőhalálozás illetve az alacsony születési súllyal született gyerekek aránya is magasabb a megyében az országos átlagnál. A megye északi területein másfélszerese az esélye annak, hogy egy gyermek nem megfelelő súllyal születik. Ezek a területek leginkább a hátrányos helyzetű, általában romák által sűrűn lakott települések.

II. 2. Halálóki statisztika

22. ÁBRA. VEZETŐ HALÁLOKOK MEGYÉBEN A NŐK ÉS FÉRFIAK KÖRÉBEN A 2008-AS ADATOK ALAPJÁN

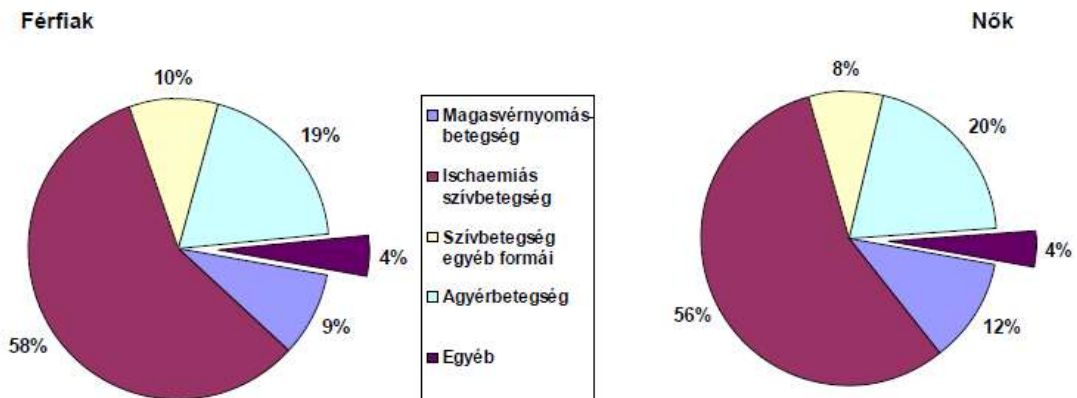

Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

Összességében megállapítható, hogy a megyében a halálozások közel felét a keringési rendszer megbetegedései okozzák, egynegyedét a daganatok, 5-10 %-át a légző rendszer és az emésztő rendszer betegségei teszik ki.

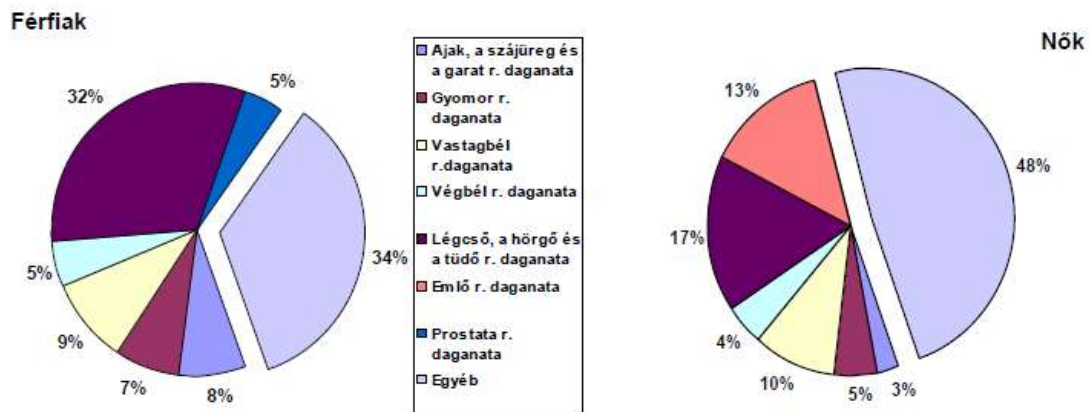
Ha a két vezető halálókot megvizsgáljuk nemi bontásban, akkor az látható (lásd 23-24-es ábrák), hogy a keringési rendszer miatti halálozások legnagyobb részénél mind a két nemnél az ischaemiás szívbetegegek felelős a halálók több, mint a felénél, ezen kívül pedig szintén nemtől függetlenül az agyérbetegegek jelennek meg. A daganatos halálozást tekintve már eltérő a kép nemi bontásban: a légcső, hörgő, tüdő rosszindulatú daganata mindkét nemnél jelentős, de főleg a férfiaknál. A nőknél nagy arányt képviselnek az emlődaganatok.

23. ÁBRA. A KERINGÉSI RENDSZER BETEGSÉGEI OKOZTA KIEMELT HALÁLOKOK SÚLYA A 0-X ÉVES MEGYEI FÉRFIAK ÉS NŐK KERINGÉSI RENDSZER BETEGSÉGEK MIATT HALÁLOZÁSÁBAN, 2008-BAN

Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

24. ÁBRA. ROSSZINDULATÚ DAGANATOS MEGBETEGEDÉSEK OKOZTA KIEMELT HALÁLOKOK SÚLYA A 0-X ÉVES MEGYEI FÉRFIAK ÉS NŐK DAGANATOS HALÁLOZÁSÁBAN, 2008-BAN

Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

9. TÁBLÁZAT. FŐCSOPORTSZINTŰ KORAI HALÁLOZÁS ADATAI A MEGYÉBEN, KISTÉRSÉGEK SZERINT 2004-2008 KÖZÖTT¹

Statistikai Kistérségek	SHH ^a , 15-64 évesek körében, Borsod-Abaúj-Zemplén megye, 2004-2008									
	Rosszindulatú daganatok		Keringési		Emésztőrendszeri		Légzőrendszeri		Külső okok	
	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők
Edelényi	126,36%	93,29%	133,80%	159,75%	167,26%	122,11%	172,30%	230,50%	106,34%	104,75%
Kazincbarcikai	110,04%	100,11%	117,76%	136,26%	147,70%	147,24%	86,30%	113,30%	74,79%	129,58%
Ózdi	120,00%	104,91%	128,82%	157,69%	173,77%	167,72%	144,60%	129,20%	124,47%	124,01%
Abaúj-Hegyközi	139,95%	93,29%	163,58%	126,20%	158,92%	138,22%	197,60%	120,30%	158,62%	174,17%
Encsi	121,74%	117,10%	113,93%	114,56%	123,52%	120,03%	155,10%	195,60%	117,82%	130,57%
Szilksői	150,09%	127,16%	138,06%	157,14%	146,68%	157,32%	241,00%	87,70%	162,16%	78,47%
Miskolci	100,93%	101,66%	116,40%	124,04%	128,28%	145,92%	92,25%	109,30%	105,17%	113,57%
Bodrogközi	119,27%	122,44%	195,95%	178,00%	134,56%	101,91%	525,60%	481,50%	126,52%	99,54%
Szerencsi	130,09%	102,86%	118,92%	102,86%	134,83%	93,97%	98,86%	152,30%	163,32%	124,41%
Sárospataki	91,65%	84,71%	159,78%	144,22%	137,24%	72,59%	401,10%	393,60%	137,49%	141,04%
Sátoraljaújhelyi	98,97%	86,63%	151,72%	123,76%	129,30%	156,01%	294,40%	257,80%	145,65%	148,35%
Tokaji	124,54%	113,70%	129,98%	103,51%	186,72%	91,44%	196,80%	83,88%	119,23%	67,41%
Mezőcsáti	146,14%	106,86%	156,40%	98,35%	146,14%	90,89%	129,90%	329,00%	188,73%	97,61%
Mezőkövesdi	113,12%	107,14%	131,10%	131,92%	126,72%	84,74%	115,00%	137,10%	125,82%	85,07%

Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

Ha járási (itt a táblázatban még kistérségi) szinten nézzük meg a korai halálozási mutatókat és a miskolci járásra fókuszálunk (lásd 9. táblázat), azt látjuk, hogy a keringési és az emésztőrendszeri problémákból eredő korai halálozás az országos átlagot meghaladja, különösen a nők esetében. A fenti táblázatból ugyanakkor az is egyértelmű, hogy a megyében nagyfokú területi egyenlőtlenségeket tapasztalhatunk a megbetegedések és idő előtti halálozások tekintetében.

Megyeszerte zajlanak komplex egészségfejlesztő programok annak érdekében, hogy már kisiskolás korban felhívják a figyelmet az egészséges életmód fontosságára, az egészségtudatos magatartás elterjesztésére, az egyes devianciák megelőzésére.

Folyamatosak a lakossági szűrővizsgálatok is. Rendszeresek az emlőszűrések, különösen az érintett 45-65 éves korosztály körében. Sajnos azonban ezeknek a látogatottsága csak 33%-os.

¹ 2012-13-ban a kistérségek helyett járások kerültek kialakításra. A megyében 16 járás van, mely rendszer többé-kevésbé követi a korábbi kistérségi felosztást.

II. 3. A fogyatékkal élők száma, összetétele

A népszámlálás során az egészségi állapotra vonatkozóan kizárólag a fogyatékoságról kaphatunk képet. A 2011-es népszámlálás során a megye lakosságának 5,5%-a, több, mint 37 700 fő nyilatkozta saját magával, vagy a vele egy háztartásban élők kapcsán azt, hogy valamilyen fogyatékosága van. Ez az országos átlagnál (4,6%) magasabb. A fogyatékkal élők jelentős része a 40 éves és idősebb korosztályból kerül ki. A fogyatékkal élő csoportokon belül a legnagyobb arányt a mozgássérültek képezik, 54%-kal. Megyei szinten ez a lakosság 2,97%-át jelenti és kicsivel többen vannak a nők, mint a férfiak (összefüggésben azzal, hogy az idősebb korosztályban a nők sokkal többen is vannak, mint a férfiak). A következő a sorban gyengén- illetve alig látók aránya, 0,88%-kal, majd a nagyothallók, 1,76%-kal. Iskolai végzettségüket tekintve elmondható, hogy a legnagyobb részük legmagasabb iskolai végzettsége a 8 osztály (60%-uknak), 18%-uk rendelkezik érettségivel, 6%-uk pedig felsőfokú végzettségű.

10. TÁBLÁZAT. FOGYATÉKKAL ÉLŐK A FOGYATÉKOSSÁG TÍPUSA SZERINT

A fogyatékoság típusa	Férfi	Nő	Összesen	
			fő	a népesség százalékában
Mozgássérült	9 113	11 247	20 360	2,97
Gyengénlátó, aliglátó	2 262	3 787	6 049	0,88
Vak	284	404	688	0,10
Nagyothalló	2 392	2 836	5 228	0,76
Süket	311	323	634	0,09
Súlyos belszervi fogyatékos	1 791	1 966	3 757	0,55
Mentálisan sérült (pszichés sérült)	1 443	1 745	3 188	0,46
Értelmi fogyatékos	2 128	1 594	3 722	0,54
Beszédhibás	782	463	1 245	0,18
Beszéd fogyatékos	536	363	899	0,13
Autista	266	85	351	0,05
Süketvak (látás- és hallássérült)	147	168	315	0,05
Egyéb	70	81	151	0,02
Ismeretlen	124	142	266	0,04
Fogyatékosággal élők	17 586	20 158	37 744	5,50

* Egy személy több fogyatékoságot is megjelölhetett, ezért a fogyatékosággal élők száma eltér a megjelölt fogyatékoságok együttes számától.

Forrás: 2011. Évi Népszámlálás 3. Területi adatok. 3. 5. Borsod – Abaúj - Zemplén megye, 2013, KSH.

II. 4. Egészségügyi infrastruktúra a megyében

Az egészségügyi infrastruktúrát tekintve Miskolcon működő Megyei Kórház a legnagyobb egészségügyi intézmény a megyében. Ezen kívül Miskolcon az egészségügyi ellátást a Miskolci Semmelweis Ignác Egészségügyi Nonprofit Kft. biztosítja két telephelyen. A megyében még Ózdon, Sátoraljaújhelyen és Kazincbarcikán működik kórház, valamint Szikszón, amely a Megyei Kórházhoz tartozik.

Az általános kórházakon kívül megyeszerte működnek szakirányú egészségügyi intézmények, mint például Edelényben tüdőbetegeket ellátó intézmény vagy Mezőkövesden reumakórház. Izsófalván a Megyei Kórház részeként működő pszichiátriai szakkórház és betegotthon működik. A fentiekén túl a megyében minden városban működnek járóbeteg szakrendelések, melyek egészségügyi ellátási biztosítanak a környező települések lakói számára is.

11. TÁBLÁZAT. AZ EGÉSZSÉGÜGYI ALAPELLÁTÁS HELYZETE A MEGYÉBEN, 2011-BEN

Kistérség neve	Szakma megnevezése /db						
	Háziorvosi ellátás	Házi gyermekorvosi ellátás	Felnőtt és gyermek (vegyes) háziorvosi ellátás	Iskola-egészségügy és ifjúság-egészségügy	Fogászati ellátás	Védőnői ellátás	
						Területi	Iskolai
Edelényi kistérség	7	4	14	15	7	24	0
Kazincbarcikai kistérség	13	6	19	25	14	30	8
Ózdi kistérség	15	10	19	22	13	38	1
Encsi Kistérség	5	3	9	17	5	14	14
Abaúj-Hegyközi Kistérség	0	0	9	9	2	9	9
Szikszói Kistérség	3	1	7	11	3	10	10
Bodrogközi Kistérség	0	0	12	10	4	11	11
Sárospataki Kistérség	7	3	10	13	5	15	11
Sátoraljaújhelyi Kistérség	8	4	5	14	7	13	15
Szerencs Kistérség	9	5	14	17	10	23	3
Tokaj Kistérség	2	1	7	8	3	7	2
Tiszaújvárosi Kistérség	7	4	11	14	10	16	3
Mezőcsáti Kistérség	3	2	6	7	4	8	1
Mezőkövesdi Kistérség	9	4	13	18	12	20	2
Miskolc Kistérség	122	54	16	116	125	126	40
Megye összesen	210	101	171	316	224	364	130

Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

Az egészségügyi alapellátás tekintetében (lásd 11. táblázat) gondot jelent, hogy sok a betöltetlen háziorvosi álláshely, különösen az aprófalvas területeken. Ezeknek az ellátása helyettesítéssel történik. Az alapellátásban dolgozó orvosok átlagéletkora magas, nagyon

kevés a fiatal pályakezdő a körükben. A területi védőnői ellátást is több településen helyettesítéssel kell megoldani. A nyilvántartott csecsemők 40%-a veszélyeztetett.

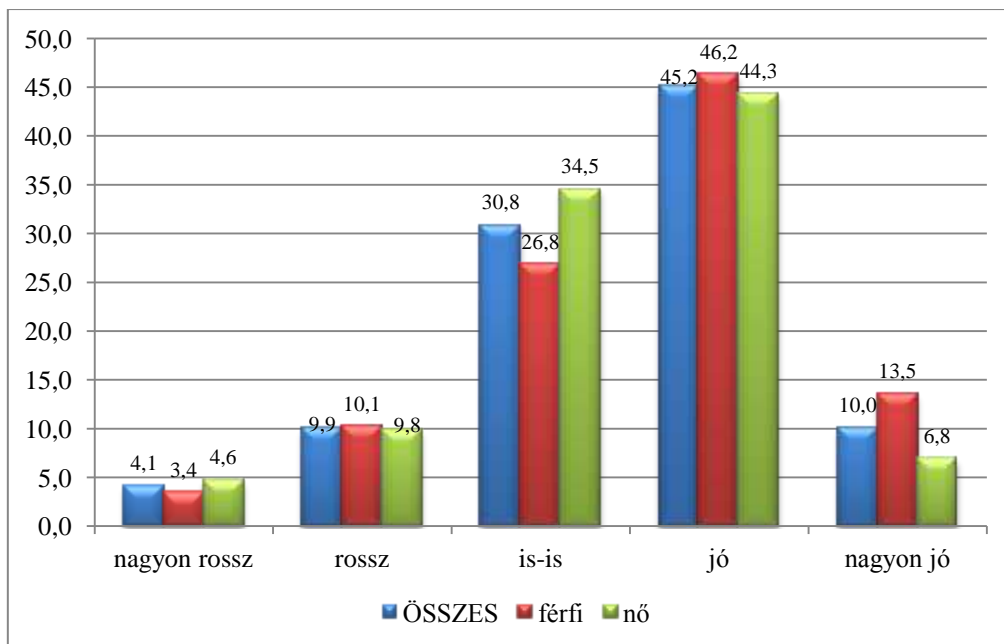
II. 5. A lakosság egészségi állapotának jellemzése

A Miskolci Szociális Térkép elkészítése során 2011-ben a kérdőíves felmérés egyik blokkjában az egészségi állapotra vonatkozóan tettünk fel kérdéseket. Ezek segítségével részletesebb képet kaphatunk a megyeszékhelyen élők egészségi állapotára vonatkozóan.

A kérdőíves felmérés egészségi állapotra vonatkozó blokkjában egy ötfokozatú skála segítségével (1 – nagyon rossz; ... 5 – nagyon jó) kértük a válaszadót, hogy ítélje meg saját egészségi állapotát. Az egészségi állapot szubjektív megítélésére az ötfokozatú skálán a felnőtt lakosság 3,5 átlagot ért el, amely a közepes és jó állapot közé eső tartománynak felel meg. A „jó” és „nagyon jó” egészségi állapotról a válaszadók mintegy 55 százalékát teszik ki (lásd 25. ábra). A férfiak és a nők között azonban statisztikailag szignifikáns eltérést tapasztalni:² a férfiak körében magasabb a „nagyon jó” arányról beszámoló, a nők körében viszont magasabb az „is-is” kategóriát megjelölők száma, az átlagok szintjén pedig 3,6 a férfiak és 3,4 a nők körében. Mivel itt szubjektív mutatóról van szó, ez az eltérés nem feltétlenül azt jelenti, hogy a férfiak egészségesebbek, hanem arra is utalhat, a nők egészségtudatosabbak, jobban odafigyelnek szervezetükre – mint ahogyan az általában az egészségi állapottal kapcsolatos más felmérésekből is kiderül.

Részben ezt támasztja alá további két adat is. Arra a kérdésre, hogy meg kellett-e szakítani munkáját betegség miatt az elmúlt egy évben a felnőtt lakosság mintegy 15 százalékban válaszolt igennel, ám a férfiak és a nők között e vonatkozásban már nincs szignifikáns eltérés. Hasonlóképpen nincs statisztikailag szignifikáns nemi eltérés a tekintetben sem, hogy hány napot kellett megszakítaniuk munkájukat az elmúlt egy évben.³

25. ÁBRA. A SAJÁT EGÉSZSÉGI ÁLLAPOT MEGÍTÉLÉSE MISKOLCON, 2011-BEN

Forrás: Miskolci Szociális Térkép, 2011.

² chi-négyzet: 13,5, szign.: 0.009.

³ Átlagosan mintegy 40 napot, a nők 44-t, a férfiak 35-t, de statisztikailag nem szignifikáns az eltérés.

A betegség-típusok előfordulásának gyakoriságát a lelki eredetű gondok uralják, ezek a megkérdezettek körében 36 százalékban előfordultak az elmúlt egy évben. Ugyanakkor azt is megállapíthatjuk, hogy a felnőtt lakosság több mint negyedének (27 százalék) háztartásában tartós, krónikus beteg is él.

12. TÁBLÁZAT. BETEGSÉGTÍPUSOK ELŐFORDULÁSA AZ ELMÚLT EGY ÉVBEN (2010-BEN) A MISKOLCI LAKOSOK KÖRÉBEN

Az elmúlt egy évben előfordultak-e az alábbiak az Önnel együtt lakók körében vagy Önnél?	IGEN válaszok (%)
rosszkedv, lehangoltság, depresszió	35,8
komoly, tartós betegség/krónikus betegség	27,0
baleset	12,3
fertőző betegség	9,0
koraszülés	0,7
TBC	0,2
csecsemőhalál	0,2
művi vetélés	0,1

Forrás: Miskolci Szociális Térkép, 2011.

Az egészségügyi szolgáltatások igénybevételét és megítélését több kérdéssel is mértük.

Arra a kérdésre, hogy milyen gyakran vettek igénybe ilyen szolgáltatást az elmúlt egy évben a 13. táblázatban bemutatott sorrend alakult ki. Egy hatos skála segítségével mérve (1 – egyszer sem, 6 – minden héten) azt találtuk, hogy leggyakrabban (évente többször, de nem havonta) a háziorvost, utána pedig éves szinten átlagban egyszer a fogorvost látogatják meg.

13. TÁBLÁZAT. IGÉNYBE VETT EGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLTATÁSOK GYAKORISÁGA 2010-BEN A MISKOLCI LAKOSOK KÖRÉBEN

Ön vagy a háztartás bármely tagja az utóbbi egy évben milyen gyakran vette igénybe a következő egészségügyi szolgáltatásokat?	Átlag (1 – egyszer sem;... 6 – minden héten)	Szórás
családorvos	3,0	1,1
fogorvos	2,0	1,0
tüdőszűrés	1,8	0,5
járóbeteg szakellátás	1,8	1,1
rákszűrés	1,5	0,6
fizioterápia (pl.: reumakezelés)	1,4	0,9
ápolónő, védőnő	1,3	0,8

kórház bent fekvéssel	1,2	0,6
speciális szolgáltatások (pl.: logopédus, gyógytornász, pszichológus)	1,2	0,7
kórház baleseti osztálya	1,2	0,4
speciális kórházi szolgáltatások (pld. kemoterápia, dialízis)	1,1	0,4
rehabilitációs otthon	1,0	0,2

Forrás: Miskolci Szociális Térkép, 2011.

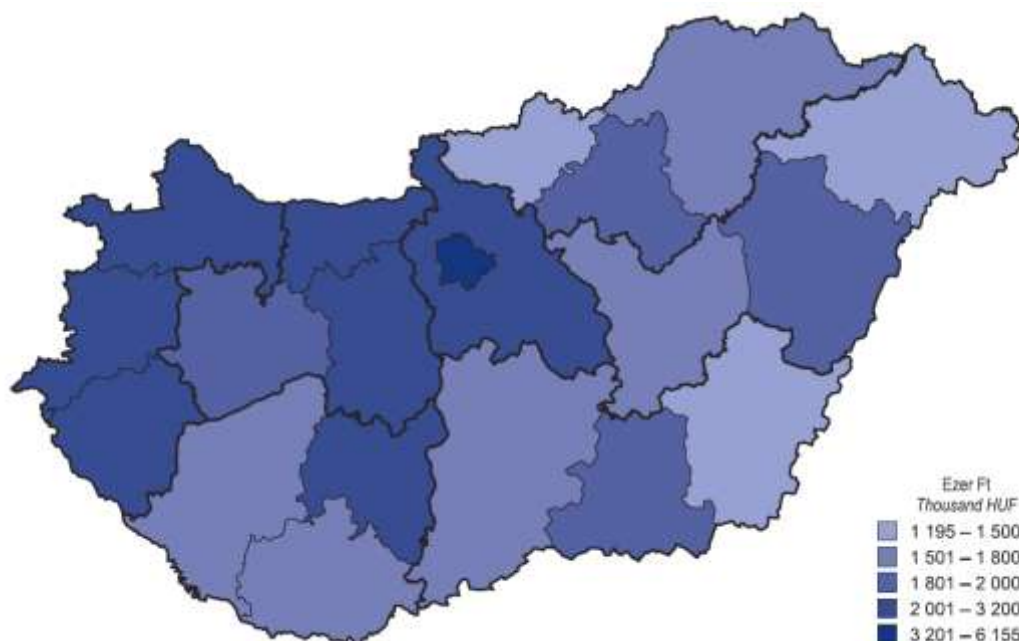
III. A megye gazdasági helyzete

III. 1. Alapvető gazdasági folyamatok, a GDP és vállalkozások száma

A megye a rendszerváltás utáni időszakról kezdve gazdasági szempontból is súlyos nehézségekkel küszködik. Az 1990-es években elkezdődött folyamatok nagymértékű változásokat eredményeztek a lakosság gazdasági aktivitásában. Az 1990-es évek első felében gyors ütemben lezajlott privatizáció, a veszteséges üzemek, gyárak bezárása, a sorozatos létszámleépítések arra vezettek, hogy a gazdaságilag aktív népesség aránya a népességen belül 1990 és 2001 között 8,1%-kal csökkent. A megyében az évek óta elhúzódó gazdasági válság hatására egyre több az olyan gazdasági szereplő és egyre növekszik azon lakosok száma, akik súlyos gazdasági, foglalkoztatási, szociális problémákkal küszködnek. Míg 2010-2011-ben a megye gazdasági teljesítménye a gépipar, a számítógép, illetve elektronikai termékeket tekintve bővült, 2012-ben ezek a kedvező folyamatok megtorpantak.

2009-es adatok alapján az ország egészére vonatkozó GDP 4,3%-át tette ki a megye részesedése. Az egy főre jutó GDP az országos átlag százalékában 2000-ben a megye vonatkozásában 63,8% volt, 2009-ben pedig 61,7%. Az egy főre jutó bruttó hazai termék 2010-es országos alakulását mutató térképen (lásd alul) látható, hogy 2010-ben a megyében ez jelentősen elmaradt az országos átlagtól.

26. ÁBRA. AZ EGY FŐRE JUTÓ BRUTTÓ HAZAI TERMÉK, 2010, GDP

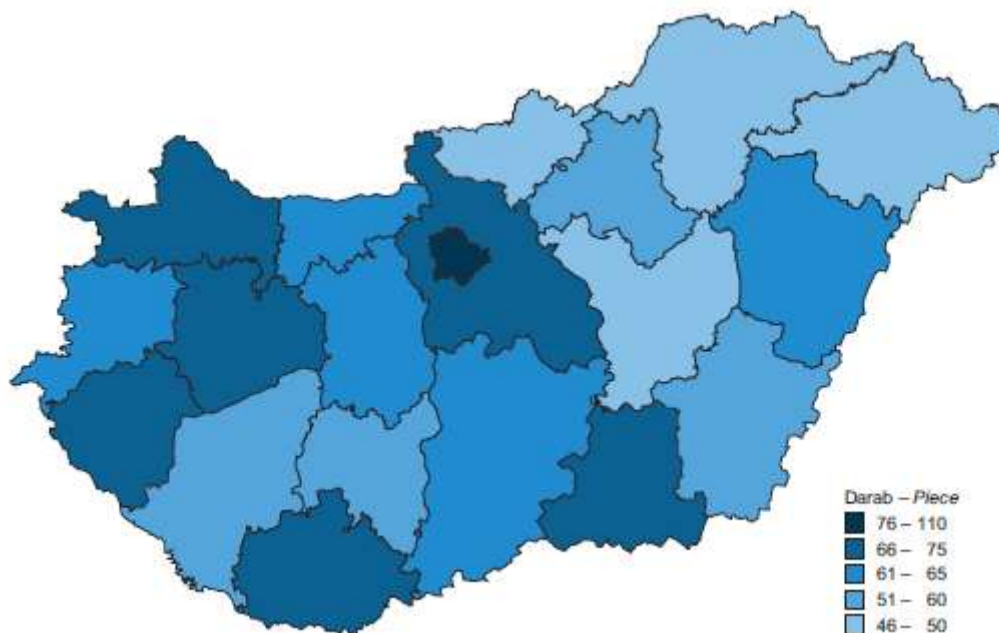
Forrás: KSH Statisztikai Évkönyv, 2011 CD melléklet

Ha az ipari termelést részletesebben elemezzük, akkor azt mondhatjuk, hogy a termelési érték jelentős részét adja a tiszaujvárosi járás, ezt követi a miskolci majd a kazincbarcikai. A külpiaci értékesítést tekintve a vegyiparnak köszönhetően a tiszaujvárosi és a kazincbarcikai járások produkálják a legnagyobb arányt. A megyében 14 ipari park működik, melyeknek célja az új és meglévő vállalkozásoknak megfelelő infrastrukturális környezet megteremtése, környezetbarát technológiák meghonosítása. Az ipari parkok közül 5 a miskolci járásban található. Az ipari körzeteken kívül meg kell említenünk a vállalkozási övezeteket, melyből 3 létesült Észak-Magyarországon. Ezek elsődlegesen abból a célból jöttek létre, hogy segítsék az ipari szerkezet-átalakítást és új vállalkozások megtelepedését a térségben.

A kereskedelem és vendéglátás tekintetében elmondható, hogy a kiskereskedelmi üzletek közel fele egyéni vállalkozás keretében működik. A turisztikai célból is jelentős vendéglátást tekintve elmondható, hogy a legtöbb vendéglátó egység a miskolci járásban üzemel.

A működő vállalkozások számát tekintve (lásd a 27. ábrát) sem lehetünk túl bizakodóak.

27. MŰKÖDŐ VÁLLALKOZÁSOK EZER LAKOSRA JUTÓ SZÁMA MEGYÉNKENÉNT 2010-BEN

Forrás: KSH Statisztikai Évkönyv, 2011 CD melléklet

Ha az újonnan regisztrált és megszűnt gazdasági szervezeteket tekintjük (lásd a 14. táblázatot), az látható, hogy a megyében 2011-ben 6192 új gazdasági szervezetet regisztráltak, miközben 3612 szűnt meg. A legnagyobb számú csökkenés 2009-ben érzékelhető, nyilván a gazdasági válság hatására.

14. TÁBLÁZAT. AZ ÚJONNAN REGISZTRÁLT ÉS MEGSZÜNT GAZDASÁGI SZERVEZETEK

1.26. Az újonnan regisztrált és a megszűnt gazdasági szervezetek
Newly registered enterprises and enterprise deaths

Megye, főváros, régió County, capital, region	Újonnan regisztrált Newly registered				Megszűnt Ceased			
	gazdasági szervezet – enterprises							
	2005	2009	2010	2011	2005	2009	2010	2011
Budapest	23 535	27 321	28 940	31 180	23 382	22 482	15 989	19 034
Pest	10 469	14 050	14 984	15 043	8 308	9 033	6 154	7 661
Közép-Magyarország Central Hungary	34 004	41 371	43 924	46 223	31 690	31 515	22 143	26 695
Fejér	3 729	4 887	4 982	4 672	3 221	3 710	2 591	3 712
Komárom-Esztergom	2 680	3 373	3 603	3 525	2 335	2 851	2 337	2 272
Veszprém	3 424	4 155	4 248	4 001	2 817	3 977	2 500	2 838
Közép-Dunántúl Central Transdanubia	9 833	12 415	12 833	12 198	8 373	10 538	7 428	8 822
Győr-Moson-Sopron	4 261	5 789	5 699	5 380	3 160	4 364	3 229	3 368
Vas	2 346	3 281	3 263	2 954	1 849	2 685	1 713	1 947
Zala	2 518	3 903	3 665	3 448	2 342	3 098	2 226	2 001
Nyugat-Dunántúl Western Transdanubia	9 125	12 973	12 627	11 782	7 351	10 147	7 168	7 316
Baranya	3 785	5 181	5 417	5 074	3 832	3 729	2 632	3 634
Somogy	2 809	4 398	4 230	3 863	4 531	3 148	2 583	2 436
Tolna	1 787	2 608	2 513	2 401	1 688	1 900	1 932	1 611
Dél-Dunántúl Southern Transdanubia	8 381	12 187	12 160	11 338	10 051	8 777	7 147	7 681
Dunántúl Transdanubia	27 339	37 575	37 620	35 318	25 775	29 462	21 743	23 819
Borsod-Abaúj-Zemplén	4 646	6 324	6 065	6 192	3 924	5 222	4 237	3 612
Heves	2 473	3 922	3 459	3 349	2 280	2 803	2 371	2 332
Nógrád	1 593	2 310	1 908	1 904	1 285	1 752	1 312	1 118
Észak-Magyarország Northern Hungary	8 712	12 556	11 432	11 445	7 489	9 777	7 920	7 062
Hajdú-Bihar	4 752	7 283	7 269	7 064	4 106	4 756	3 643	4 027
Jász-Nagykun-Szolnok	2 855	4 072	3 911	3 741	3 249	3 054	2 768	2 694
Szabolcs-Szatmár-Bereg	4 167	8 466	7 341	7 413	3 469	6 651	5 151	4 309
Észak-Alföld Northern Great Plain	11 774	19 821	18 521	18 218	10 824	14 461	11 562	11 030
Bács-Kiskun	4 293	6 697	6 245	6 134	3 322	4 748	3 672	3 462
Békés	5 839	4 489	4 013	3 879	2 419	3 392	2 491	3 225
Csongrád	3 966	5 219	5 356	5 382	3 117	3 544	3 079	4 087
Dél-Alföld Southern Great Plain	14 098	16 405	15 614	15 395	8 858	11 684	9 242	10 774
Alföld és Észak Great Plain and North	34 584	48 782	45 567	45 058	27 171	35 922	28 724	28 866
Külföld Foreign	350	775	398	322	54	68	24	46
Osszesen Total	96 277ⁿ	128 503	127 509	126 921	84 690ⁿ	96 967ⁿ	72 634ⁿ	79 426
Ebből: – Of which: megyék – counties	72 392 ⁿ	100 407	98 171	95 419	61 254 ⁿ	74 417 ⁿ	56 621 ⁿ	60 346

Forrás: 2011. évi Népszámlálás. Területi adatok. B.-A.-Z. megye KSH, 2013.

15. TÁBLÁZAT. REGISZTRÁLT ÉS MŰKÖDŐ VÁLLALKOZÁSOK SZÁMA

8.9. Vállalkozások (folytatás)
Enterprises (continued)

Kistérség Micro-regions	Regisztrált vállalkozások száma Number of registered corporations						Működő vállalkozások száma Number of active corporations		
	mező- gazdaság agriculture and forestry	ipar, építőipar industry and construc- tion	szolgál- tatás services	összesen total	ebből: társas vállal- kozás of which: companies and partner- ships	ezer lakosra per thousand inhab- itants	összesen total	ebből: társas vállal- kozás of which: companies and partner- ships	ezer lakosra per thousand inhab- itants
Borsod-Abaúj-Zemplén megye – Borsod-Abaúj-Zemplén county									
Abaúj-Hegyközi	1 265	164	565	1 994	394	144	445	201	31
Bodrogközi	1 014	80	383	1 477	191	92	317	99	19
Edelényi	1 124	319	1 317	2 760	684	82	1 070	406	31
Encsi	1 373	194	858	2 425	465	105	662	249	28
Kazincbarcikai	609	528	2 992	4 129	1 356	71	2 216	913	37
Mezőcsáti	556	148	536	1 240	276	91	449	140	32
Mezőkövesdi	2 011	663	2 675	5 349	1 002	130	2 006	625	48
Miskolci	3 356	3 726	24 120	31 202	12 952	119	16 318	8 961	62
Ózdi	970	542	2 615	4 127	1 276	63	2 021	756	30
Sárospataki	2 922	351	1 454	4 727	751	195	1 210	514	49
Sátoraljaújhegyi	1 028	219	1 478	2 725	681	126	1 146	458	52
Szerencsi	2 723	533	1 900	5 156	1 157	126	1 506	673	36
Sziksói	957	144	734	1 835	372	101	570	238	31
Tiszaújvárosi	714	426	2 162	3 302	1 043	102	1 528	741	47
Tokaji	1 226	214	797	2 237	417	168	626	252	46
Összesen – Total	21 848	8 251	44 586	74 685	23 017	110	32 090	15 226	47

Forrás: 2011. évi Népszámlálás. Területi adatok. B.-A.-Z. megye KSH, 2013.

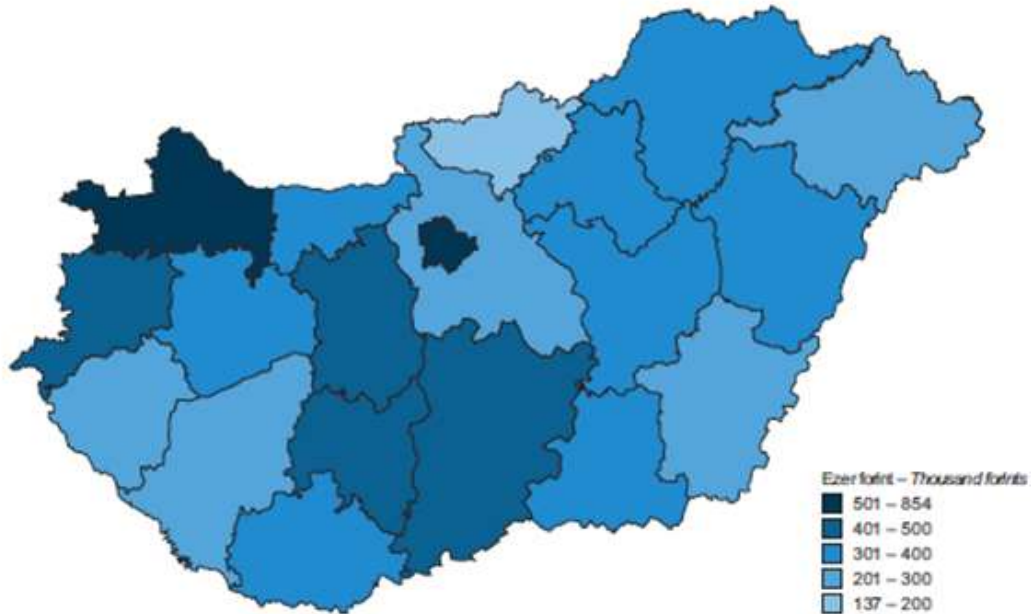
A vállalkozásokat részletesen áttekintve a 2010-es és 2011-es adatok alapján azt mondhatjuk (lásd a 15. táblázatot), hogy 2011-ben a megyében összesen 74685 regisztrált vállalkozás volt, melyek jelentős része szolgáltatási tevékenységet végzett és körülbelül egynegyede pedig mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozott. Az ezer lakosra jutó vállalkozások száma alapján nagy területi egyenlőtlenségek tapasztalhatóak az egyes járások között a megyében, a Sárospataki és Tokaji járásokban magasabb ez az arány, a Kazincbarcikai és Ózdi járásokban alacsonyabb, a Miskolciban a megyei átlagot picivel meghaladó.

A működő vállalkozások száma megyei szinten 2010-ben 32090 volt, ezer lakosra mindössze 47 jutott (melyet a fenti térképen is láthattunk). A vállalkozásokat tovább elemezve a megyén belül elmondható, hogy a leszakadó járásokban inkább a mezőgazdasági vállalkozások vannak többségben, a kereskedelmi jellegű vállalkozások főként az ózdi és a mezőcsáti járásokban jellemző, a tiszaujvárosiban a legkevésbé. A szállás-szolgáltatás és vendéglátás típusú vállalkozási tevékenység a gönci és a mezőkövesdi járásban kiemelkedő. Az oktatási, egészségügyi és közigazgatási tevékenységekhez kötődő vállalkozások a megyeszékhely funkcióból adódóan a miskolci járásban jellemzőek.

A beruházások egy lakosra jutó értéke alapján megrajzolt térkép (lásd a 28. ábrát) is mutatja, hogy a megye országos viszonylatban e téren sem mutat túlságosan kedvező képet.

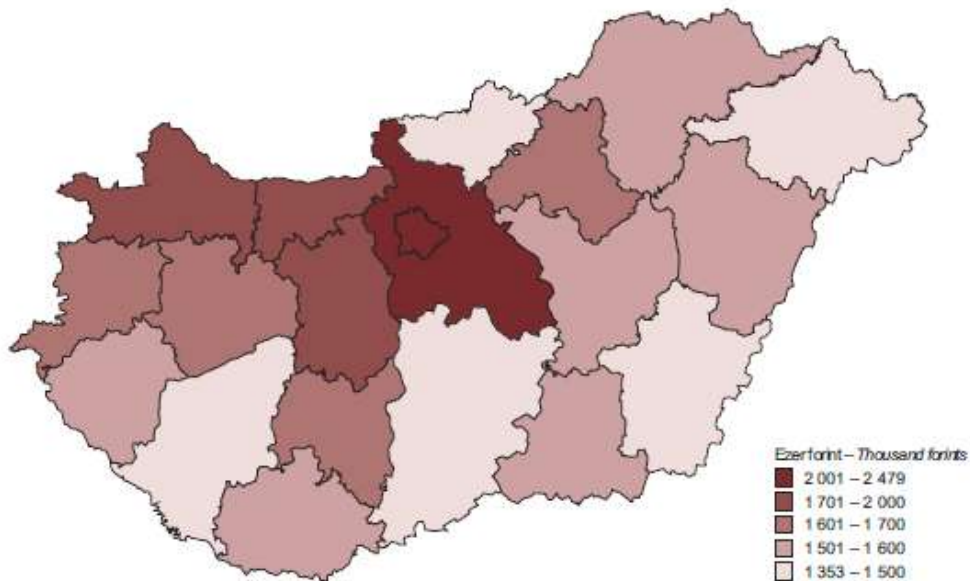
28. ÁBRA. A BERUHÁZÁS OK EGY LAKOSRA JUTÓ ÉRTÉKE MEGYÉNKÉNT, 2011

22. A beruházások egy lakosra jutó értéke megyénként, 2011
Value of investments per inhabitant by counties, 2011

Forrás: 2011. évi Népszámlálás. Területi adatok. B.-A.-Z. megye KSH, 2013.

Az egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó alapot képező jövedelem megyei összehasonlító térképe alapján (lásd 29. ábra) elmondható, hogy a megyéket öt kategóriába sorolva B.-A.-Z. megye alulról a második kategóriában található (1 501 – 1 600 ezer).

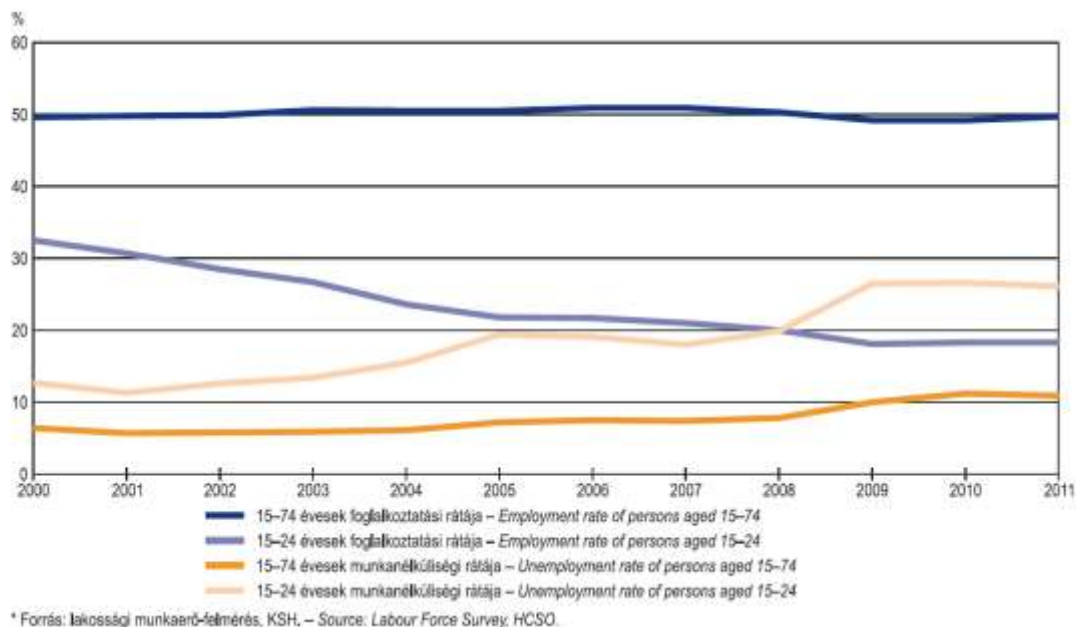
29. ÁBRA. AZ EGY ADÓFIZETŐRE JUTÓ SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓ ALAPOT KÉPEZŐ JÖVEDELEM MEGYÉNKÉNT 2011

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv, 2011, KSH CD melléklet

III. 2. Foglalkoztatás és munkanélküliség a megyében

A foglalkoztatási és munkanélküliségi adatokra rátérve összehasonlításképpen érdemes megnézni az országos adatokat.

30. ÁBRA. FOGLALKOZTATÁSI ÁS MUNKANÉLKÜLSÉGI RÁTA MAGYARORSZÁGON 2000 ÉS 2011 KÖZÖTT

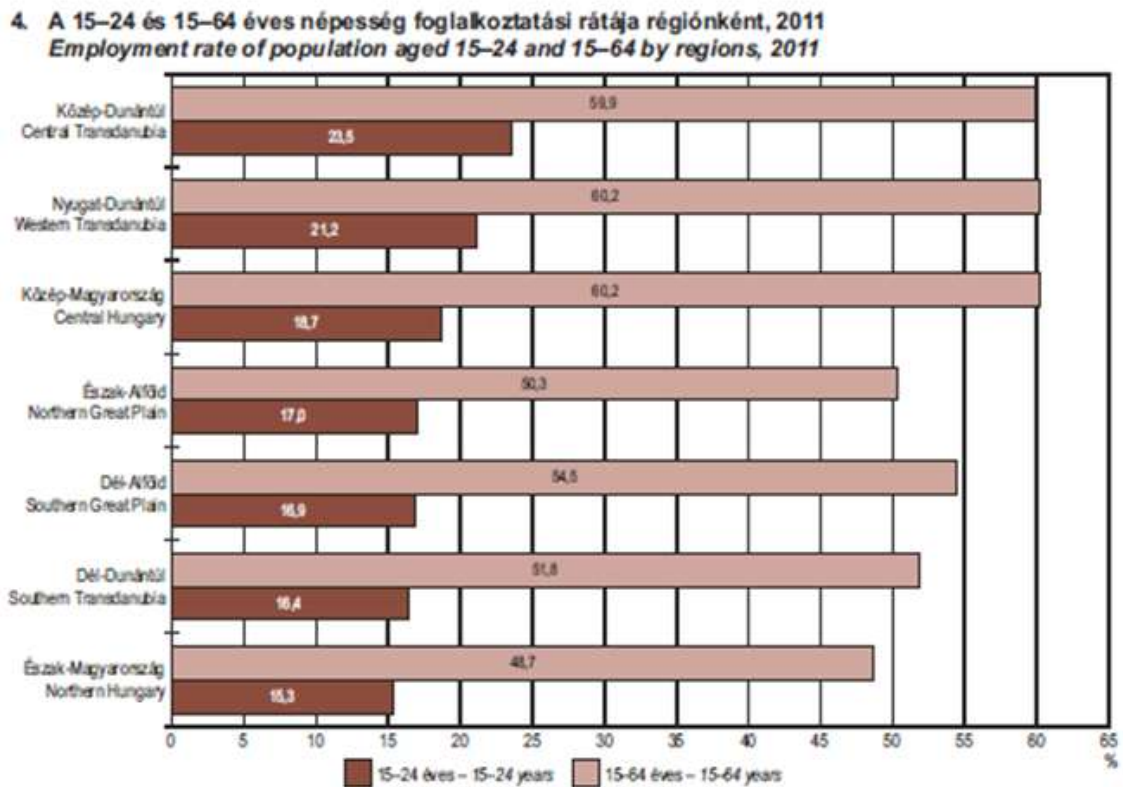

Forrás: KSH Statisztikai Évkönyv, 2011

Ezek alapján elmondható, hogy a 15-74 évesekre vetített foglalkoztatási ráta országos szinten a rendelkezésre álló adatok alapján 50%-os. A 15-24 évesekre vonatkoztatva ez az arány 18%-os. A munkanélküliségi ráta ugyanezen két korcsoportra vonatkoztatva 11, illetve 25%-os országos szinten. A fenti adatsorok alapján is látható, hogy különösen a pályakezdők foglalkoztatási adatai aggasztóak 2008-tól kezdve.

A következő ábrán a fentitől kissé eltérő bontásban láthatjuk a foglalkoztatási rátákat, régiós összehasonlításban, 2011-ben.

31. ÁBRA. A 15-24 ÉS A 15-64 ÉVESEK FOGLALKOZTATÁSI RÁTÁJA RÉGIÓNKÉNT, 2011-BEN

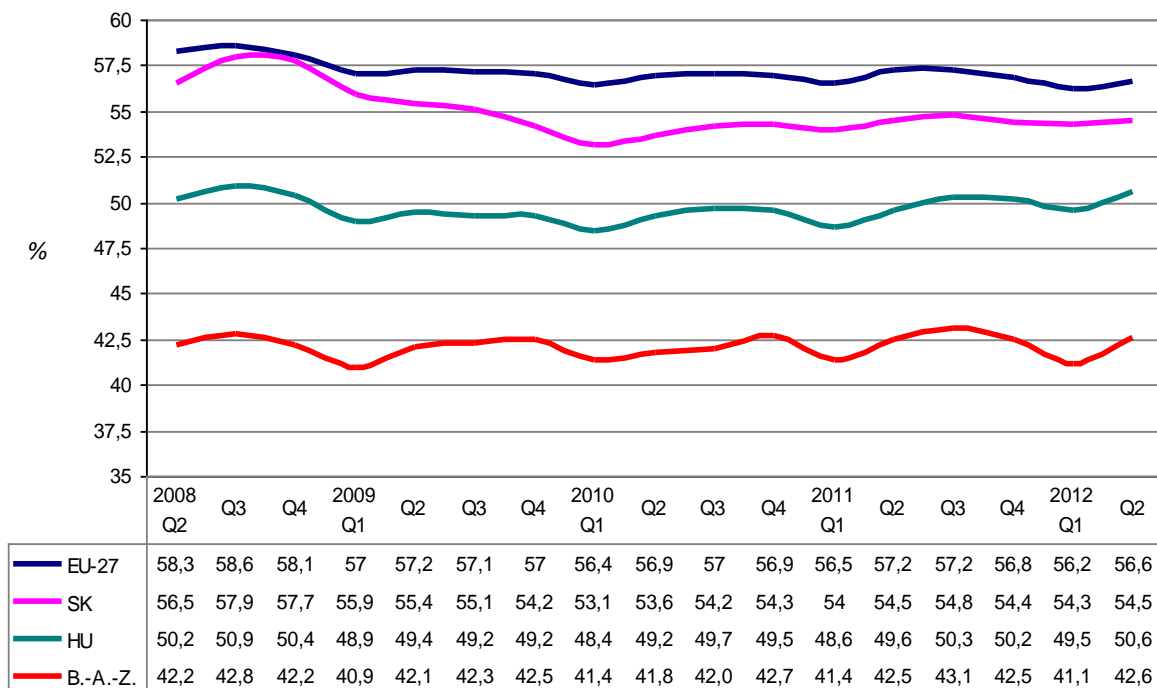

Forrás: Szociális Statisztikai Évkönyv 2010, KSH

Ennek alapján elmondható, hogy az Észak-magyarországi régióban a legkedvezőtlenebbek ezek a mutatók, mindkét életkori bontás vonatkozásában.

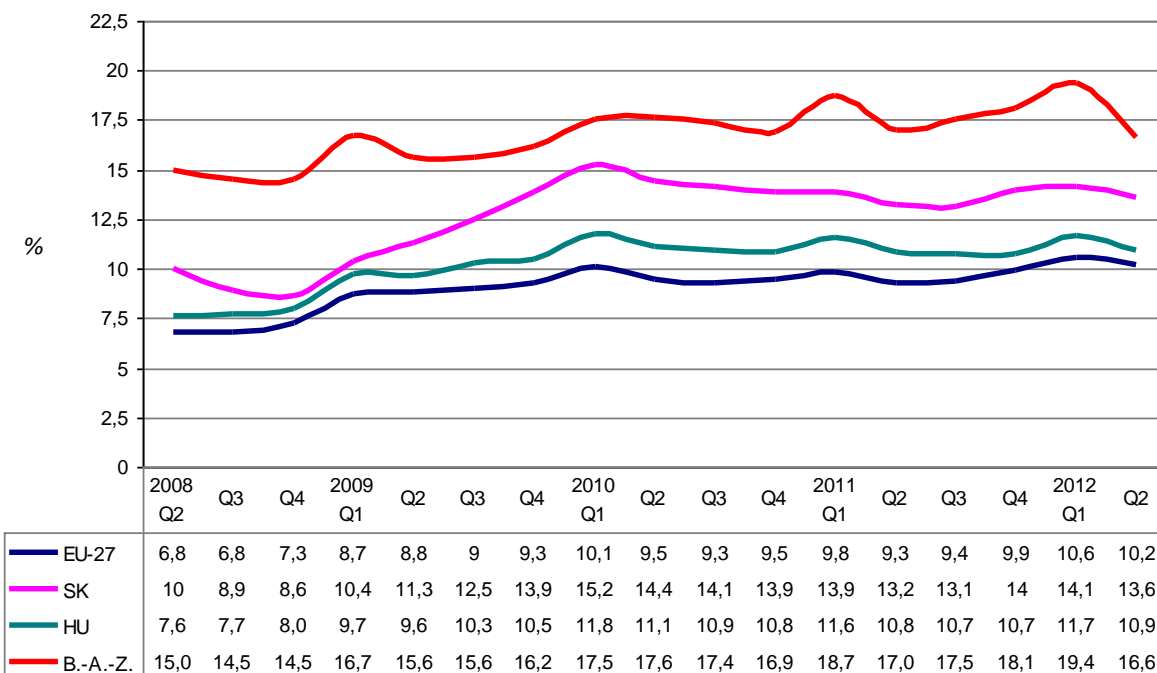
Ha a 2012-es megyei adatokat is megnézzük (2012 első negyedéve alapján, lásd 32. ábra), azt látjuk, hogy megyénkben a foglalkoztatási arány az országostól 8%-kal alacsonyabb, az EU-27-es átlagtól a megyei 15%-kal marad el.

32. ÁBRA. FOGLALKOZTATÁSI ARÁNY (15 – 74 ÉVES NÉPESSÉG) 2008-2012 KÖZÖTT

Forrás: A Kassai Önkormányzati Kerület és Borsod-Abaúj-Zemplén megye szociális problematikája – konferenciafüzet. Miskolc, 2012.

33. ÁBRA. MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTA (15 – 74 ÉVES NÉPESSÉG) 2008-2012 KÖZÖTT

Forrás: A Kassai Önkormányzati Kerület és Borsod-Abaúj-Zemplén megye szociális problematikája – konferenciafüzet. Miskolc, 2012.

A munkanélküliségi ráta megyei alakulására vonatkozóan (lásd 33. ábra) megállapítható, hogy a fenti vizsgált időszakban 2012 elején csökkent valamelyest és akkor 16,5%-on állt - ekkor az országos adat 11% körül volt.

2000 és 2010 között megyei viszonylatban a 15-74 éves korosztályból éves szinten mintegy 235 ezer fő volt a foglalkoztatottak száma. A legjobb év e tekintetben 2004 volt, 241 ezer volt ekkor a foglalkoztatottak száma. A 2010-es létszám 6,2%-kal kisebb volt a 2000-es adathoz képest (az országos csökkenés ugyanerre a periódusra vonatkoztatva 1,9%-os).

2010-es regionális adatok alapján elmondható, hogy az Észak-magyarországi régióban a foglalkoztatottak jelentős része érettségivel és/vagy középfokú szakképesítéssel, illetve szakiskolai végzettséggel rendelkezett. Ezt követte a diplomások csoportja. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya 10%-os volt.

A 2011-es miskolci adatokat tekintve (lásd a 16. táblázat) elmondható, hogy a férfiak körében a foglalkoztatottak jelentős része középfokú végzettségű volt. Nagy arányt tettek ki a foglalkoztatott csoporton belül a felsőfokú végzettséggel rendelkezők is.

A nőknél még inkább elmondható, hogy magasabb iskolai végzettséggel nagyobb eséllyel rendelkezik valaki munkával: itt ugyanis a foglalkoztatottak jelentős része érettségivel vagy diplomával rendelkezik.

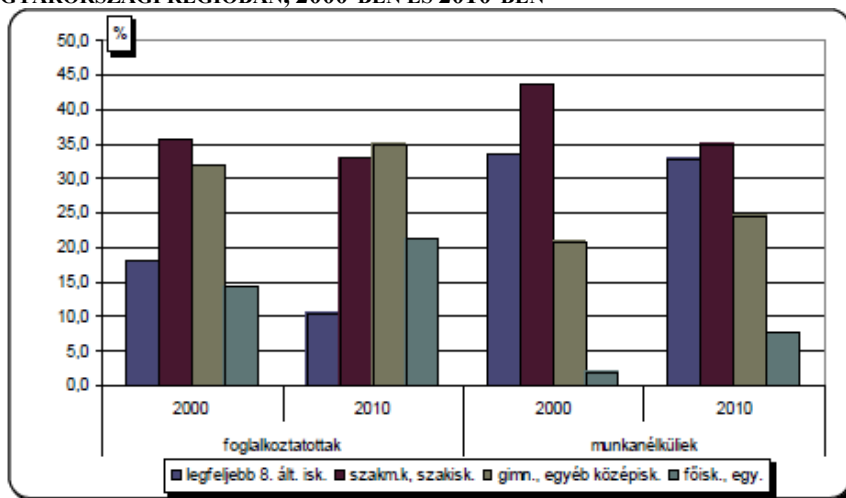
16. TÁBLÁZAT. A NÉPESSÉG ISKOLAI VÉGZETTSÉG, GAZDASÁGI AKTIVITÁS ÉS NEMEK SZERINT, 2011 – MISKOLCON

A NÉPESSÉG ISKOLAI VÉGZETTSÉG, GAZDASÁGI AKTIVITÁS ÉS NEMEK SZERINT, 2011 – MISKOLCON						
Gazdasági aktivitás	Altalános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb	Altalános iskola 8. évfolyam	Középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	Érettségi	Egyetem, főiskola stb. oklevéllel	Összesen
Férfi						
Gazdaságilag aktív népesség						
foglalkoztatott	85	1 782	8 910	11 897	9 067	31 741
munkanélküli	112	1 449	2 439	1 821	536	6 357
Gazdaságilag aktív népesség együtt	197	3 231	11 349	13 718	9 603	38 098
Gazdaságilag nem aktív népesség						
gyermekgondozási ellátásban részesülő	3	29	22	16	6	76
nyugdíjas	460	4 271	3 059	5 274	3 549	16 613
egyéb inaktív kereső	239	646	347	171	39	1 442
Inaktív kereső együtt	702	4 946	3 428	5 461	3 594	18 131
nappali tagozatos tanuló	6 276	4 158	87	3 775	313	14 609
egyéb eltartott	5 430	572	554	671	90	7 317
Eltartott együtt	11 706	4 730	641	4 446	403	21 926
Gazdaságilag nem aktív népesség együtt	12 408	9 676	4 069	9 907	3 997	40 057
Összesen	12 605	12 907	15 418	23 625	13 600	78 155
Nő						
Gazdaságilag aktív népesség						
foglalkoztatott	97	1 919	4 227	13 699	11 174	31 116
munkanélküli	136	1 089	1 129	2 055	760	5 169
Gazdaságilag aktív népesség együtt	233	3 008	5 356	15 754	11 934	36 285
Gazdaságilag nem aktív népesség						
gyermekgondozási ellátásban részesülő	113	724	599	1 172	1 015	3 623
nyugdíjas	2 461	10 321	1 838	9 852	3 163	27 635
egyéb inaktív kereső	259	647	289	364	77	1 636
Inaktív kereső együtt	2 833	11 692	2 726	11 388	4 255	32 894
nappali tagozatos tanuló	5 817	4 030	53	2 943	315	13 158
egyéb eltartott	5 098	686	368	885	225	7 262
Eltartott együtt	10 915	4 716	421	3 828	540	20 420
Gazdaságilag nem aktív népesség együtt	13 748	16 408	3 147	15 216	4 795	53 314
Összesen	13 981	19 416	8 503	30 970	16 729	89 599
Összesen						
Gazdaságilag aktív népesség						
foglalkoztatott	182	3 701	13 137	25 596	20 241	62 857
munkanélküli	248	2 538	3 568	3 876	1 296	11 526
Gazdaságilag aktív népesség együtt	430	6 239	16 705	29 472	21 537	74 383
Gazdaságilag nem aktív népesség						
gyermekgondozási ellátásban részesülő	116	753	621	1 188	1 021	3 699
nyugdíjas	2 921	14 592	4 897	15 126	6 712	44 248
egyéb inaktív kereső	498	1 293	636	535	116	3 078
Inaktív kereső együtt	3 535	16 638	6 154	16 849	7 849	51 025
nappali tagozatos tanuló	12 093	8 188	140	6 718	628	27 767
egyéb eltartott	10 528	1 258	922	1 556	315	14 579
Eltartott együtt	22 621	9 446	1 062	8 274	943	42 346
Gazdaságilag nem aktív népesség együtt	26 156	26 084	7 216	25 123	8 792	93 371
Összesen	26 586	32 323	23 921	54 595	30 329	167 754

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A következő ábra (34.) régiós szinten vizsgálja a foglalkoztatottak és munkanélküliek iskolai végzettség szerinti összetételét.

34. ÁBRA. A FOGLALKOZTATOTTAK ÉS A MUNKANÉLKÜLIEK ISKOLAI VÉGZETTSÉG SZERINTI ÖSSZETÉTELE AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓBAN, 2000-BEN ÉS 2010-BEN

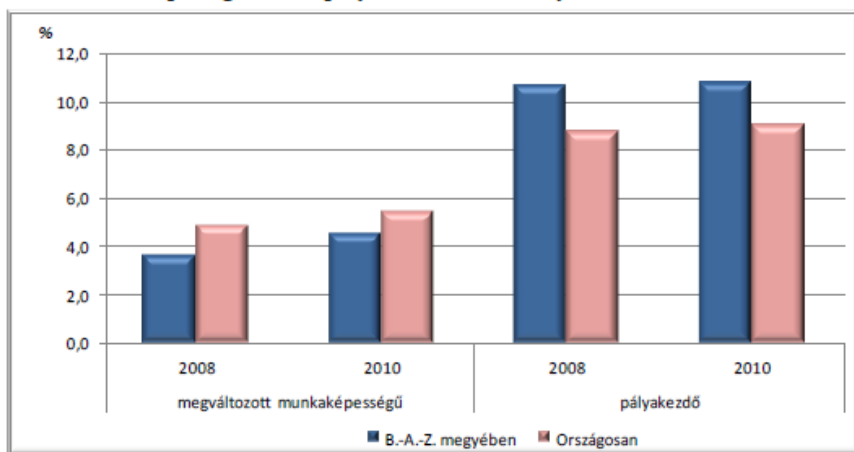
Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

Ennek alapján is látható, hogy foglalkoztatottak körében 2010-re megnőtt a felsőfokú és középfokú végzettséggel rendelkezők aránya (mindösszesen 48-ról 56%-ra). A munkanélküliek körében mindkét vizsgált évben az alacsonyabb iskolai végzettségűek voltak többségben, de 2010-re 2%-ról 8%-ra nőtt a felsőfokú végzettségűek aránya.

A következő ábra a pályakezdők és a megváltozott munkaképességűek arányát mutatja az álláskeresők között 2008-ban és 2010-ben megyei és országos szinten.

35. ÁBRA. A MEGVÁLTOZOTT MUNKAKÉPESSÉGŰEK ÉS A PÁLYAKEZDŐK RÉSZARÁNYÁNAK ALAKULÁSA AZ ÁLLÁSKERESŐK KÖZÖTT

A megváltozott munkaképességűek és a pályakezdők részarányának alakulása az álláskeresők között

Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

Látható, hogy 2008-ban és 2010-ben is a megyében az álláskeresők között kisebb arányt képviseltek a megváltozott munkaképességűek, mint országos szinten, ugyanakkor a pályakezdők munkanélkülisége mindkét évben magasabb volt megyei, mint országos

viszonylatban. Ebből is következik, hogy nagyon sok tette kész fiatal hagyja itt a megyét, sikeres álláskeresés hiányában.

A következő táblázat (lásd 17. táblázat) a megyei adatokat tartalmazza 1990, 2001 és 2011 vonatkozásában nemi és korosztályi bontásban.

Ennek alapján elmondható, hogy a foglalkoztatottak legnagyobb számban a 35-39 évesek közül kerültek ki 1990-ben, míg 2001-ben a 45-49 évesek közül, majd 2011-ben 40-44 évesek közül.

A munkanélkülieket vizsgálva elmondhatjuk, hogy az 1990-es években a legtöbb munkanélküli a 15-24 éves korosztályból került ki, az ezredfordulón a 20-24-évesek közül, csakúgy, mint 2011-ben.

17. TÁBLÁZAT. A NÉPESSÉG NEMEK, KORCSOPORT ÉS GAZDASÁGI AKTIVITÁS SZERINT MEGYE SZINTEN

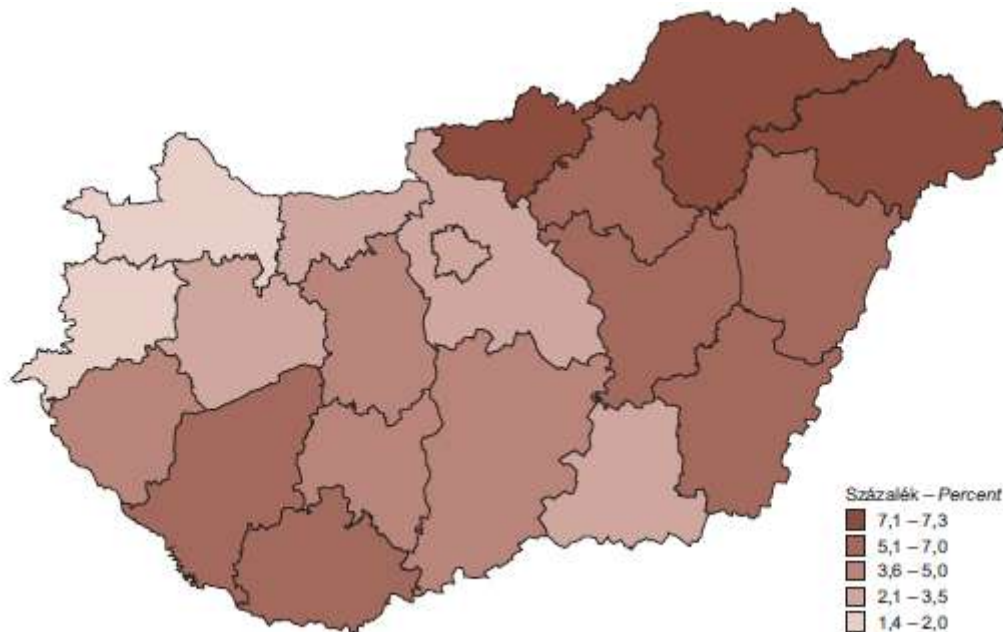
A NÉPESSÉG NEMEK, KORCSOPORT ÉS GAZDASÁGI AKTIVITÁS SZERINT MEGYE SZINTEN									
Korcsoport, éves	1990			2001			2011		
	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen
Foglalkoztatott									
-14	17	58	75	-	-	-	-	-	-
15-19	9 725	7 323	17 048	1 490	1 112	2 602	694	337	1 031
20-24	22 004	12 916	34 920	11 558	9 055	20 613	9 585	6 144	15 729
25-29	22 458	13 668	36 126	16 167	10 638	26 805	14 674	9 878	24 552
30-34	27 133	21 148	48 281	16 228	12 147	28 375	17 970	11 896	29 866
35-39	27 153	24 459	51 612	14 956	13 818	28 774	18 867	15 060	33 927
40-44	21 747	20 618	42 365	16 341	17 036	33 377	17 305	16 305	33 610
45-49	20 332	20 037	40 369	16 307	17 599	33 906	15 031	15 581	30 612
50-54	16 892	16 228	33 120	11 632	12 021	23 653	14 920	16 276	31 196
55-59	11 410	1 085	12 495	5 931	3 079	9 010	12 051	12 420	24 471
60-64	434	215	649	894	466	1 360	2 539	2 093	4 632
65-69	128	65	193	266	183	449	867	608	1 475
70-74	42	7	49	109	53	162	283	167	450
75-79	19	8	27	50	18	68	93	64	157
80-84	12	3	15	10	13	23	28	18	46
85-	-	2	2	71	59	130	28	10	38
Együtt	179 506	137 840	317 346	112 010	97 297	209 307	124 935	106 857	231 792
Munkanélküli									
-14	32	41	73	-	-	-	-	-	-
15-19	1 514	969	2 483	2 121	1 008	3 129	583	392	975
20-24	1 287	542	1 829	6 055	2 769	8 824	4 209	3 024	7 233
25-29	1 109	448	1 557	5 451	2 485	7 936	4 136	2 916	7 052
30-34	1 232	477	1 709	4 587	2 526	7 113	3 789	2 840	6 629
35-39	1 005	437	1 442	4 059	2 570	6 629	3 786	3 204	6 990
40-44	684	240	924	4 261	2 833	7 094	3 380	3 120	6 500
45-49	578	221	799	3 620	2 521	6 141	2 989	2 695	5 684
50-54	448	151	599	2 054	1 387	3 441	3 067	2 694	5 761
55-59	186	-	186	869	264	1 133	2 535	2 007	4 542
60-64	-	-	-	69	48	117	374	270	644
65-69	-	-	-	18	20	38	26	31	57
70-74	-	-	-	9	7	16	8	13	21
75-79	-	-	-	5	2	7	7	4	11
80-84	-	-	-	3	-	3	2	3	5
85-	-	-	-	5	8	13	5	1	6

Együtt	8 075	3 526	11 601	33 186	18 448	51 634	28 896	23 214	52 110
Inaktív kereső									
-14	1	2	3	54	54	108	-	-	-
15-19	54	762	816	432	1 314	1 746	260	1 249	1 509
20-24	198	6 740	6 938	2 169	6 942	9 111	986	4 170	5 156
25-29	277	6 935	7 212	2 812	10 426	13 238	1 043	5 478	6 521
30-34	552	4 031	4 583	3 174	8 229	11 403	1 157	6 563	7 720
35-39	812	2 027	2 839	3 490	5 437	8 927	1 546	4 881	6 427
40-44	1 072	1 372	2 444	5 152	5 592	10 744	2 253	3 035	5 288
45-49	1 905	2 075	3 980	7 219	7 340	14 559	2 866	2 823	5 689
50-54	4 241	5 088	9 329	8 594	10 100	18 694	4 699	4 852	9 551
55-59	9 863	19 442	29 305	11 742	18 751	30 493	9 289	12 517	21 806
60-64	18 119	18 134	36 253	15 970	21 777	37 747	16 087	20 993	37 080
65-69	15 267	16 901	32 168	14 784	20 338	35 122	12 798	19 166	31 964
70-74	7 082	9 300	16 382	11 494	17 805	29 299	10 676	18 564	29 240
75-79	7 065	10 963	18 028	7 814	14 320	22 134	7 782	15 459	23 241
80-84	3 401	6 312	9 713	3 101	6 963	10 064	4 513	10 554	15 067
85-	1 388	3 265	4 653	1 999	5 498	7 497	2 493	7 575	10 068
Együtt	71 297	113 349	184 646	100 000	160 886	260 886	78 448	137 879	216 327
Eltartott									
-14	86 653	82 857	169 510	72 828	69 245	142 073	57 435	54 423	111 858
15-19	17 897	18 620	36 517	22 478	21 959	44 437	22 167	20 335	42 502
20-24	2 298	3 560	5 858	7 545	7 138	14 683	8 710	7 705	16 415
25-29	346	2 694	3 040	1 795	1 814	3 609	1 524	1 254	2 778
30-34	299	2 877	3 176	931	1 477	2 408	874	1 031	1 905
35-39	225	2 510	2 735	753	1 501	2 254	825	1 222	2 047
40-44	143	2 070	2 213	866	1 743	2 609	778	1 186	1 964
45-49	126	2 659	2 785	653	1 808	2 461	745	1 077	1 822
50-54	128	3 628	3 756	459	1 604	2 063	711	1 141	1 852
55-59	140	4 137	4 277	337	1 043	1 380	598	1 055	1 653
60-64	137	4 717	4 854	114	985	1 099	135	429	564
65-69	86	4 298	4 384	65	1 036	1 101	8	273	281
70-74	42	1 958	2 000	73	1 024	1 097	5	160	165
75-79	78	1 895	1 973	57	790	847	2	117	119
80-84	63	795	858	7	234	241	2	70	72
85-	38	396	434	27	188	215	2	38	40
Együtt	108 699	139 671	248 370	108 988	113 589	222 577	94 521	91 516	186 037
Összesen									
-14	86 703	82 958	169 661	72 882	69 299	142 181	57 435	54 423	111 858
15-19	29 190	27 674	56 864	26 521	25 393	51 914	23 704	22 313	46 017
20-24	25 787	23 758	49 545	27 327	25 904	53 231	23 490	21 043	44 533
25-29	24 190	23 745	47 935	26 225	25 363	51 588	21 377	19 526	40 903
30-34	29 216	28 533	57 749	24 920	24 379	49 299	23 790	22 330	46 120
35-39	29 195	29 433	58 628	23 258	23 326	46 584	25 024	24 367	49 391
40-44	23 646	24 300	47 946	26 620	27 204	53 824	23 716	23 646	47 362
45-49	22 941	24 992	47 933	27 799	29 268	57 067	21 631	22 176	43 807
50-54	21 709	25 095	46 804	22 739	25 112	47 851	23 397	24 963	48 360
55-59	21 599	24 664	46 263	18 879	23 137	42 016	24 473	27 999	52 472
60-64	18 690	23 066	41 756	17 047	23 276	40 323	19 135	23 785	42 920
65-69	15 481	21 264	36 745	15 133	21 577	36 710	13 699	20 078	33 777
70-74	7 166	11 265	18 431	11 685	18 889	30 574	10 972	18 904	29 876
75-79	7 162	12 866	20 028	7 926	15 130	23 056	7 884	15 644	23 528
80-84	3 476	7 110	10 586	3 121	7 210	10 331	4 545	10 645	15 190
85-	1 426	3 663	5 089	2 102	5 753	7 855	2 528	7 624	10 152
Összesen	367 577	394 386	761 963	354 184	390 220	744 404	326 800	359 466	686 266

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A munkanélküliség tartósságát mérhetjük a 180 napon túl nyilvántartott álláskeresők számával. A következő országos térkép ennek nagyságrendjét mutatja be a 2011-es adatok alapján az álláskeresőkre vonatkoztatva. Ennek alapján is látható, hogy a megye a legkedvezőtlenebb kategóriába került e tekintetben 7,1 – 7,3 %-os aránnyal.

36. ÁBRA. A 180 NAPON TÚL NYILVÁNTARTOTT ÁLLÁSKERESŐK ARÁNYA A MUNKAVÁLLALÁSI KORÚ NÉPESSÉGBŐL 2011 DECEMBERÉBEN

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv, 2011. KSH, CD melléklet

A rendelkezésre álló, 2010-es adatok alapján (lásd 18. táblázat) elmondhatjuk, hogy a megyében minden negyedik foglalkoztatott az iparban dolgozik, csakúgy mint országos szinten. Ezt követi a közigazgatás, védelem, társadalombiztosítás-ágazat részesedése, mely mintegy 4%-kal magasabb arányt képvisel a megyében, mint országos szinten. Harmadik helyen a kereskedelem, gépjárműjavítás kategória szerepel megyei szinten és országos szinten egyaránt.

18. TÁBLÁZAT. AZ ALKALMAZÁSBAN ÁLLÓK MEGOSZLÁSA GAZDASÁGI ÁGAKKÉNT, 2010

Gazdasági ág	Az alkalmazásban állók				
	száma, fő	megoszlása%		változása, % (előző év = 100)	
		B.-A.-Z. megyében	országosan	B.-A.-Z. megyében	országosan
A Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	5 670	3,3	2,8	79,9	92,6
B-E Ipar	43 586	25,4	24,9	105,9	98,9
F Építőipar	10 180	5,9	4,4	109,9	100,4
G Kereskedelem, gépjárműjavítás	20 946	12,2	12,7	98,0	99,4
H Szállítás, raktározás	11 982	7,0	6,8	109,9	99,2
O Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás*	23 750	13,8	9,7	68,2	89,4
P Oktatás*	16 872	9,8	9,8	103,8	103,7
Q Humán-egészségügyi, szociális ellátás *	16 461	9,6	9,7	160,2	122,6
I-N;R-S Egyéb ágak	22 087	12,9	19,1	105,3	100,0
A-S Összesen	171 534	100,0	100,0	103,4	101,5
Ebből:					
versenyszféra	111 813	65,2	67,6	101,4	100,3
kölségvetési sféra	53 863	31,4	28,6	106,4	103,3

* A 2010. január 1-jével bevezetett új szakfeladatrend szerint az adatok a korábbi évek adataival csak korlátozottan hasonlíthatók össze.
 Forrás: Magyar statisztikai évkönyv, 2010.; Borsod-Abaúj-Zemplén megye statisztikai évkönyve, 2010.

Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

III. 3. A lakosság megélhetése, jövedelmi viszonyai

A 2011-es Szociális Térkép felmérésünk során a kérdőíves kutatás keretében részletesen rákérdeztünk a megyeszékhelyen élők anyagi helyzetére, anyagi nehézségeire.

Ezekből az adatokból szemezgetve a miskolci háztartások mintegy kétharmadában legalább egy személy rendszeres alkalmazotti fizetést kap, bő harmadában (35 százalék) pedig legalább egy öregségi nyugdíjas él. Arra a kérdésünkre, hogy az elmúlt egy hónapban más jellegű bevételük volt-e, azt a választ kaptuk, hogy a háztartások közel 6 százalékának volt vagyoneból és mintegy 3 százalékának szerencsejátékából származó jövedelme is (lásd a 19. táblázat).

19. TÁBLÁZAT. MISKOLCI HÁZTARTÁSOK TÖBBLETBEVÉTELEINEK ALAKULÁSA 2011-BEN

Az előző hónapban volt-e az Önök háztartásának?		igen, volt (%)
1	vagyoneból származó jövedelem	5,8
2	szerencsejátékából származó jövedelem	2,8
3	termékértékesítésből származó jövedelem	1,5
4	bérbeadásból származó jövedelem	3,0

Forrás: Szociális Térkép kérdőíves felmérés, 2011.

A megkérdezett és a háztartás jövedelmi viszonyait firtató kérdéseinkre 33, illetve 31 százalékos volt a válaszmegtagadás. E korlátokat figyelembe véve, az érvényes válaszok alapján azt lehet megállapítani, hogy a megkérdezettek havi nettó jövedelme átlagosan mintegy 105.000 forint, a háztartás havi nettó bevétele pedig átlagosan 180.000 forint. Az átlagok mögött azonban komoly társadalmi-gazdasági különbségek húzódnak meg: a háztartások alsó negyede átlagosan mintegy 80.000, a felső negyede pedig 303.000 forintból gazdálkodik a megyeszékhelyen.

A háztartások kiadásai oldalán (lásd a 20. táblázat) átlagosan havi mintegy 170.000 forint szerepel, amelyet összevetve a bevételi oldallal (180.000 forint), megállapíthatjuk, hogy a háztartások jelenleg „egyik hónapról a másikra” élnek, azaz lakossági takarékoság bővüléséről csak elenyésző mértékben beszélhetünk. A kiadások több mint felét (53 százalékát) rezsire és élelmiszerre fordítják (lásd a 20. táblázat) további 8 százalékát pedig közlekedésre. A hiteltörlesztések a háztartások kiadásának közel 12 százalékát teszik ki.

20. TÁBLÁZAT. A MISKOLCI HÁZTARTÁSOK ÁTLAGOS KIADÁSI OLDALA TÉTELENKÉNT, 2011-BEN

Az elmúlt hónapban körülbelül mennyit költöttek az Önök háztartásában az alábbi tételekre?		forint (átlag)	%
1	rezsi (lakbér, villany, gáz, fűtés, közös költség)	50.299	29,6
2	élelmiszer	39.665	23,3
3	ruházat, cipő	9.581	5,6
4	egészségügy (gyógyszer, kezelés, szolgáltatás)	8.750	5,1
5	vezetékes és mobil telefon, Internet, kábeltévé előfizetés	9.736	5,7
6	általános és középiskolai oktatás (tandíj, tanszerek stb.)	1.718	1,0
7	felsőfokú oktatás	4.343	2,6
8	szórakozás, művelődés, élvezeti cikkek (mozi, színház, újság, könyv, illatszerek, dohány)	7.040	4,1
9	közlekedés (üzemanyag, menetjegy, bérlet)	13.940	8,2
10	hiteltörlesztés	19.610	11,5
11	lakásbiztosítás	2.953	1,7
12	egyéb kiadások, éspedig:	2.277	1,3
	ÖSSZESEN	169.912	100,0

Forrás: Szociális Térkép kérdőíves felmérés, 2011.

A takarékoság mellett kitértünk a tartozásokra, díjhátralékok létezésére is. Válaszadóink mintegy 17 százaléka állította azt, hogy van valamilyen díjhátraléka, és közel 6 százaléka pedig magánszemélynek is tartozik. A hátralékosok mintegy 42 százaléka lakásfenntartási költségekkel küszködik, de közel harmaduk a lakbérrel is gondban van. A tartozások, díjhátralékok átlagosan 441 ezer forintra rúgnak, ám ez az összeg a lakáscélú kölcsöntörlesztések miatt ilyen magas. A lakásfenntartási költséggel való elmaradásukról (is) beszámoló személyek átlagosan 241 ezer forinttal tartoznak, míg ez az összeg a lakbérrel, közös költséggel való elmaradók esetében 482 ezer forint.⁴ E két csoport mintegy 18 százalékban fedi egymást, azaz ekkorára tehető a mindkét lakással kapcsolatos tartozást felhalmozók aránya.

A kutatás során a háztartások anyagi helyzetét szubjektív mutatókkal is igyekeztünk felmérni. Arra a kérdésre, hogy jelenleg hogyan tudnak megélni a válaszadók fele (51 százaléka) azt mondta, hogy nagy nehézségek árán vagy nehezen tudnak megélni, és kevesebb mint egyötödük (18,6 százalék) állította azt, hogy könnyen vagy nagyon könnyen meg tudnak élni.

⁴ Ezek az összegek nem ilyen mértékű lakással kapcsolatos tartozásra utalnak, hanem csak azt jelzik, hogy akik ilyen tartozással is rendelkeznek, összesen ekkora összegű díjhátralékuk és egyéb (nem lakással kapcsolatos) tartozásuk is van.

IV. Szociális- és gyermekvédelmi körkép

IV. 1. A szociális ellátásokat igénybe vevők és a szociális ellátórendszer jellemzése

A szociális ellátásokat és a szociális ellátórendszer működését az 1993. évi III. törvény szabályozza.

A szociális ellátások és a szociális ellátórendszer rövid bemutatásával kezdjük (de nem térünk ki e helyen a szolgáltatató- és ellátórendszer részletes ismertetésére).

Általánosan elmondható, hogy a megyében valamennyi járásban biztosítottak a Szociális törvény által meghatározott kötelező alapszolgáltatások: az étkeztetés, a házi segítségnyújtás, az idősek nappali ellátása, valamint lakosságszámától függően a falu- és tanyagondnoki ellátás. A következő táblázatok (lásd a 21-22. táblázatok) alapján látható, hogy ezek mindegyikében nőtt az ellátottak száma 2000 óta. A Szociális Törvény alapján alapszolgáltatásnak minősül a családsegítés is. Ennek kapcsán elmondható, hogy 2000 óta majdnem kétszeresére nőtt az ellátott települések száma a megyében.

21. TÁBLÁZAT. AZ EGYES SZOCIÁLIS ELLÁTÁSOKAT IGÉNYBE VEVŐK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA B.-A.-Z. MEGYÉBEN, 2000 ÉS 2010 KÖZÖTT

Megnevezés	2000	2007	2008	2009	2010
Étkeztetés					
Ellátott	11 039	12 201	12 373	13 158	14 822
Ebből: térítési díjat nem fizet	1 094	473	475	320	308
Házi segítségnyújtás					
Ellátott	3 611	4 298	4 278	6 237	8 051
Ebből: térítési díjat nem fizet	318	1 691	1 954	3 640	5 831
Teljes munkaidős gondozó	381	421	458	556	819
Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás					
Ellátott	–	1 731	1 921	2 112	2 107
Családsegítés					
Ellátott települések száma	189	343	321	342	348
Szolgálatok száma	75	57	55	55	57
A szolgáltatást igénybe vevők száma	23 928	66 071	73 456	60 364	51 180
hozott problémái, eset	39 297	116 930	88 937	71 136	..
Falu- és tanyagondnoki szolgáltatás					
Ellátott települések száma	100	153	154	..	162
Falugondnokként foglalkoztatottak száma	99	138	141	146	146
Tanyagondnokként foglalkoztatottak száma	–	13	15	15	15

Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

22. TÁBLÁZAT. NAPPALI ELLÁTÁST NYÚJTÓ INTÉZMÉNYEK ADATAI A MEGYÉBEN 2000 ÉS 2010 KÖZÖTT

Megnevezés	2000	2007	2008	2009	2010
Nappali ellátást nyújtó intézmények					
Intézmények száma összesen	144	132	136	135	139
Ebből:					
Időseket (is) ellátó	138	125	121	122	122
Fogyatékosokat (is) ellátó	4	6	9	12	16
Pszichiátriai betegeket (is) ellátó	–	2	2	2	2
Szenvedélybetegeket (is) ellátó	2	4	4	4	4
Férőhelyek száma összesen	3 923	4 093	4 230	4 514	4 778
Ebből:					
Idősek nappali ellátásában	3 724	3 731	3 759	3 937	4 092
Fogyatékosok nappali ellátásában	103	170	254	355	464
Pszichiátriai betegek nappali ellátásában	–	91	101	101	101
Szenvedélybetegek nappali ellátásában	96	101	116	121	121
Ellátottak száma összesen	3 980	3 888	3 892	4 197	4 456
Ebből:					
Idősek nappali ellátásában részesülő	3 807	3 540	3 453	3 646	3 809
Fogyatékosok nappali ellátásában részesülő	82	155	224	337	426
Pszichiátriai betegek nappali ellátásában részesülő	–	101	105	102	101
Szenvedélybetegek nappali ellátásában részesülő	91	92	110	112	120

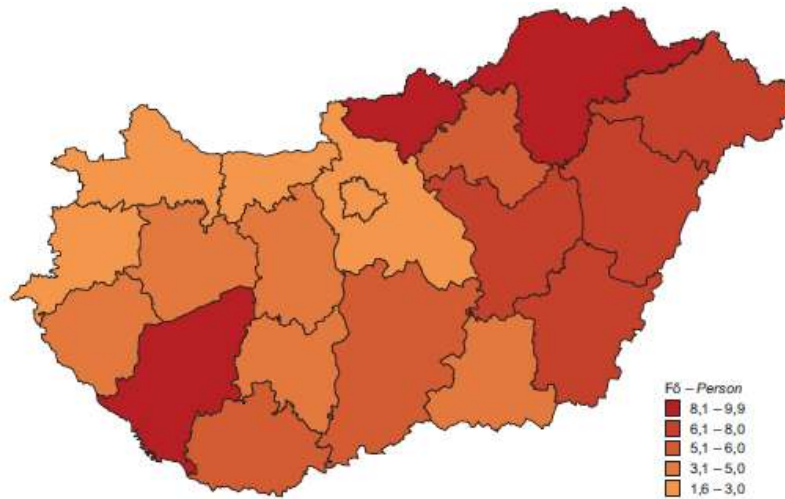
Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

A nappali ellátást nyújtó intézmények száma 2000 óta lényegesen nem változott, a férőhelyek száma azonban 2000 óta 1,2-szeresére nőtt összességében, ezen belül is a fogyatékosok nappali ellátásában tapasztalható jelentős férőhely-bővülés. Az ellátottak száma 2000 óta szintén nagyjából 1,2-szeresére nőtt.

A rendszeres szociális segélyben részesítettek száma 2000 óta folyamatos növekedést mutat: 2000 és 2010 között négyszeres növekedés figyelhető meg.

A következő térkép alapján, mely az egyes megyéket hasonlítja össze országos szinten is látható, hogy megyénkben kiugróan magas a szociális segélyben részesültek aránya.

37. ÁBRA. RENDSZERES SZOCIÁLIS SEGÉLYBEN RÉSZESÍTETTEK ÁTLAGOS SZÁMA MEGYÉNKÉNT 2011

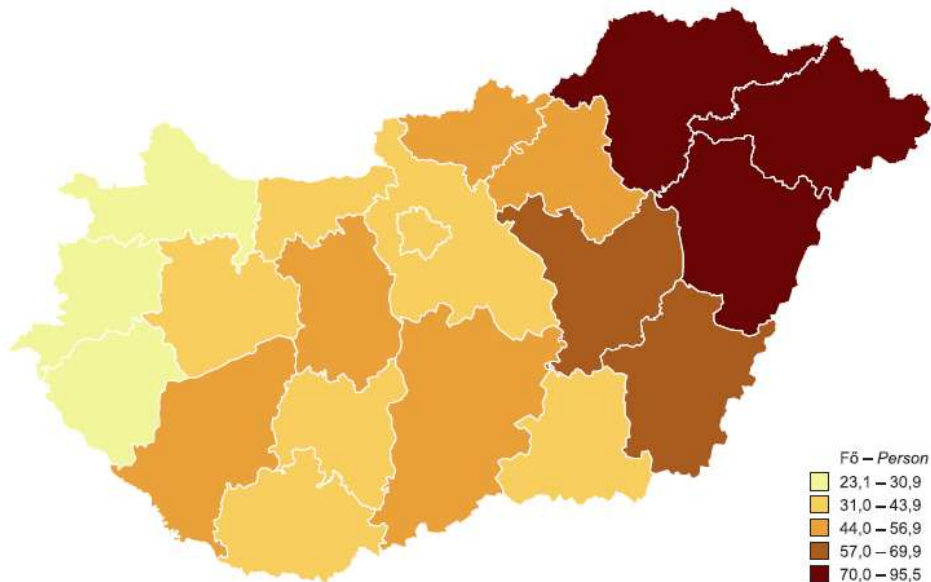

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv, 2011, KSH CD melléklet

A családsegítő szolgáltatást igénybe vevők ezer lakosra jutó száma alapján elmondható (lásd a következő térkép), hogy a megye országos viszonylatban is „előkelő” helyen áll e tekintetben Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar megyével karöltve.

38. ÁBRA. A CSALÁDSEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁST IGÉNYBE VEVŐK EZER LAKOSRA JUTÓ SZÁMA 2010-BEN

23. A családsegítő szolgáltatást igénybe vevők ezer lakosra jutó száma, 2010
Number of persons receiving family assistance service per thousand inhabitants, 2010

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv, 2011, KSH CD melléklet

A szociális védelemhez tartozó néhány adatot tartalmaz a következő táblázat (lásd a 23. táblázat). Ennek alapján elmondható, hogy a megyén belül is jelentős különbségek vannak az egyes járások között a rendszeres szociális segélyezettek számát tekintve. Ugyanez mondható el a foglalkoztatást helyettesítő támogatásokról. A szociális ellátások közül megemlíthetjük, hogy az ápolási díjban és a lakásfenntartási támogatásban részesültek száma is folyamatos emelkedést mutat 2000 óta, az előbbi esetén a 2000 óta eltelt időszakban a növekedés kétszeres, az utóbbi esetén háromszoros.

23. TÁBLÁZAT. A SZOCIÁLIS VÉDELEMRE VONATKOZÓ NÉHÁNY MEGYEI ADAT, 2011 ÉS 2012

8.7. Szociális védelem (folytatás)
Social protection (continued)

Kistérség Micro-regions	Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő ^{a)} Beneficiaries of pensions and pension-type benefits ^{a)}			Száz bölcsődei férőhelyre jutó beírt gyermek, május 31. Infants enrolled per hundred places, 31 st May	Idősek nappali intézményei férőhelyei ezer 65 éves és idősebb lakosra Beds in day institutions for the aged per thousand inhabitants aged 65 and over	Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma Average number of regular social support recipients	Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek átlagos száma Average number of social support recipients in case of availability for public work	Közgyógy-ellátási igazolványral rendelkezők Number of persons with public medical treatment card
	összesen total	ebből: saját jogú nyugdíjasok ^{b)} of which: beneficiaries of pensions on one's own right ^{b)}						
		száma number	átlagos nyugdíja, forint/hó average pension, forint/month					
2012. január January 2012				2011				
Borsod-Abaúj-Zemplén megye – Borsod-Abaúj-Zemplén county								
Abaúj-Hegyközi	3 839	3 164	81 515	–	31,0	17,6	94,1	66
Bodrogközi	4 930	3 974	74 984	–	288,0	17,5	112,1	57
Edelényi	9 726	7 852	85 848	125	34,6	17,0	72,8	54
Encsi	5 962	4 930	80 911	175	81,7	15,0	90,9	70
Kazincbarcikai	17 683	15 342	97 455	94	21,8	9,9	46,1	38
Mezőcsáti	3 943	3 310	79 650	96	–	10,9	67,3	53
Mezőkövesdi	13 743	12 444	87 519	94	12,1	6,9	26,1	45
Miskolci	77 013	69 254	100 723	119	19,8	5,8	34,8	45
Ózdi	21 098	18 099	90 410	105	12,9	13,9	77,5	55
Sárospataki	7 494	6 444	87 120	109	13,8	9,1	48,5	48
Sátoraljaújhelyi	6 795	6 088	95 934	83	153,6	13,0	54,2	39
Szerencsi	11 895	10 179	87 633	115	47,2	16,0	59,2	45
Szikszói	4 771	3 861	83 357	–	13,6	13,7	89,4	52
Tiszaújvárosi	8 587	7 559	109 488	99	21,3	7,5	28,0	50
Tokaji	4 110	3 491	85 724	200	33,8	11,0	55,4	43
Összesen – Total	201 589	175 991	94 180	111	33,4	9,9	51,0	48

Forrás: Szociális Statisztikai Évkönyv, 2010. KSH.

A hajléktalanok nappali ellátása vonatkozásában (lásd a 24. táblázat) elmondható, hogy a népkonyhák száma a megyében az utóbbi 10 évben jelentősen nem változott, a befogadóképességük és ezzel együtt a napi átlagos forgalmuk valamelyes csökkent. A nappali melegedők száma kettővel nőtt 2000-hez képest, befogadó készségük 2000-2010 között 1,5-szeresére nőtt, napi átlagos forgalmuk pedig 1,8-szorosára.

24. TÁBLÁZAT. HAJLÉKTALANOK NAPPALI ELLÁTÁSA A MEGYÉBEN, 2000-2010 KÖZÖTT

Megnevezés	2000	2007	2008	2009	2010
Hajléktalanok nappali ellátása					
Népkonyhák					
száma	4	3	4	3	3
befogadóképessége	560	450	520	450	450
napi átlagos forgalma	490	449	467	450	450
Nappali melegedők					
száma	4	6	6	6	6
befogadóképessége	200	300	300	300	300
napi átlagos forgalma	227	358	365	390	409

Forrás: Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

A szakellátásokat tekintve azok több, mint a felét az önkormányzatok tartják fent, nagyarányú emellett a civil és egyházi fenntartású intézmény is.

A pszichiátriai és szenvedélybetegek ellátása sajnos a megyében nem igazán megoldott tekintettel arra a tényre, hogy több településen és járásban az ellátások még az alapszolgáltatások szintjén sem biztosítottak.

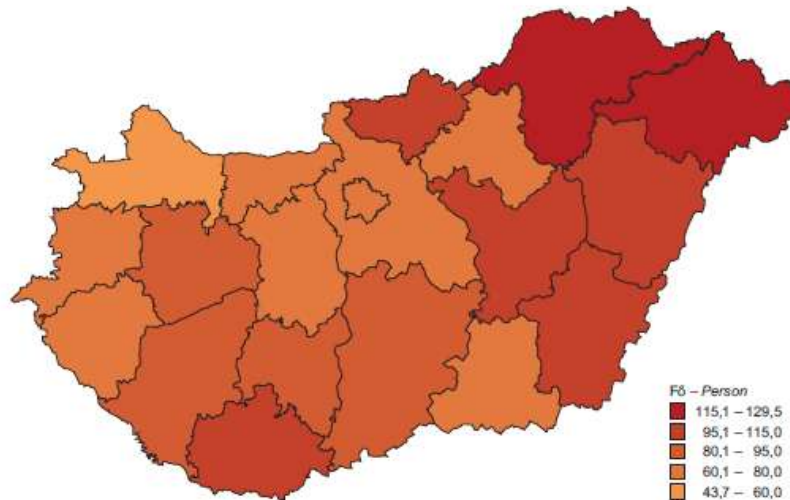
IV. 2. A gyermekvédelemi ellátottak és a gyermekvédelmi ellátórendszer jellemzése

A gyermekvédelmet és a gyámügyi igazgatást az 1997. évi XXXI. törvény szabályozza.

A gyermekvédelem megyei helyzetére röviden kitérve elmondható, hogy 2010-ben a GYVT által meghatározott alapellátások közül 65 gyermekjóléti szolgáltató működött, ezek közül három gyermekjóléti központ. A megyében nincsen olyan település, amely ellátatlan lenne e tekintetben.

A következő térkép alapján látható, hogy országos viszonylatban is magas a gyermekjóléti szolgálatok által gondozott gyerekek aránya a megyében.

39. ÁBRA. A GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLAT ÁLTAL GONDOZOTT KISKORÚAK EZER LAKOSRA JUTÓ SZÁMA MEGYÉNKENY, 2011-BEN

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv, 2011, KSH CD melléklet

A gyermekjóléti szolgáltatást igénybe vevők adatait területileg vizsgálva (lásd a 25. táblázat) megállapítható, hogy az Észak-magyarországi régióban 2010-ben összesen 23 642 gyereket láttak el a gyermekjóléti szolgálatok, ezeknek nagyobb része fiú volt. Korosztályi bontásban a fiúk vonatkozásában legnagyobb számban a 14-17 évesek, a lányok vonatkozásában a 6-13 évesek képviseltették magukat.

25. TÁBLÁZAT. A GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLTATÁST IGÉNYBE VEVŐ GYERMEKEK SZÁMA KORCSOPORTOK ÉS TERÜLETI EGYSÉGEK SZERINT 2010-BEN

4.11. A gyermekjóléti szolgáltatást igénybe vevő gyermekek száma korcsoportok és területi egységek szerint, 2010
Number of children receiving child welfare service by age-group and region, 2010

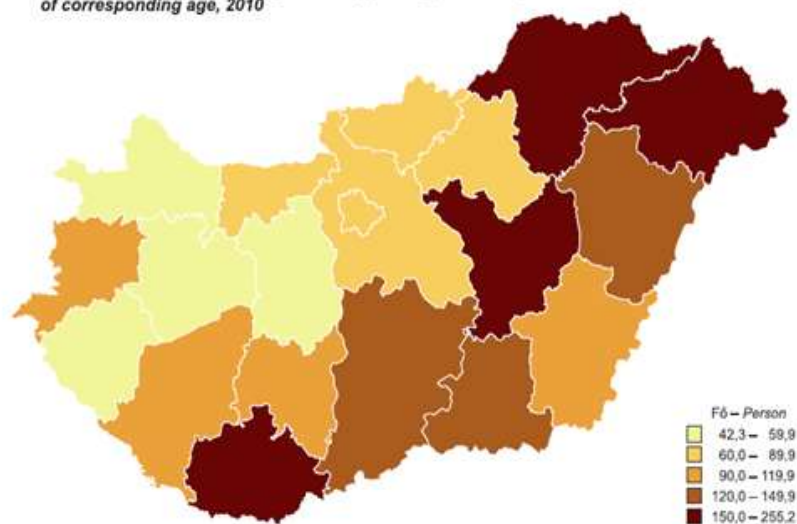
Területi egység Region	Fiú Boy					Lány Girl				
	összesen total	0–2 éves 0–2 years old	3–5 éves 3–5 years old	6–13 éves 6–13 years old	14–17 éves 14–17 years old	összesen total	0–2 éves 0–2 years old	3–5 éves 3–5 years old	6–13 éves 6–13 years old	14–17 éves 14–17 years old
Közép-Magyarország Central Hungary	19 429	1 461	2 374	7 336	8 258	16 589	1 365	2 180	6 515	6 529
Közép-Dunántúl Central Transdanubia	6 911	561	879	2 565	2 906	5 664	500	847	2 179	2 138
Nyugat-Dunántúl Western Transdanubia	5 008	466	605	1 958	1 979	4 202	406	680	1 610	1 506
Dél-Dunántúl Southern Transdanubia	8 134	755	1 150	3 095	3 134	6 994	674	1 075	2 810	2 435
Dunántúl Transdanubia	20 053	1 782	2 634	7 618	8 019	16 860	1 580	2 602	6 599	6 079
Észak-Magyarország Northern Hungary	12 861	971	1 548	5 035	5 307	10 781	890	1 489	4 360	4 042
Észak-Alföld Northern Great Plain	16 566	1 411	2 111	6 491	6 553	13 666	1 435	2 032	5 456	4 743
Dél-Alföld Southern Great Plain	9 785	922	1 331	3 832	3 700	8 787	887	1 281	3 552	3 067
Alföld és Észak Great Plain and North	39 212	3 304	4 990	15 358	15 560	33 234	3 212	4 802	13 368	11 852
Ország összesen Country, total	78 694	6 547	9 998	30 312	31 837	66 683	6 157	9 584	26 482	24 460

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv 2011, KSH CD melléklet

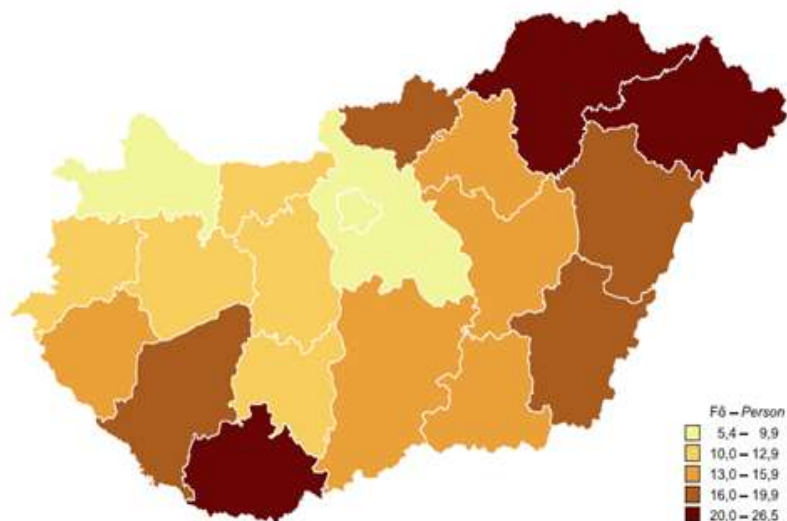
A gyámhatóságoknál nyilvántartott veszélyeztetett kiskorúak aránya illetve a védelembe vett kiskorúak aránya alapján is elmondható, hogy országos viszonylatban a megye mindkét adat vonatkozásában élen jár (lásd a 40-41. ábrát). Az is látható (42. ábra) hogy a gyerekek jelentős része nem anyagi okból veszélyeztetett, hanem sokkal inkább környezeti okból, szenvedélybetegség miatt, lakáskörülmények miatt, vagy elhanyagolás miatt.

40-41. ÁBRA. A GYÁMHATÓSÁGNÁL NYILVÁNTARTOTT VESZÉLYEZTETETT ÉS VÉDELEMBE VETT KISKORÚAK EZER LAKOSRA JUTÓ SZÁMA 2010-BEN

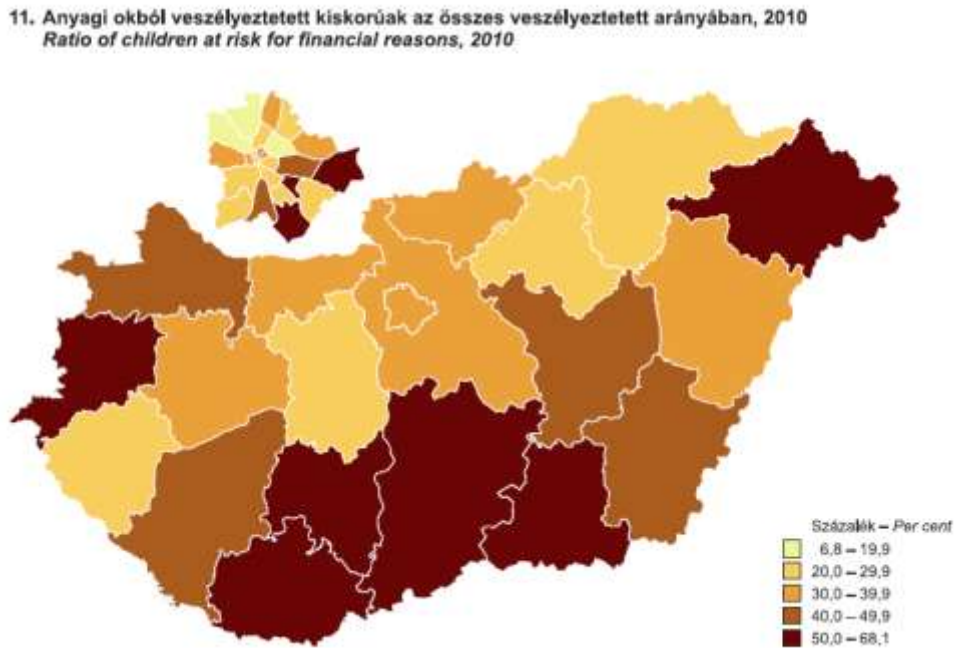
9. A gyámhatóságoknál nyilvántartott veszélyeztetett kiskorúak ezer azonos korú lakosra jutó száma, 2010
Number of children at risk registered by public guardianship authorities per thousand inhabitants of corresponding age, 2010

10. Nyilvántartott, védelembe vett kiskorúak ezer azonos korú lakosra jutó száma, 2010
Registered children taken into child protection per thousand inhabitants of corresponding age, 2010

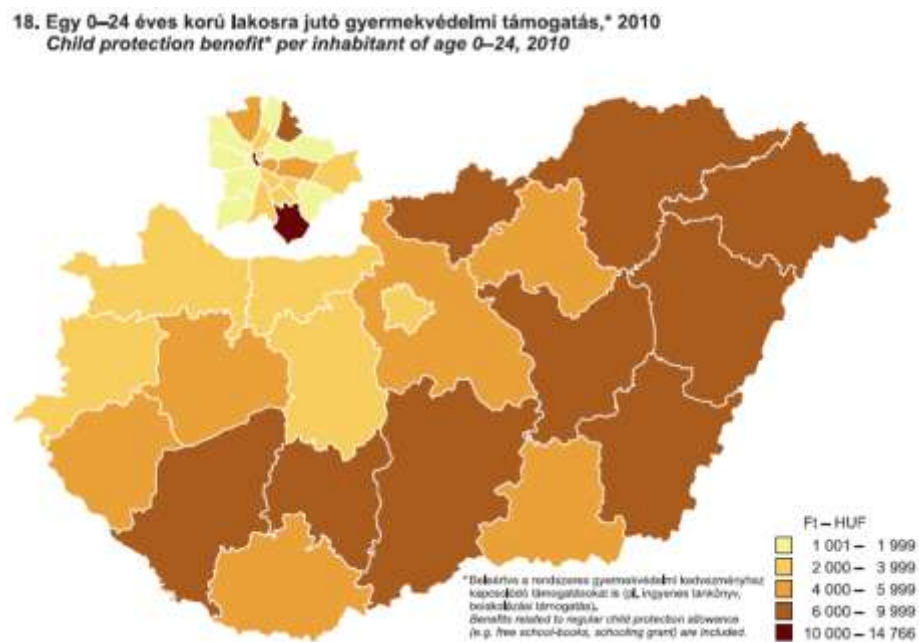
42. ÁBRA. ANYAGI OKBÓL VESZÉLYEZTETETT KISKORÚAK AZ ÖSSZES VESZÉLYEZTETETTEK ARÁNYÁBAN, 2010-BEN

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv 2011, KSH CD melléklet

A következő térkép a 0-24 éves lakosokra jutó gyermekvédelmi támogatás nagyságát mutatja. Ennek alapján is megerősítést nyer, hogy a megyében az országos átlaghoz képest magas a gyermekvédelem hatókörébe kerülő gyermekek aránya.

43. ÁBRA. EGY 0-24 ÉVES KORÚ LAKOSRA JUTÓ GYERMEKVÉDELMI TÁMOGATÁS, 2010-BEN

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv 2011, KSH CD melléklet

A gyermekek napközbeni ellátási formáira nagyon változatos lehetőségeket biztosít a GYVT. Ennek egyik formája a bölcsődei ellátás, melynek keretében a megyében közel 40 bölcsődében történik a 0-3 éves gyermekekről való napközbeni gondoskodás. Emellett a megyében 42 családi napközi rendelkezik működési engedéllyel. A 2011-es adatok alapján 6 családok átmeneti otthona és 2 gyermekek átmeneti otthona működik. A 2010-es adatok alapján a megyében 42 olyan intézmény volt, amely gyermekvédelmi szakellátást biztosított. 2010-ben összesen 524 gyermek került ideiglenes hatállyal a gyermekvédelmi szakellátás rendszerébe. A bekerülés okai általában az iskolai hiányzás, bántalmazás, csavargás, magatartásbeli problémák, deviáns szülői magatartás.

2010-ben összesen 2137 gyerekről gondoskodtak gyermekvédelmi szakellátás keretében. Az ellátottak jelentős része nevelőszülői családban került elhelyezésre (77%).

IV. 3. A szociális és gyermekvédelmi ellátórendszer jellemzése a Szociális Mappa alapján

A 2012-ben induló „Regionális Szociális Mappa (Kassai Önkormányzati Kerület – Borsod-Abaúj – Zemplén megye)” című HUSK projektünk kapcsán az egyik célunk az volt, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében feltérképezzük a szociális és gyermekvédelmi ellátórendszert. Ennek keretében öt különböző kategóriát alakítottunk ki, melynek segítségével csoportosítottuk az intézményeket (a kategóriák illetően kialakítását azt indokolta, hogy a szlovák rendszerrel a magyar összehasonlíthatóvá váljon).

Az intézményi adatbázis részletesen megtalálható a www.regsom.sk honlapon. Most egy rövid összefoglalást adunk az intézményhálózatról.

IV. 3. 1. Fogyatékkal élő személyek ellátását biztosító intézmények

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 40 olyan intézmény működik, amelynek a feladata fogyatékossgal élő személyek ellátása. Ezek mindegyike megyei illetve települési önkormányzat által fenntartott intézmény, vagy egyházi egyesület, alapítvány.

Az intézmények célja a Borsod-Abaúj-Zemplén megye területén élő értelmi fogyatékos emberek és családjaik egyenjogú és teljes körű társadalmi befogadásának igényével indokolt érdekeinek képviselése, érvényesítése és védelme, társadalmi integrációjuk, szociális biztonságuk, rehabilitációjuk biztosítása, esélyegyenlőségük megvalósítása. Valamint súlyos, középsúlyos és halmozottan sérült – 18. életévét betöltött – értelmi fogyatékos emberek tartós bentlakásos intézményi ellátását, szociális foglalkoztatását biztosítják.

IV. 3. 2. Gyermekvédelmi és családsegítő intézmények

Az ebbe az összevont kategóriába tartozó intézmények száma 48. Jogállásukat tekintve közintézményekről és alapítványokról van szó. Működésüket egyrészt a Gyermekvédelmi, másrészt a Szociális Törvény szabályozza. A szolgáltatást igénybe vevők köre munkanélküliekből, hátrányos helyzetű családokból, veszélyeztetett gyermekekből és családjaikból, szegénytelepeken élő családokból, roma kisebbséghez tartozókból valamint adósságterhekkel küzdő családokból áll. Az alaptevékenységeken kívül az alábbi

szolgáltatások vehetők igénybe: családterápia, adósságkezelési tanácsadás, gyermekeknek biztosított szabadidős tevékenység, játszóház, ifjúságvédelmi foglalkozások.

IV. 3. 3. Hajléktalan személyeket ellátó intézmények

7 intézmény van jelenleg Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, amely hajléktalan ellátással foglalkozik, ezek közül is kiemelendő két szervezet: a Magyar Vöröskereszt és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat. Tevékenységük közé tartozik az éjjeli menedékhely, mely az emberi létezés szükséges elemi feltételeket (szállás, tisztálkodás, étkezés, orvosi ellátás, szociális-mentális segítségnyújtás) biztosítja egy éjszakára azoknak a hajléktalan magyar állampolgároknak, akiknek az ellátása más módon nem megoldott, valamint a nappali melegedő, ami melegedésre, tisztálkodásra, étkezésre biztosít lehetőséget.

IV. 3. 4. Idős személyeket ellátó intézmények

A megye 71 idős otthonnal rendelkezik. Céljuk és feladatuk olyan komplex tevékenység végzése, amely a korszerű fizikai és egészségügyi ellátással, pszichés gondozással és a szabadidő hasznos eltöltésének megszervezésével biztosítja az otthonokban élő idős emberek számára a családi otthon pótlását. Feladatkörük része az ápolás – gondozás, a mentális támogatás, a fizikai ellátás biztosítása valamint az alapellátáson túl nyújtott szolgáltatások (pld. fodrászat, kozmetika).

IV. 3. 5. Szenvedélybetegeket, drogfüggőket és büntetett előéletűeket ellátó intézmények

Ezen intézménycsoport feladata a reintegráció: a lakók segítséget kapnak, hogy visszatérjenek a társadalomba és egy „új élet” kihívásainak megfeleljenek. A szerfogyasztás, alkohol fogyasztás abbahagyása döntő lépés egy ember életében, de az igazi nehézségek a visszailleszkedés során következnek. A segítséget nyújtó intézményekben, lakóotthonokban töltött idő alatt lehetőségük van elsajátítani a munkahelykereséshez-vállaláshoz, önálló életvezetéshez, pénzbeosztáshoz, kapcsolatok helyreállításához szükséges készségeket. Mindezeket megfelelő szakmai segítő munka során biztosítják az intézmények, melyeknek része a csoportos foglalkozás és az egyéni esetkezelés. A szenvedélybetegek ellátásával 6 közintézmény és alapítvány foglalkozik a megyénkben.

V. Empirikus kutatás a hátrányos helyzet feltérképezésére a megyében

V. I. Bevezetés

A Miskolci Egyetem Szociológiai Intézete, a Szlovák Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Intézetével közösen végzett kutatást 2013. tavaszán a „Regionális szociális mappa (Kassai Önkormányzati Kerület – Borsod-Abaúj-Zemplén megye)” című HUSK/1101/1.6.1/0131 számú projekt kapcsán a megye hátrányos helyzetű, szociális és egyéb problémákkal küszködő családjainak, lakosainak jobb megismerése érdekében.

A kutatás kérdőíves felméréssel zajlott. Célcsoportját a szociális és gyermekvédelmi intézményhálózat látókörébe került családok illetve személyek adták. A mintába került lakosság szocio-ökonómiai paramétereit (nem, születési idő, családi állapot, nemzetiségi – vallási hovatartozás, a háztartás összetétele) térképeztük fel, valamint kitértünk arra, hogy milyen a család lakótere, lakókörnyezete, mennyire elégedettek a környezet biztonságosságával, milyen az anyagi és a szociális helyzetük, illetve, hogy a megkérdezettek hogyan ítélik meg saját és családjuk egészségi állapotát, mennyire elégedettek a környék szociális intézményeivel.

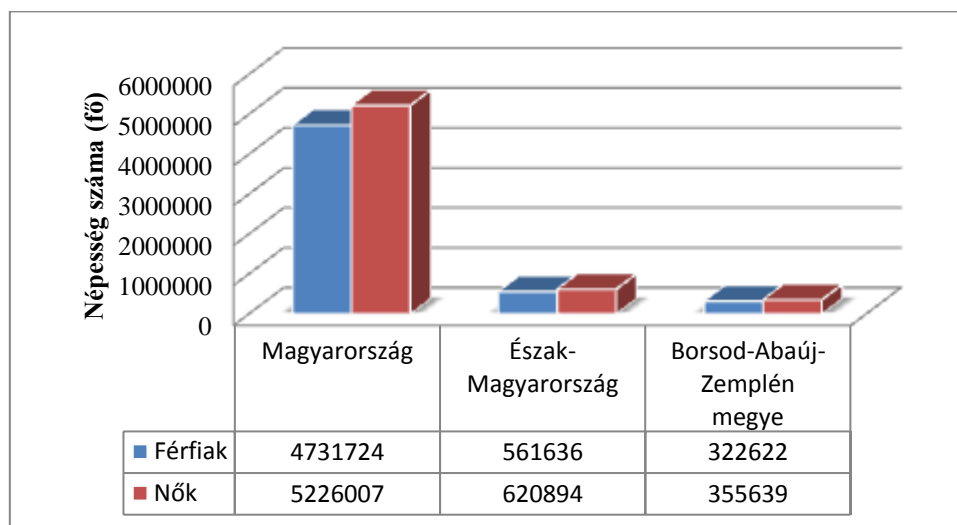
A felmérés során 126 családhoz sikerült eljutnunk 2013 tavaszán. A lekérdezés háztartási szinten valósult meg, melyet kérdezőbiztosok segítségével végeztünk el Borsod-Abaúj-Zemplén megye településein.

A kutatási eredményeket prezentáló fejezet első részében a megkérdezett háztartásokat mutatjuk be. A kérdőíves kutatás során kapott adatokat a rendelkezésre álló megyei és országos adatokkal hasonlítjuk össze. Ezután bemutatásra kerül a megkérdezett családok lakókörnyezete illetve a családok vagyoni és szociális helyzete. Végül pedig kitérünk a megkérdezett célcsoport egészségi állapotának bemutatására.

2011 tavaszán Miskolcon is készült Szociális Térkép (erre a tanulmány korábbi fejezeteiben hivatkoztunk), melyet a Miskolci Egyetem Szociológiai Intézetének munkatársai készítettek el. A tanulmány során a várost 17 körzetre bontották és így vizsgálták a városlakók demográfiai, szociális, foglalkoztatási, egészségi állapot szerinti valamint anyagi helyzetét. Jelen tanulmányunkban összehasonlítjuk a Miskolci Szociális Térkép kutatás során nyert adatokat az általunk készített felmérés eredményeivel.

V. 2. A kutatásban részt vevők bemutatása a főbb szocio-demográfiai adatok mentén

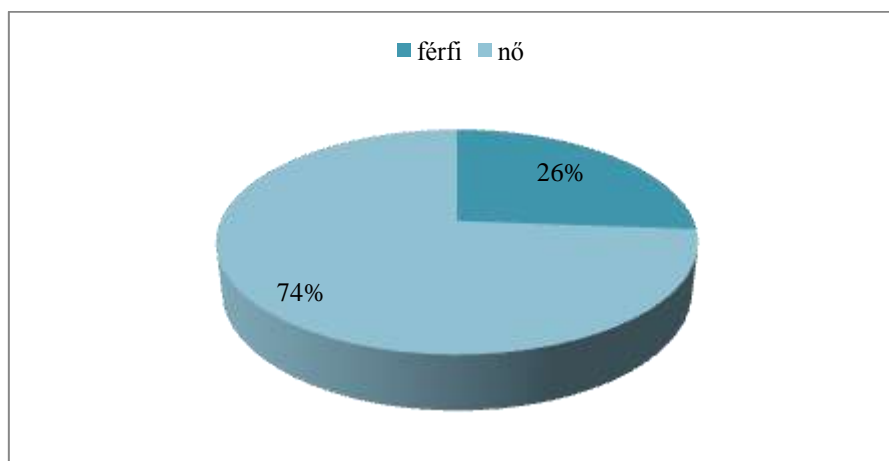
44. ÁBRA. A LAKÓNÉPESSÉG NEMEK SZERINTI MEGOSZLÁSA A 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁSI ADATOK ALAPJÁN

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A 44. ábra a nemek megoszlását szemlélteti megyei, regionális és országos szinten. Jól látható, hogy mindhárom területi felosztás szerint is a nők aránya magasabb, mint a férfiaké. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a nők száma 355.639 fő, míg a férfiaké 322.622 fő.

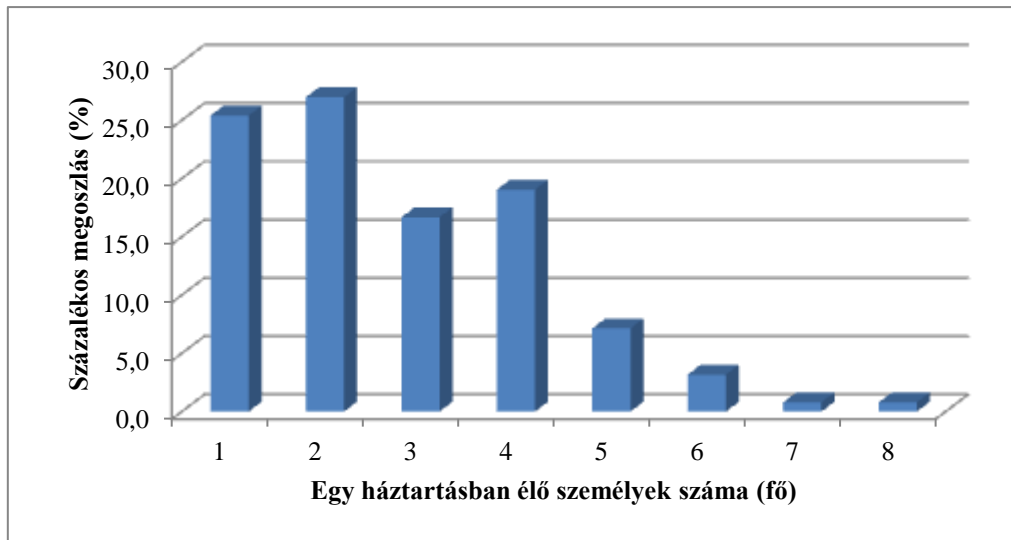
45. ÁBRA. A MEGKÉRDEZETTEK NEMEK SZERINTI MEGOSZLÁSA (%)

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés, 2013 tavasza

A kérdőíves kutatás során a női válaszadók képviselték magukat nagyobb arányban, ez az érték 74% volt. A férfiak válaszadási hajlandósága alacsonyabb volt, mindösszesen 26% (lásd a 45. ábra).

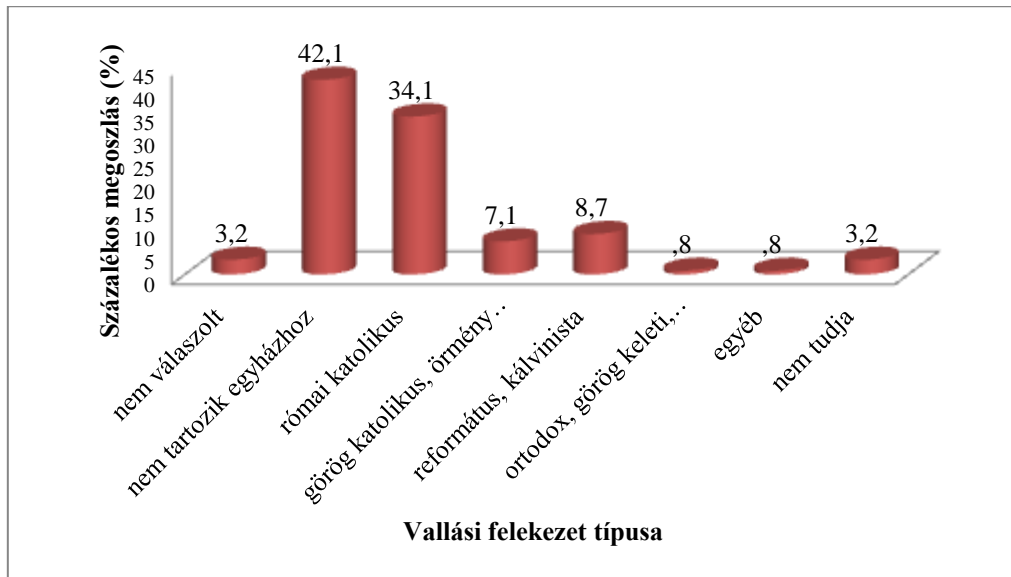
46. ÁBRA. AZ EGY HÁZTARTÁSBAN ÉLŐ SZEMÉLYEK SZÁMA (%)

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés, 2013 tavasza

A 46. ábráról leolvasható, hogy hasonló arányban vannak azok a háztartások, ahol egy fő (25,4%) vagy kettő fő (27%) él együtt. 19%-os azoknak a háztartásoknak az aránya, ahol négyen élnek. A válaszokból kiderül, hogy ezen esetekben két gyermek él a szülőkkel.

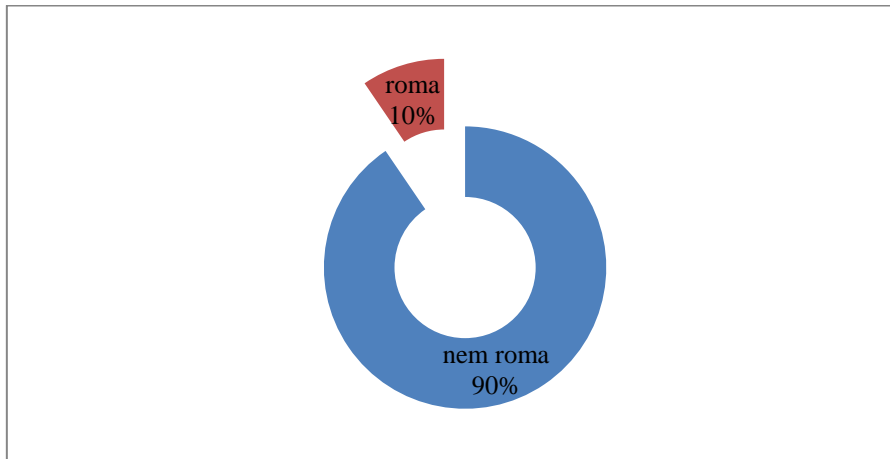
47. ÁBRA. A KUTATÁSBAN RÉSZTVEVŐK VALLÁSI FELEKEZET SZERINTI MEGOSZLÁSA (%)

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

A 47. ábra a felekezeti hovatartozást szemlélteti. A vallási megoszlás tekintetében látható, hogy a válaszadók 42,1% nem tartozik semmilyen felekezethez, míg a kutatásban résztvevők 34,1%-a római katolikus.

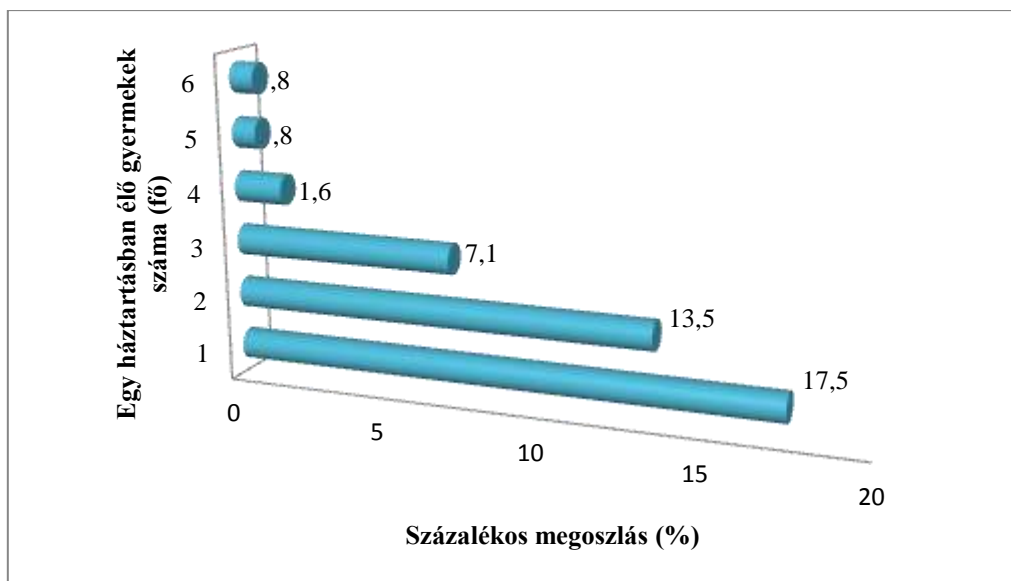
48. ÁBRA. A KUTATÁSBAN RÉSZTVEVŐK NEMZETISÉGI HOVATARTOZÁS SZERINTI MEGOSZLÁSA (%)

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

Kutatásunk során a válaszadók 10%-a vallotta magát romának (lásd a 48. ábrát). Miskolcon a Szociális Térkép kérdőívében is szerepelt kérdés a nemzetiségi hovatartozásról. A válaszokból kiderült, hogy önbevallás alapján a lakosság 3,4%-a vallja magát romának, míg a kérdező általi megítélés alapján ez az érték 9% volt.⁵

49. ÁBRA. A MEGKÉRDEZETTEK HÁZTARTÁSÁBAN ÉLŐ GYERMEKEK SZÁMA (%)

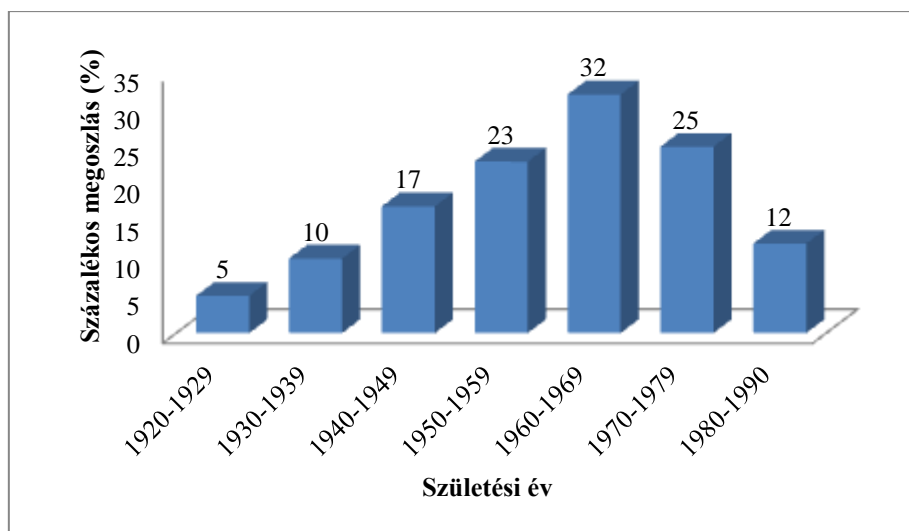
Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

A fenti ábra az egy háztartásban élő gyermekek számát mutatja be. A grafikonról leolvasható, hogy a legtöbb háztartásban egy (17,5%) vagy kettő (13,5%) gyermek él. Nagyon alacsony azoknak a háztartásoknak az aránya, ahol ennél több, négy esetleg öt gyermek él. Ez az arány nem éri el a 2%-ot sem.

⁵ Miskolc Szociális Térképe, 2011.

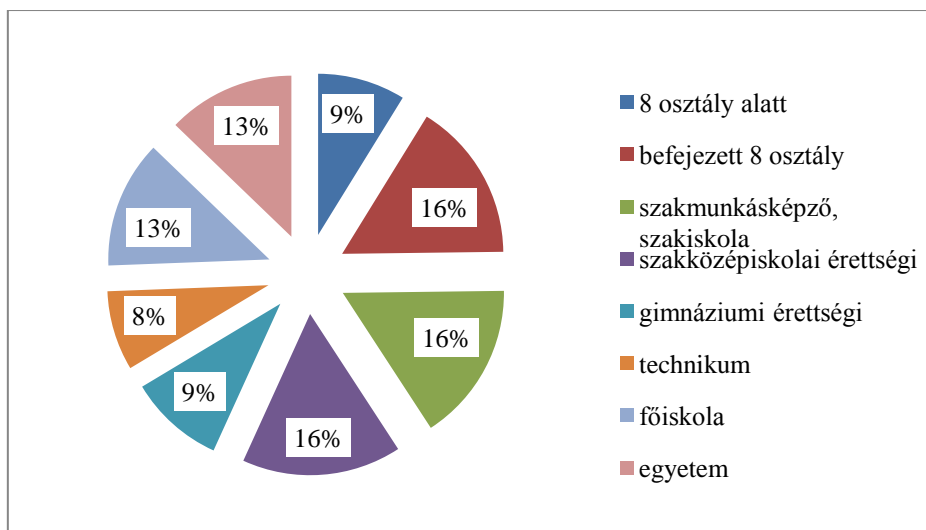
Az 50. ábrán szemléltetjük a háztartásfők életkor szerinti megoszlását. A háztartásfők legnagyobb arányban (32%), 1960-1969 között születtek. Ettől kisebb arányban képviselteti magát a 63 és 54 éves kor közötti korosztály, ez 23%, valamint a 43 és 34 éves kor közötti korcsoport (25%).

50. ÁBRA. A HÁZTARTÁSFŐK ÉLETKORI MEGOSZLÁSA (%)

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

51. ÁBRA. A HÁZTARTÁSFŐK ISKOLAI VÉGZETTSÉG SZERINTI MEGOSZLÁSA (%)

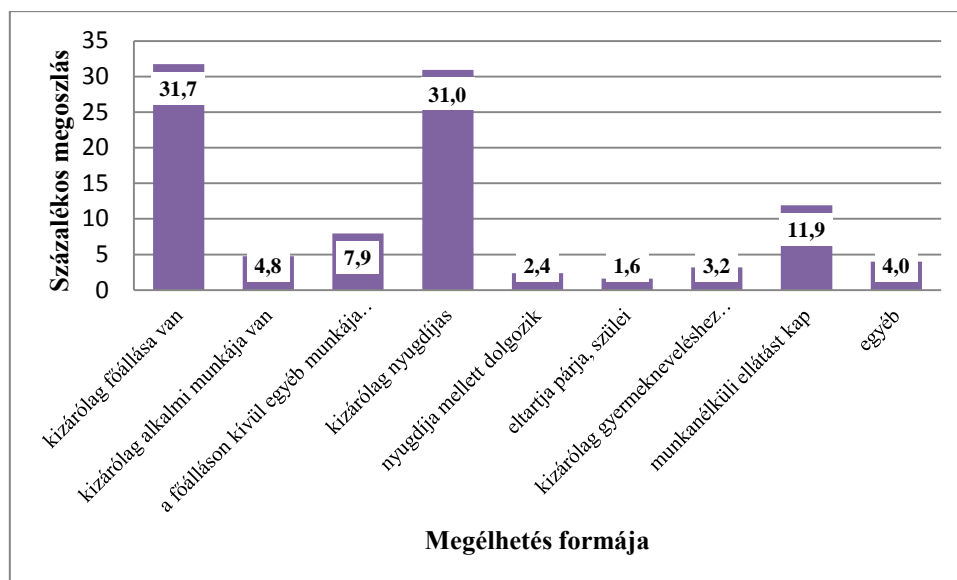

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

A fenti ábra (51.) a háztartásfők iskolai végzettségét mutatja be, melyből kiderül, hogy a háztartásfők nagyobb részének maximum szakközépiskolai érettségije vagy befejezett 8 osztályos általános iskolai végzettsége van. Ezt követi 26%-os arányban a főiskolai és egyetemi végzettség.

A lenti ábráról (52.) kiderül, hogy a megkérdezett családokban a háztartásfők egyharmada rendelkezik kizárólag főállással, másik egyharmada pedig már nyugdíjas és a nyugdíján kívül semmilyen más jövedelmi forrása nincsen.

52. ÁBRA. A HÁZTARTÁSFOK MEGÉLHETÉSI FORMÁJA (%)

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

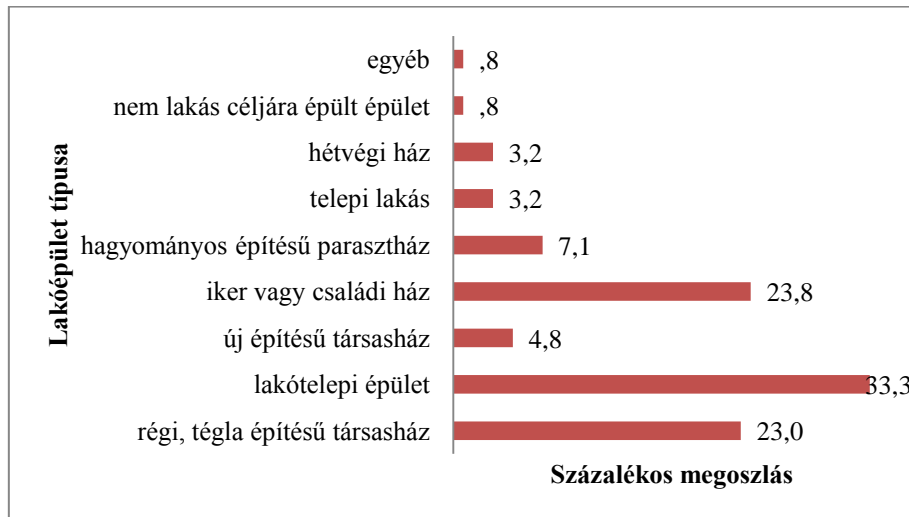
V. 3. Lakás, lakókörnyezet

A harmadik részben a megkérdezett családok lakókörnyezetét mutatjuk be. Ezen belül megvizsgáljuk, hogy milyen a lakóépület típusa, a lakás tulajdonformája, valamint azt, hogy a lakás rendelkezik-e a megélhetéshez szükséges alapfeltételekkel. A lenti grafikonon (53. ábra) látható, hogy a családok egy harmada (33,3%) lakótelepi épületben, 23%-a régi építésű téglalapépületben és szintén 23%-a családi házban él.

Ezt követően a lakások tulajdonformáját vizsgáltuk, amelyből kiderült (54. ábra), hogy a válaszadók többsége saját tulajdonú lakásban lakik, és 30%-uk él olyan lakásban, amely más személy tulajdona. Megállapítható, hogy a vizsgálatunk látókörbe került hátrányos helyzetű családoknak kisebb hányada él saját tulajdonú lakásban, mint azt a Miskolci Szociális Térkép adatai alapján Miskolc vonatkozásában láthattunk: ott ez az érték 88%-os volt (szemben az itt tapasztalt 70%-kal).⁶

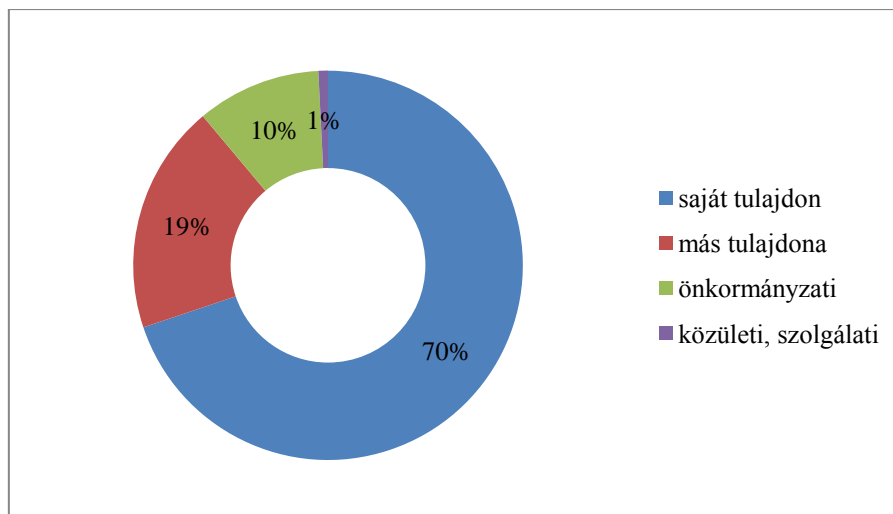
⁶ Miskolc Szociális Térképe, 2011.

53. ÁBRA. A LAKÓÉPÜLET TÍPUSA (%)

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

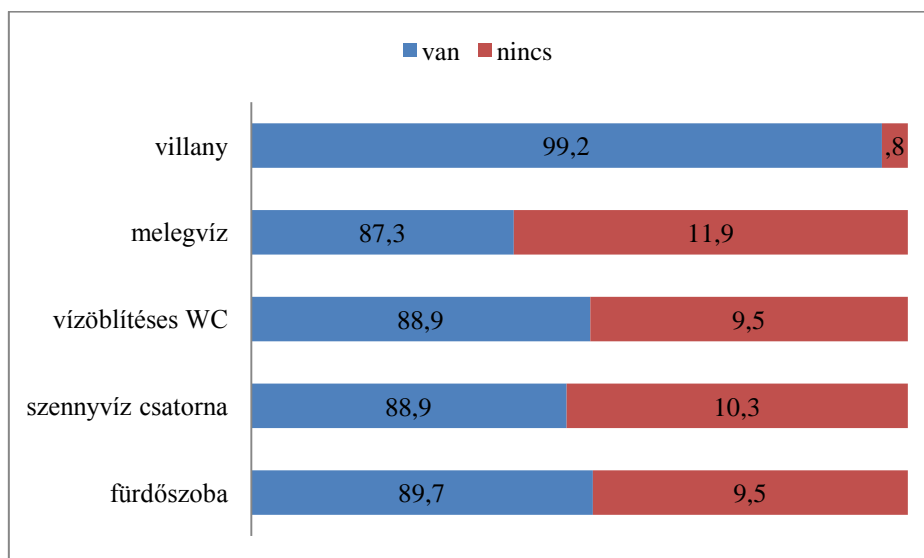
54. ÁBRA. A LAKÁS TULAJDONFORMÁJA (%)

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

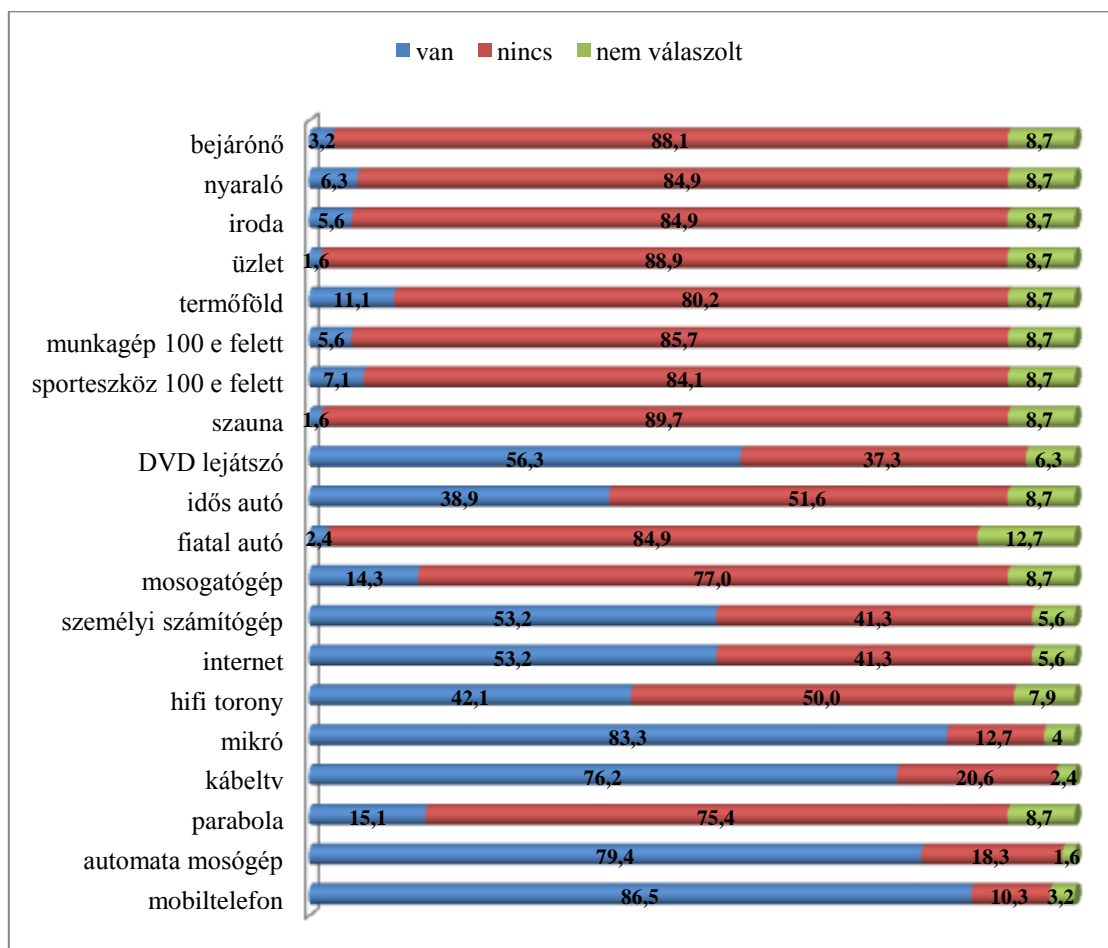
Ezt követően azt kívántuk feltérképezni, hogy a lakások milyen felszereltséggel rendelkeznek, megtalálhatóak-e benne az alapszolgáltatások, mint például a villany, víz, szennyvízcsatorna. A válaszokból látható (lásd az 55. ábrát), hogy a kérdőíves kutatás során megkérdezett hátrányos helyzetű családok 11,9%-nál nincs biztosítva az állandó melegvíz, valamint 10,3%-uknál nincs szennyvíz csatorna. Vízüblítéses WC-vel a megkérdezett háztartások majd' 10 %-a nem rendelkezett.

55. ÁBRA. A LAKÁS RENDELKEZIK-E AZ ALÁBBIAKKAL?

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

56. ÁBRA. A HÁZTARTÁSBAN MEGTALÁLHATÓAK-E AZ ALÁBBIAK? (%)

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

Az 56. ábrából kiderül, hogy a háztartások többsége rendelkezik az alábbiakkal: mobiltelefon, mikrohullámú sütő, kábel televízió, automata mosógép. Mindössze csak a háztartások felében található internet elérhetőség, személyi számítógép, valamint DVD lejátszó. Az ábránk azt is szemlélteti, hogy a luxusnak számító vagyontárgyak, mint például nyaraló, fiatal autó, 100 ezer forint feletti sporteszközök, bejárónő, üzletrész a háztartások nagyon kicsi százalékában található meg. Ez az érték egyik példa esetén sem éri el a 10%-ot.

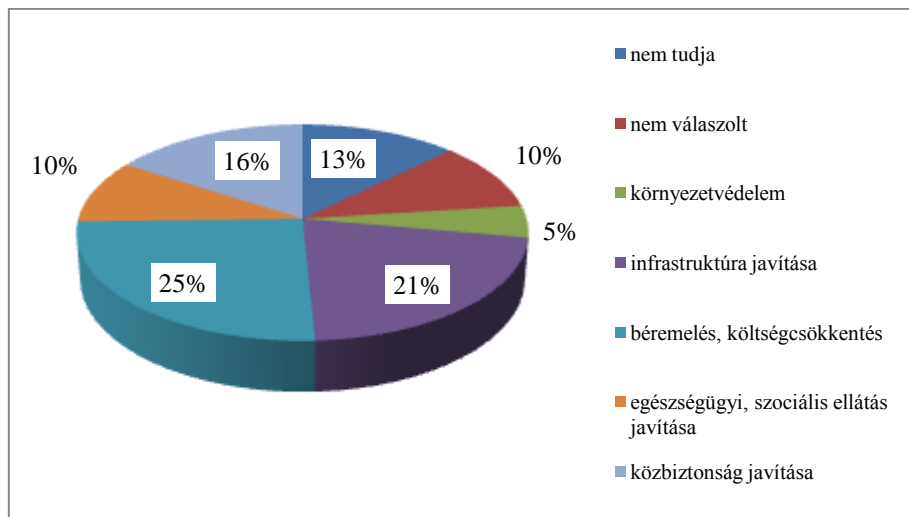
Szignifikáns összefüggés van a kutatás szerint a mosógéppel rendelkező családok és a gyermekszám között (szign: 0,025; Pearson-féle korr. együttható: 0,232), a parabolával rendelkező családok és a gyermekszám között (szign: 0,000; Pearson-féle korr. együttható: 0,469). Az egy gyermekes családok 90,9%-ában van mosógép, 9,1%-ában nincs, míg a négy gyermekes családoknak csak az 50%-ában van mosógép. Minél több gyermek van egy családban, annál nagyobb a valószínűsége, hogy parabola antennával rendelkeznek. A négy gyermekes családoknál 50%-os az előfordulás, míg az egy gyermekes családoknál csak 18,2%-os.

Kapcsolat van a nemzetiségi hovatartozás, illetve az automata mosógép használata között (szign: 0,019; Pearson-féle korr. együttható: 0,209), valamint a nemzetiségi hovatartozás és a kábel TV-vel való rendelkezés között, ahol a szignifikanciaszint: 0,035, Pearson-féle korr. együttható: 0,189. A nem roma családok 85,1%-ában van automata mosógép, a roma családoknál az előfordulás csak 25%. Ugyanez megfigyelhető a kábel tv esetében is. A roma családoknak mindössze 54,5%-a rendelkezik kábel tv-vel. A nem roma családoknál ez az érték magasabb, 78,9%-os.

A háztartási eszközök birtoklása és a háztartásfő megélhetése között szignifikáns kapcsolatot vélünk felfedezni. Legerősebb a kapcsolat a megélhetési lehetőség és a mikrohullámú sütő használata között (szign: 0,000; Pearson-féle korr. együttható: 0,306). Megfigyelhető, hogy abban a háztartásban, ahol a háztartásfő nyugdíjas vagy a főállása mellett egyéb munkája is van, nagyobb valószínűséggel fordulnak elő a háztartási eszközök. A mikrohullámú sütő esetében ez az érték 100%, ugyanakkor ott, ahol a háztartásfőnek csak alkalmi munkája van, 50%-os arányban fordul elő például ez az eszköz.

Az 57. ábrán azt vizsgáltuk, hogy ha a megkérdezett személy lenne a polgármester, akkor milyen intézkedéseket valósítana meg, vagyis, hogy mi az, ami szerinte a településéről hiányzik. A válaszadók 25%-a a béreket emelné, illetve ezzel párhuzamosan a költségeket, kiadásokat csökkentené. Ugyanakkor hasonlóan fontosnak tartják (21%) az infrastruktúra fejlesztését, vagyis a közutak, a járdák állapotának javítását, a parkok, padok rendbetételét, ahol szükséges, a víz és szennyvízcsatorna bevezetését.

57- ÁBRA. HA POLGÁRMESTER LENNÉK, EZ LENNE AZ ELSŐ INTÉZKEDÉSEM...(%)

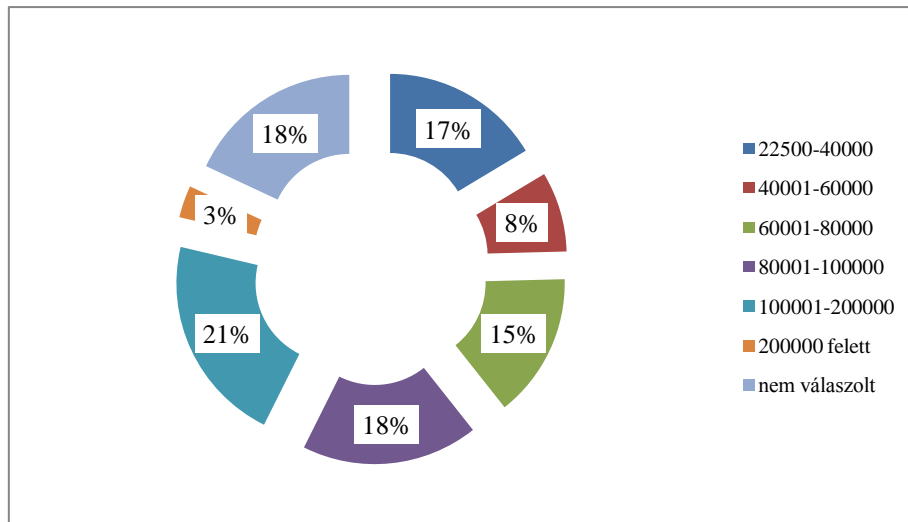
Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

V. 4. Anyagi, szociális helyzet

Az anyagi és szociális helyzet körüli kérdések közül az egyik talán legfontosabb, hogy a kutatásban résztvevő személyeknek mennyi a havi nettó jövedelme, mennyi az a pénz, amiből megélnék. Az egy hónapra jutó átlagos nettó jövedelem családonként 137.271 Forint. Ezt szemlélteti a lenti grafikon is (58. ábra) melyen látható, hogy a legtöbb megkérdezett személy az alsó jövedelmi kategóriák valamelyikébe sorolható be. Nagyon alacsony, mindösszesen 24% azon személyek aránya, akiknek a havi nettó jövedelme 100.000 Forint fölé esik.

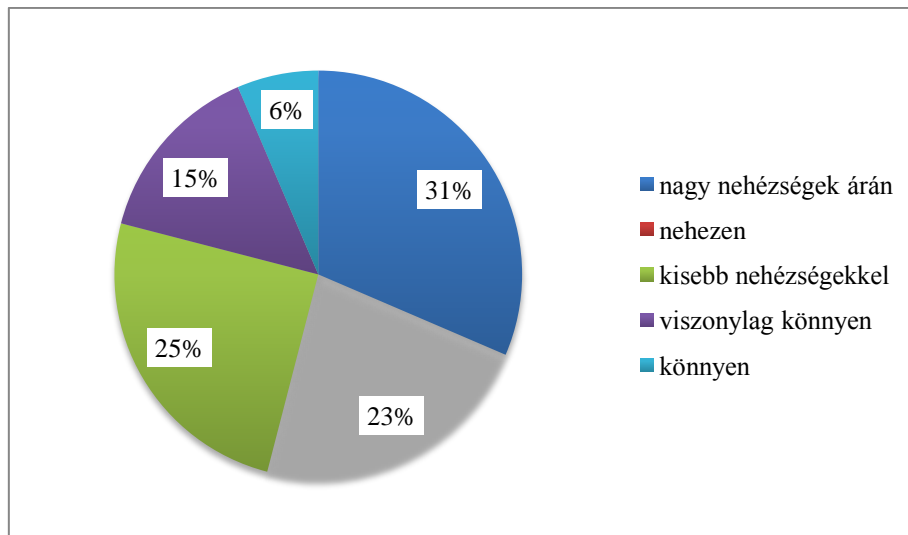
A havi nettó személyes jövedelem illetve a háztartás jövedelme változók Miskolcon magasabb értéket mutatnak, mivel az átlagos havi nettó jövedelem 105.000 forint volt 2011-ben, a háztartás nettó jövedelme pedig 180.000 forint volt a válaszok alapján.⁷

⁷ Miskolc Szociális Térképe, 2011.

58. ÁBRA. A MEGKÉRDEZETTEK NETTÓ HAVI JÖVEDELME (%)

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

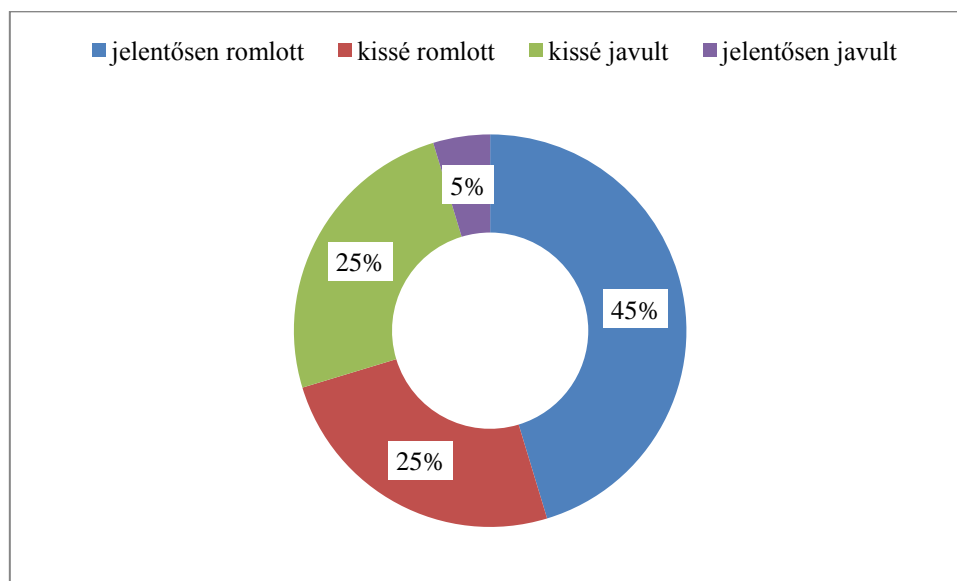
Ezzel a kérdéssel összefügg a következő grafikon, melyben arra kerestük a választ, hogy hogyan tudnak megélni a kérdőív kitöltői. Az 59. ábráról leolvasható, hogy a legtöbben (31%) nagy nehézségek árán illetve 23%-uk nehezen tudja a megélhetését biztosítani. A válaszadók 21%-a tud csak viszonylag könnyen, vagy könnyen megélni.

59. ÁBRA. HOGYAN TUDNAK MEGÉLNI? (%)

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

A családok jövedelmi helyzete az elmúlt két évben megváltozott, melyet az 60. ábra szemléltet.

60. ÁBRA. A JÖVEDELMI HELYZET VÁLTOZÁSA AZ ELMÚLT 2 ÉVBEN (%)

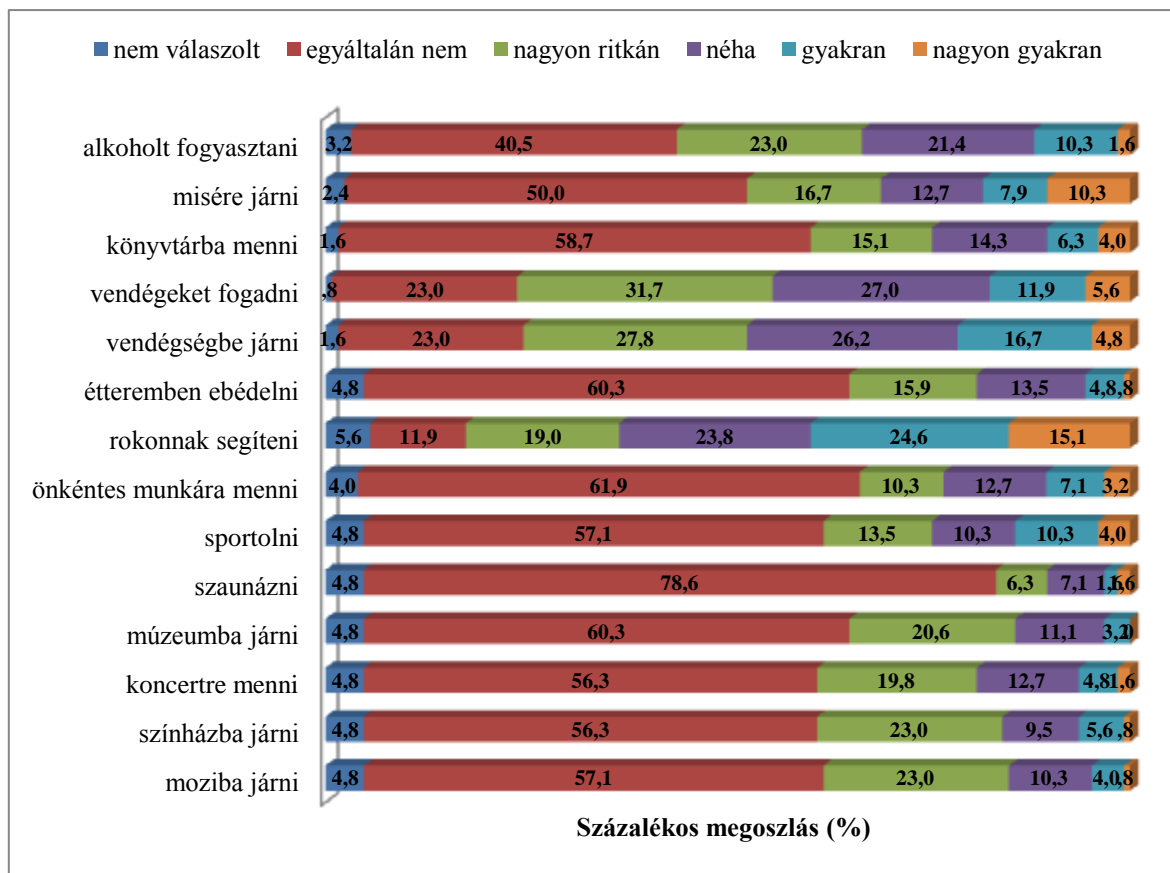

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

Szignifikáns összefüggést véltünk felfedezni a nettó jövedelem és a megélhetési viszonyok között (szign: 0,035; Pearson-féle korr. együttható: 0,188). Minél kevesebb egy személy jövedelme, annál nehezebben tudnak a családok megélni. Akinek a jövedelme 70.000 forint alá esik, teljes mértékben azt nyilatkozta, hogy csak nagy nehézségek árán tudja a megélhetését biztosítani, ugyanakkor, akinek 70.000 és 100.000 forint közötti a jövedelme, már kisebb nehézségekkel (100%) vagy nehezen (100%) fenn tudja tartani magát. Ami viszont meglepő, hogy nincs szignifikáns kapcsolat a nettó jövedelem és a megtakarítások megléte/hiánya, valamint a nettó jövedelem és a különböző díjhátralékok között.

A 61. grafikon jól szemlélteti, hogy a válaszadók szabadidejükben leggyakrabban végzett tevékenysége a rokonnak vagy barátinak segítség (15%), valamint a miséken való részvétel (10%). Gyakori tevékenységnek számít továbbá a vendégségbe járás (26%) és a vendégfogadás (27%). Az egyáltalán nem végzett tevékenységek közé sorolhatóak a kulturális tevékenységek (múzeumba, színházba, operába járás), valamint a manapság már luxusnak számító étteremben való étkezés és a szaunázás.

61. ÁBRA. SZABADIDŐS TEVÉKENYSÉGEK GYAKORISÁGA (%)

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

V. 5. Egészségi állapot

Az ötödik és egyben utolsó témakörünk a megkérdezettek egészségi állapotával kapcsolatos. Ebben a fejezetben vizsgáltuk az egészségi állapotot, a betegségek előfordulási arányát, valamint, hogy a megkérdezettek változtattak-e az elmúlt két évben étel- és ital-fogyasztási szokásaikon, és ha igen, akkor hogyan történt ez.

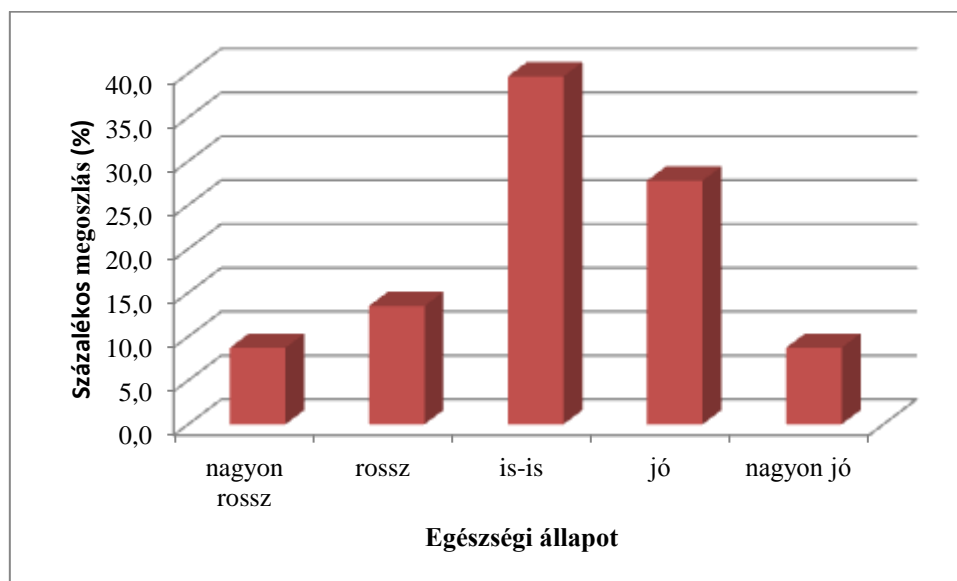
Az első kérdésünkre, miszerint, hogyan ítéli meg a kérdezett személy saját egészségi állapotát, az átlagos válasz az volt, hogy jó is és rossz is (38%). Mindez látható a 62. grafikonon is.

A válaszadók többségénél nem fordultak elő komoly, fertőző betegségek, viszont egy tényezőt 60%-uk megemlít, ez pedig a rosszkedv és a depresszió. Mindezt okozhatja a rossz anyagi helyzet, a munkanélküliség, a mindennapos gondok és problémák.

Ha a Szociális Térkép felmérés adataival ezt összehasonlítjuk, akkor láthatjuk, hogy Miskolcon a rosszkedv és a depresszió a válaszadók mindössze 35,8%-ánál fordul elő, míg a

megyei kérdőíves felmérésnél, a deprivált családok esetén ez az arány nagyon magas, 60%-os volt.⁸

62. ÁBRA. A KUTATÁSBAN RÉSZTVEVŐ EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTA (%)

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

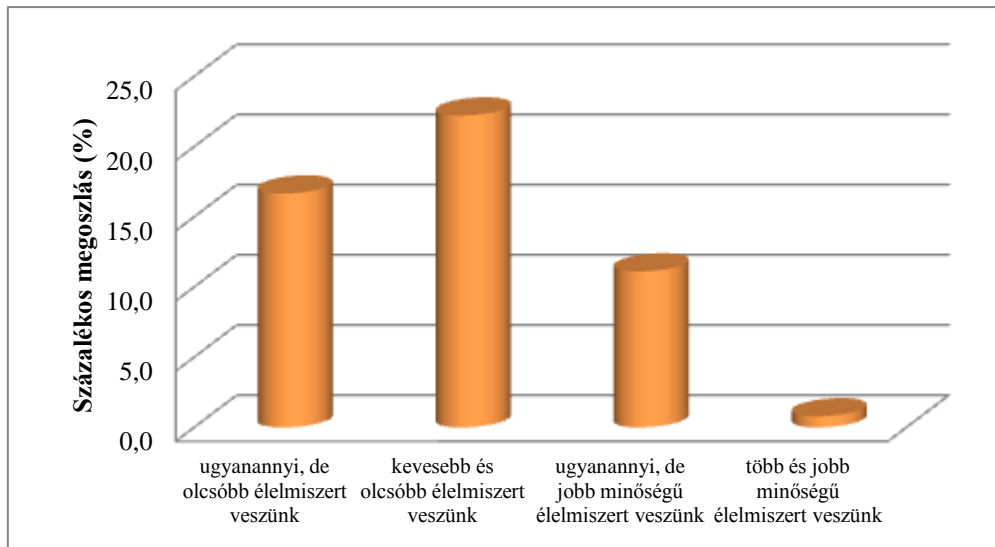
Szignifikáns kapcsolat van az egészségi állapot és a nettó jövedelem között (szign: 0,011; Pearson-féle korr. együttható: 0,227). A megkérdezettek válaszaiból egyértelműen kiderül, hogy, annak aki kevesebb nettó jövedelemmel rendelkezik, az egészségi állapota rossz vagy nagyon rossz, akinek viszont magasabb a jövedelme, az egészségi állapota is jó vagy változó. Szintén kapcsolatot véltünk felfedezni a depresszió és az egészségi állapot között (szign: 0,003; Pearson-féle korr. együttható: 0,266). Kevésbé depressziósok és rosszkedvűek azok az emberek, akiknek az egészségi állapotuk jó (51,4%). A rossz egészségi állapotú személyek 88,2%-a mondta magát rosszkedvűnek.

A különböző tevékenységek és az egészségi állapot között is szignifikáns kapcsolatok mutathatók ki, kiemelnénk a lakáson belüli és azon kívüli közlekedés és az egészségi állapot kapcsolatát (szign: 0,000; Pearson-féle korr. együttható: 0,377. A lakásban és azon kívül való közlekedés egy beteg ember számára nehézséget jelent. A nagyon rossz egészségi állapotú személyek 53,2%-nak jelent gondot a közlekedés, míg a nagyon jó egészségi állapotú személyek közül senkinek nem jelent problémát ez a tevékenység.

A megkérdezettek 50%-a változtatott ételmiszerfogyasztási szokásán az elmúlt két évben (lásd a 63. ábrát). A változtatók közül a legtöbben kevesebb és olcsóbb ételmiszert tudnak vásárolni, mely hozzájárul az egészségi állapotuk romlásához is. Még az egy százalékot sem éri el azon személyek aránya, akik megengedhetik maguknak, hogy több ételmiszert és jobb minőségben vásárolhassanak.

⁸ Miskolc Szociális Térképe, 2011.

63. ÁBRA. AZ ÉLELMISZERFOGYASZTÁS VÁLTOZÁSA (%)

Forrás: Kérdőíves lakossági felmérés 2013 tavasza

A nettó jövedelem és az élelmiszerfogyasztás változása között nem találtunk szignifikáns kapcsolatot (szign: 0,565; Pearson-féle korr. együttható: 0,052). Azok a megkérdezettek, akiknek jobb lett az anyagi helyzete, nem változtattak élelmiszerfogyasztási szokásaikon, vagy ha változtattak is, akkor ez nem pozitív irányban történt.

Felhasznált anyagok

A nagyvárosok belső tagozódása. Miskolc. 2003. KSH, B.-A.-Z. Megyei Igazgatósága

Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat adatai

A Kassai Önkormányzati Kerület és Borsod-Abaúj-Zemplén megye szociális problematikája – konferenciafüzet. Miskolc, 2012.

B.-A.-Z. megye statisztikai és demográfiai évkönyvei. KSH

Beszámoló a „Miskolc és B.A.Z. megye szociális fejlesztési koncepciójának szociológiai megalapozása” című kutatásról. 2004. Kutatási záró-tanulmány. Miskolci Egyetem, Szociológiai Tanszéke.

Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

Egészségügyi Statisztikai Évkönyv, 2009. KSH

KSH Statisztikai Évkönyv, 2011.

2011. Évi Népszámlálás. 3. Területi adatok. 3. 5. B.-A.-Z. megye. KSH, 2013.

KSH Tájékoztatói Adatbázis

Miskolc Város Szociális Térképe, 2011. <http://szociologiaszak.uni-miskolc.hu/docs/miskolcterkep.pdf>

Miskolc MJV szociális szolgáltatástervezési koncepciója, 2004.

Miskolc MJV szociális szolgáltatástervezési koncepciójának felülvizsgálata, 2006.

Miskolc város társadalma és gazdasága. 2003. 2007. KSH, B.-A.-Z. Megyei Igazgatósága

Miskolc MJV Egészségügyi, Családvédelmi és Foglalkoztatáspolitikai Főosztály nyilvántartása

Miskolc MJV Egészségügyi, Családvédelmi és Foglalkoztatáspolitikai Főosztály nyilvántartása

Miskolc a szociológiai kutatások tükrében, 2005. Kutatási záró-tanulmány. ME Szociológiai Tanszéke.

Miskolc MJV Integrált Városfejlesztési Stratégiája I-III. kötet. 2008.

Nyugdíjasok, nyugdíjak, 2010. KSH

Statisztikai Évkönyv, 2010. KSH.

Szociális Statisztikai Évkönyv, 2009. KSH

Szociális Statisztikai Évkönyv, 2010. KSH.

Szociális védőháló a régiókban, 2008. KSH

Szociális kalauz. Szociális szolgáltatások és ellátások az Észak-magyarországi Régióban. Miskolc, 2009.

Területi Statisztikai Évkönyv, 2009. KSH

Területi Statisztikai Évkönyv, 2011. KSH.